

ANONİM ŞİRKETLERDE KAR PAYI DAĞITIMI

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Zeliha DEDEÇAM VURAL

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Hakim AZİZ**

ANONİM ŞİRKETLERDE KAR PAYI DAĞITIMI

Zeliha DEDEÇAM VURAL

Dr. Öğr. Üyesi Hakim AZİZ

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

EYLÜL, 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
GİRİŞ	13
BİRİNCİ BÖLÜM	16
1.1. Kâr ve Kâr Payı Hakkı Kavramı ve Tanımı	16
1.1.1. Genel Olarak.....	16
1.1.2. Tanımı.....	16
1.1.3. Kâr Türleri.....	17
1.1.3.1. Ticari ve Mali Kâr	17
1.1.3.2. Safi Kâr.....	17
1.1.3.3. Dağıtılabilir Kâr.....	19
1.1.4. Kâr Payının Hukuki Niteliği.....	19
1.1.4.1. Malvarlıksal ve Bireysel Bir Ortaklık Hakkı Niteliği	19
1.1.4.2. Kazanılmış Hak Niteliği	20
1.1.4.2.1. Türk Ticaret Kanunu Açısından	20
1.1.4.2.2. Kâr Payının Kazanılmış Hak Niteliği ile İlgili Doktriner Tartışmalar	21
1.1.4.2.3. Yargıtay Kararları Işığında Kazanılmış Hak Niteliği.....	23
1.1.4.2.4. Sermaye Piyasası Kanunun Açısından	23
1.1.4.3. Şarta Bağlı Alacak Hakkı Niteliği.....	25
1.1.4.4. Vazgeçilmez (Gözdâ edilemez) Hak Niteliği	26

1.1.5. Kâr Payı Kavramını Benzer Kavramlardan Ayıran Özellikler.....	28
1.1.5.1. Kâr Payı - Faiz İlişkisi.....	28
1.1.5.2. Kâr Payı - Hazırlık Devresi Faizi İlişkisi.....	29
1.1.5.3. Kâr Payı - Tasfiye Payı İlişkisi	30
İKİNCİ BÖLÜM.....	32
Kâr Payının Tespiti, Dağıtımı ve Dağıtım İşlemleri	32
2.1. Kâr Payının Tespiti.....	32
2.1.1. Genel Olarak.....	32
2.1.3. Bilançonun Düzenlenmesi.....	33
2.1.3.1. TTK Kapsamında Bilançonun Aktif Tablosu	34
2.1.3.2. TTK Kapsamında Bilançonun Pasif Çizelgesi	35
2.1.4. Dönem Karından İndirilmesi Gereken Kalemler ve Yedek Akçeler....	35
2.1.4.1. İndirilmesi Zorunlu Kalemler	35
2.1.4.1.1. Geçmiş Yıllar Zararı	36
2.1.4.1.2. Vergi ve Benzeri Mali Yükümlülükler.....	38
2.1.4.1.3. Kanuni ve İhtiyari Yedek Akçelerle Kanun ve Esas Sözleşme Hükümleri Gereğince Ayrılması Gerekli Yedekler	40
2.1.4.2. Kanuni Yedek Akçeler	41
2.1.4.2.1. Birinci Kanuni Yedek Akçe Ayrımı	42
2.1.4.2.2. İkinci Kanuni Yedek Akçe Ayrımı.....	47
2.1.4.2.3. Emisyon Primleri	47
2.1.4.2.4. İptal Edilen Ortaklık Payları.....	48
2.1.4.3. İsteğe Bağlı Yedek Akçeler	49
2.1.4.3.1. Esas Sözleşme ile Ayrılan İsteğe Bağlı Yedek Akçeler	51
2.1.4.3.2. Genel Kurul Kararı ile Ayrılan Tercihe Bağlı Yedek Akçeler	53
2.1.4.4. Gizli Yedek Akçeler	56
2.2. Kâr Payının Dağıtımı.....	58
2.2.1. Dağıtılabılır Kârın Bulunması.....	58
2.2.2. Kâr Payını Dağıtmaya Yetkili Organ	59
2.2.3. TTK Sistemine Göre Kâr Payı Dağıtılmasının Şartları.....	60
2.2.4. Kâr Payı Dağıtımının Zamanı ve Muacceliyeti	62
2.2.5. Zamanaşımı.....	63
2.3. Kâr Payı Verme İşlemleri.....	64

2.3.1. Kâr Payı Verilmesinde Temel Alınacak Ölçü	66
2.3.2. Birinci Kâr Payı.....	68
2.3.3. İkinci Kâr Payı.....	73
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	75
Pay Sahibinin Kâr Payı Hakkını Kısıtlayan Unsurlar	75
3.1. Kârda Ayrıcalık.....	75
3.1.1. Birinci Kâr Payında Ayrıcalık Sorunu.....	79
3.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Kazanç Payları ve Huzur Hakkı.....	80
3.3. İntifa Senetleri	84
3.3.1. Genel Olarak.....	84
3.3.3. Adi İntifa Senetleri	85
3.3.3.5. Kurucu İntifa Senetleri	86
3.3.3.6. Katılma İntifa Senetleri.....	88
3.4. Kâra Katılma Hakkı Veren Tahvil Senetleri.....	90
3.5. Ortaklık Personeline Ödenecek Kâr Payı.....	92
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	94
Anonim Şirketlerde Haksız ve Gerçek Dışı Kâr Dağıtımı	94
4.1. Haksız ve Gerçek Dışı Kâr Kavramı	94
4.2. Haksız ve Gerçek Dışı Kâr Payı Dağıtımından Oluşan Sorumluluk Halleri	96
4.2.1. Pay Sahiplerinin Sorumluluğu	97
4.2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu	99
4.2.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Haksız Kârdan Doğan Sorumluluğu	99
4.2.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Haksız Kazanç Payından Doğan Sorumluluğu.....	101
4.2.5. Kâra Katılan Diğer Kişilerin Sorumluluğu	101
4.2.6. Denetçilerin Haksız Kâr Dağıtımından Doğan Sorumluluğu	102
SONUÇ	103
KAYNAKÇA.....	104
ÖZGEÇMİŞ	108

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Zeliha DEDEÇAM VURAL'a ait "ANONİM ŞİRKETLERDE KÂR PAYI DAĞITIMI" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Dr. Öğr. Üyesi Hakim AZİZ	
Danışman Üye	: Dr. Öğr. Üye. Hakim AZİZ	
Üye	: Doç. Dr. Mehmet İSLAMOĞLU	
Üye	: Doç. Dr. Hicran ÖZGÜNER KILIÇ	

Tez Sınavı Tarihi: 12.08 2020

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

.....

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Zeliha DEDEÇAM VURAL

İmza :

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamız süresince bilgi ve deneyimleriyle beni yönlendiren saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hakim AZİZ'e teşekkürlerimi arz ederim.

Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca yardım ve desteklerini eksik etmeyen değerli hocalarım ve çalışma arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Son olarak anlayışlarını, maddi manevi desteklerini ve sevgilerini hiç esirgemeyen hep yanımda olan aileme sonsuz teşekkürler.

ÖZ

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin en önemli amacı koydukları sermayenin karşılığında kâr payı sağlamaktır. Bu nedenle anonim şirketlerde elde edilen kârdan yalnızca pay sahipleri değil yetkili organ üyeleri, intifa senedi sahipleri, kurucular gibi kimseler de mümkün olduğunca pay almak istemektedir. Bu kişilerin esas gayeleri kâr elde etmek olunca bunlar arasında çıkar çatışması oluşmaktadır.

Bu çalışmada anonim şirketlerde kâr payı dağıtım ile ilgili hususlar değerlendirilmiştir. Anonim şirketlerde kâr payı ve kâr payının dağıtım başlı başına kapsamlı konular olup birçok yan konuyla bağlantılıdır. Bu nedenle belli başlı hususlara değinilmiştir. Tez çalışmanın konusu mahiyetinde kâr dağıtım politikaları, anonim şirketlerde pay ve pay sahibi, bilançonun düzenlenmesi, yedek akçeler, yönetim kurulu ve yetkili organ üyelerinin ve denetçilerin sorumluluğu gibi kapsamlı ve ayrı bir çalışma konusu olabilecek nitelikte birçok konu ile bağlantılıdır. Bunun yanı sıra mevzuatta Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu gibi kapsamlı iki ana kanun yer almakta olup oldukça karmaşık düzene sahiptir. Özellikle konuyla alakalı temel kanun niteliğinde olan Türk Ticaret Kanunu karışık bir biçimde düzenlenmiştir. Konunun araştırılmasında düzenlenmesinde bu problemler çalışmaya da yansımıştır. Konu az başlık altında incelenmek istenilse de bütün olarak ve az sayıda başlık halinde incelenememiştir. Konunun daha iyi işlenebileceği düşüncesi ile konular birçok alt başlık halinde incelenmiştir. Bunun yanı sıra esas konudan uzaklaşmamak ve konuyu sınırlandırmak amacıyla mali mevzuatlara ve özel kanunlara tabi anonim şirketlere değinilmemeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Pay, Kâr Payı, Kâr Dağıtım.

ABSTRACT

The most important purpose of the shareholders in joint stock companies is to provide dividends in return for the capital they put. For this reason, not only the shareholders, but also the members of the authorized bodies, usufruct holders and founders want to take as much share from the profit obtained in joint stock companies as possible. When the main purpose of these people is to make a profit, a conflict of interest arises between them.

In this study, dividend distribution in joint stock companies is evaluated. Profit share and distribution of profit in joint stock companies are comprehensive issues in their own right and are linked to many subsidiary issues. Therefore, certain issues have been addressed. The dissertation nature of the thesis is related to many subjects that may be a separate and comprehensive study subject such as the distribution of shares and shareholders in joint stock companies, the balance sheets, the reserves, the responsibility of the members of the board of directors and authorized bodies and auditors. In addition, the legislation includes two comprehensive laws, namely Türk Ticaret Kanunu and Sermaye Piyasası Kanunu, and has a very complex order. In particular, the Türk Ticaret Kanunu, which is a basic law on the subject, has been regulated in a mixed way. These problems were reflected in the study in the regulation of the research. Although the subject was wanted to be examined under few titles, it could not be examined as a whole and with few titles. With the idea that the subject can be processed better, the subjects have been examined in many sub-titles. In addition, joint-stock companies subject to financial legislation and special laws were tried to be avoided in order not to move away from the main subject and to limit the issue.

Keywords: Joint Stock Company, Share, Profit Share, Profit Distribution.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı
Tezin Yazarı	Zeliha DEDEÇAM VURAL
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Hakim AZİZ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	12/08/2020
Tezin Alanı	İşletme
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	108
Anahtar Kelimeler	Anonim Şirket, Pay, Kâr Payı, Kâr Dağıtımı.

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Distribution of Dividends in Joint Stock Companies
Author of the Thesis	Zeliha DEDEÇAM VURAL
Advisor of the Thesis	Asst. Prof. Dr. Hakim AZİZ
Status of the Thesis	Master (B.Sc.)
Date of the Thesis	12/08/2020
Field of the Thesis	Business Administration
Place of the Thesis	KBÜ/LEE
Total Page Number	108
Keywords	Joint Stock Company, Share, Profit Share, Profit Distribution.

KISALTMALAR

BK	: Borçlar Kanunu
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
KVK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
SerPK	: Sermaye Piyasa Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusunu pay ve pay sahipliği ile ilgili kavramlar, kâr türleri, kâr payı kavramı, kâr payının tespiti, dağıtımı ve dağıtım işlemleri, kâr payı hakkı ve bu hakkı kısıtlayan kavramlar ve anonim şirketlerde kâr ve pay kavramları içermektedir. Türk Ticaret Kanunu (TTK) tarafından düzenlenen kâr payı ve kâr payı dağıtımının işlemleri incelenmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışma ile anonim şirketler ve anonim şirketlerdeki kâr payı dağıtımı temel bilgileri, dağıtım esasları, pay sahipliği ve kâr payı tespiti gibi bilgiler genel çerçevede bilgi sunulmaktadır. Pay ve pay sahipliği ile ilgili detaylar ve aşamalar aktarılmaktadır. Kâr payı tespiti ve dağıtımı için pay kavramının anlatılması önem arz etmektedir. Ayrıca günümüze kadar geçen süreçte anonim ortaklıklarda ne gibi sorunlar, oluşan sorunlara ne gibi çözümler getirilmiş ve yapılan araştırmalar incelenmiştir. Araştırma konusu ve bölümleri ile soru işareti olan konulara cevap verilmeye çalışılmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma tarama tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tez çalışmasında TTK ve sermaye kurulu mevzuatı ve bu konuda yapılmış tez çalışmaları, yazılmış kitaplar, internet kaynakları ve makaleler incelenmiştir. Elde edilen bilgi ve belgeler araştırma soruları ile analize tabi tutulmuştur.

GİRİŞ

Devamlı olarak gelişmekte olan ticaret hukukunda Anonim Şirketler en önemli faaliyete sahip mekanizmalardan birisi olup kurumda sahip olunan paylar kadar bu payların devride büyük önem arz etmektedir. Şirketlerin paylarını etkileyen faktörler ve bu faktörlerin paylarda ne tür dalgalanmalar oluşturduğu hem şirket yönetimi hem yatırımcılar hem de şirket ile alakalı olan diğer kurum/kuruluşların üzerinde durduğu önemli bir konudur. Şirketler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin neticesinde elde edilen kârın tespiti ve dağıtılıp dağıtılmayacağı, dağıtılabaksa hangi kâr payı dağıtımı türünün kullanılacağı şirket değerini ulaştırmak isteyen şirket yönetimi için önemli karardır. Anonim ortaklığa sahip şirketler, esas itibariyle küçük tasarrufların bir araya gelmesi ile meydana gelen sermaye ortaklıklı şirketlerdir. Anonim ortaklığın esas görevi küçük tasarrufları birleştirerek, sermayenin tabana yayılmasını sağlamaktır. Anonim ortaklık bu görevini yerine getirdiği taktirde hem küçük sermayelerin bir araya gelmesi ile büyük sermayeye sahip ortaklıklar kurulabilecek ve bu ortaklık yatırımlara girişilebilecek hem de küçük tasarruf sahipleri ortaklığın kârından pay alabilecektir. Bu kapsamda anonim şirketler, ekonomik ve sosyal amacı bir arada gerçekleştirebilen günümüz ekonomik düzeninin en önemli araçlarındanır.

Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 271. maddesi gereğince anonim şirketler ancak iktisadi maksat ve konular için kurulabilirler. Bu nedenle anonim şirketin genel faaliyet sınırını da bu oluşturmaktadır. İktisadi faaliyet göstermenin doğal neticesi kâr elde etmek amacıdır. Anonim şirketlerde, pay sahiplerinin ortaklıkla olan ilişkileri maddi nitelik taşımaktadır (Aytaç, 1998). Anonim şirketlerde sermaye paylara bölünmüş olduğundan her sermaye dilimini bir pay temsil eder; paya sahip olan kişi ortak sıfatı kazanmaktadır. Pay sahibinin değişmesi durumunda dahi pay sabit kalır. Yöneticiler, kurucular, intifa senedi sahipleri, tahvil sahipleri, ortaklık çalışanları gibi kimseler de kârdan pay almak istemektedirler ve gerekli koşulları bulunuyor ise bu kişiler de ortaklığın elde ettiği kârdan faydalanır. Ortaklığın amacı elde ettiği kârı

mümkün olduğunca bünyesinde tutarak gücünü artırmak iken pay sahibi ve kârdan pay alan diğer kişilerin amacı elde edilen kârdan mümkün olduğunca fazla kâr payı alarak malvarlığını artırmaktır. Ortakların arasında kârdan pay almak esas amaç olunca, ortakların arasında çıkar çatışmasının doğması kaçınılmazdır. Mevzuatlardaki kâr ile ilgili olan düzenlemeler de bu menfaatlerin arasındaki dengeyi sağlamaya yöneliktir. Bu menfaatler çatışmasında önemli rol oynayan ve biri diğerini önemli düzeyde etkileyen kâr payı ile yedek akçeler arasındaki çatışma, ticaret, muhasebe ve vergi hukukunun ortak konuları arasındadır (Karayalçın, 1988). Anonim şirketlerde kâr payı dağıtımı, birçok konuyla ilgili olan anonim şirketler hukukunun en kapsamlı konularından birisidir. “Anonim şirketlerde kâr payı dağıtımı” isimli bu çalışmamızda amacımız, anonim şirketlerde kâr ve kâr payının ne olduğu, önemi, fonksiyonları, nitelikleri, nasıl tespit edildiği, dağıtımı, kârdan kimlerin nasıl yararlanacağı, kâr dağıtımından sorumluluk gibi hususları incelemektir. Çalışmamızda TTK ve SerPK temel kaynaklarımızı oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ticaret hukuku kapsamında kârı incelemek olduğundan, kâr ile ilgili olan mali mevzuata mümkün olduğunca değinilmeyecektir. Yine çalışmanın kapsamını sınırlamak amacıyla Bankacılık Kanunu gibi özel kanunlara tabi anonim şirketlere ilişkin mevzuata da mümkün olduğunca çalışmamızda yer verilmeyecektir. Çalışmamızın konusunu oluşturan “anonim şirketlerde kâr payı” ve “kâr payı dağıtımı” başlı başına kapsamlı konulardır. Öte yandan bu konular anonim şirket kavramı ve türleri, pay kavramı, bilanço, yedek akçeler, yönetim kurulu ve denetçiler, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin sorumluluğu, kâr dağıtım politikaları gibi kapsamlı birçok konu ile de bağlantılıdır. Bu nedenle çalışmanın amacı ve kapsamı gözetilerek ayrı bir tez konusu olabilecek nitelikteki bu gibi konuların sadece esaslı noktalarına değinilmekle yetinilecektir. Konunun kapsamı itibari ile geniş bir konu olması TTK ve SerPK başta olmak üzere iki ana kanun ve bu kanunlara bağlı mevzuatlarla düzenlenmiş olması nedeniyle konuyu bir bütün olarak ve az sayıda başlık halinde incelemek mümkün değildir.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde kâr ve kâr payı kavramları üzerinde durulacak, kâr payının hukuki nitelikleri incelenecek ve bu bağlamda tezimizin önemli konularından biri olan çalışmanın kâr payı hakkının müktesep hak olma özelliği üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde önce kâr payının nasıl tespit edileceği hususunda genel olarak konuya giriş yapılacaktır, kâr payının tespitinde ilk aşama olan “bilanço” incelenecektir. Ayrıca bu bölümde çalışmamızın önemli bir kısmını ve konusunu oluşturan yedek akçeler ve pay sahiplerinin birinci ve ikinci kâr payları incelenecektir.

Üçüncü bölümde kâr payının pay hakkını kısıtlayan unsurlar konusu işlenecektir. Bu kapsamda kâr dağıtımına kârda ayrıcalık, yönetim kurulu üyelerinin kazanç payları, intifa senetleri, kâra katılma hakkı veren tahvil senetleri ve ortaklık personeline ödenecek kâr paylarına değinilecektir.

Dördüncü bölümde ise ilgili kimseler açısından haksız ve gerçek dışı kâr dağıtımı, bu konu ile ilgili kavramlar ve bu konu ile ilgili yaşanan sorunlar incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kâr ve Kâr Payı Hakkı, Kâr Payının Hukuki Nitelikleri

1.1. Kâr ve Kâr Payı Hakkı Kavramı ve Tanımı

1.1.1. Genel Olarak

Büyük ya da küçük şirketler için kâr elde etmek, en temel ihtiyaçların karşılanması yanı sıra şirketlerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ve amaçlarını gerçekleştirebilmesi açısından oldukça önemlidir (Aydın, Başar, Coşkun, 2011: 219). “Kâr, genel olarak şirketin bir malı satması sonrası o malın maliyetini çıkardığımız zaman ortaya çıkan fazlalık olarak tanımlanabilir.” (Bilgin, 1982: 13).

Kâr payı ise şirketin diğer ortaklarına ve bu kâra katılan üyelere elde edilen kârdan dağıtılacak olan paydır (Ertaş ve Karaca, 2010). Başka bir deyiş ile kâr payı, bir şirketin dönem boyunca elde ettiği net kârından şirkete ortak olduğu sermaye karşılığında vermiş olduğu paydır (Boztosun, 2006:3).

1.1.2. Tanımı

Dağıtılabılır kâr, halka açık şirketlerde SPK’ya, halka açık olmayan şirketlerde ise TTK’ya göre hesaplanmaktadır ve kâr payı, dağıtılabılır kâr ile ilişkilendirilen bir kavramdır. Bu kavramda hisse başına düşen kısmı, kâr payını oluşturmaktadır. Elde edilen kâr, dönem içindeki net kârdan dağıtılabılır ve kâr için ayrılmış yedek miktarlardan da desteklenebilir (TTK m.509). Şirketlerde elde edilen kâr paylarının ne kadarlık kısmı dağıtılacağı kanunlar çerçevesinde firmalara bırakılmıştır. Halka açık ortaklıklar, kârlarını genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak dağıtırlar.

SerPK'na göre halka açık şirketler farklı yöntemler belirleyebilir. Kanuni olarak ayrılması zorunlu olan yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça başka yedek akçe ayrılmasına izin verilmez. Buna ek olarak ertesi yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine ve ortaklık çalışanlarına kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, belirlenen kâr payı ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz. Halka açık ortaklıklarda kâr payı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne, bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın eşit olarak dağıtılır (SerPK m.19).

1.1.3. Kâr Türleri

1.1.3.1. Ticari ve Mali Kâr

Ticari kâr, muhasebe standartları esas alınarak raporlanan ve ticari bilanço neticesinde ortaya çıkan kârdır. Mali kâr ise, vergi uygulamaları sebebiyle kanunen kabul edilmeyen giderler, ticari kâra eklenecek kısımlar ile indirim ve istisnalar sebebiyle ticari kârdan indirilecek kısımların dahil edilmesiyle ulaşılan kârdır (Akbilek, 2001). Şirketlerin kâr payı dağıtımında esas alınan nokta ticari bilançoda kâr edip etmediğidir. Eğer şirket ticari bilançoda kâr etmediği gözüküyorsa o zaman kâr dağıtılamaz (Eriş, 2017). Mali bilanço ise sadece vergi matrahının belirlenmesine yarar (Ünal, 2006). Yani mali bilânço'ya göre belirlenen mali kâr ne kâr dağıtımına ne de yedek akçe ayrılmasına esas teşkil eder.

1.1.3.2. Safi Kâr

TTK'da safi kâr kavramının tanımı yer almamaktadır. Fakat safi kârın yedek akçe ve kâr dağıtımında matrah oluşturduğu TTK m.466'da belirtilmiştir. Ayrıca bu maddeye göre pay sahipleri ile kâra katılan diğer kişilere kâr dağıtımını yapılacağı da yer almaktadır. TTK tasarısında “safî kâr” yerine “dönem net kârı” kullanılmıştır (www2.tbmm.gov.tr, 2019).

Bir şirketin dönem içerisinde elde ettiği gelirinden aynı dönemdeki giderlerin çıkarılması neticesinde gayrisafi kâr elde edilmektedir. Bu kârdan safi kâr elde

edebilmek için geçmiş dönem zararları ile birlikte vergi yükümlülüğü ve benzeri uygulamaların kaldırılması gerekir (Karayalçın, 1988).

Safi kârdan esas alınarak yapılan birinci tertip kanuni yedek akçe ayırımında verginin azaltılması ya da azaltılmadan hesaplanması kâr payı açısından oldukça önem arz etmektedir. Safi kârın vergiler azaltıldıktan sonraki elde edilecek kâr olduğu kabul edilirse bu durum şirketler için dezavantaj yaratabilir. Ancak pay sahipleri açısından avantaj teşkil etmektedir. Çünkü şirketler, dönem içerisinde elde edilen kârın yedek akçe olarak daha az miktarını şirket içerisinde tutmuş olurlar. Safi kâr, vergiler azaltılmadan önce hesaplanırsa bu şirketlerin avantajına, pay sahiplerinin ise dezavantajına olur. Bunun sebebi ise şirketlerin bünyesinde daha fazla miktarda para tutulacak olmasıdır.

Örneğin X şirketinin 30000 TL dönem kârı elde ettiğini ve geçmiş dönem zararı olmadığını ve %20 oranında kurumlar vergisine tâbî olduğunu varsayalım. Safi kârı vergiden sonraki kâr olarak kabul edersek, $30000 \text{ TL} / \%20 = 6000 \text{ TL}$ kârdan indirilecek ve 24000 TL üzerinden birinci tertip kanunî yedek para hesaplanacaktır. Bu durumda $24000 \text{ TL} \times \%5 = 1200 \text{ TL}$ birinci kanunî yedek para ayrılacaktır. Eğer Safi kârın vergiden önceki kâr olduğu kabul edilirse, bu durumda $30000 \text{ TL} \times \%5 = 1500 \text{ TL}$ birinci kanunî yedek akçe ayrılacaktır.

Son zamanlarda safi kârın vergi ve benzeri giderlerin azaltıldıktan sonra ortaya çıkan kâr olduğu ağırlık kazanmaktadır. Tam tersini savunanlar ise TTK'nın asıl amacının mevcut şirketlerin güçlenip büyümesini ve bunun içinde birinci kanunî yedek akçe ayırımının önceki kârdan yapılmasının önemli olduğunu düşünmektedirler. Fakat bazı yargıtay kararlarında belirtildiği gibi, ticaret şirketlerinin amacı kâr elde etmek ve elde edilen kârı da hak sahiplerine eşit şekilde dağıtmaktır. Mevcut kâr payının azaltılması ise şirketlere olan güveni azaltabilir (Ünal, 2006). Ek olarak korunması gereken menfaatin pay sahibinin kâr payı hakkı olduğu varsayılırsa safi kârın vergiden önceki kâr olduğu görüşünde çürümüş olur.

TTK m.466'ya göre geçen yılda elde edilen kârın bu döneme aktarılması safi kâra dahil değildir. Bu durumun ana sebebi geçen yıldan aktarılan kârın, yedek akçe olması ve bu paranın daha önce yedek akçe ayırımına konu olmasıdır (Tekinalp, 1967). Fakat ikinci kanunî yedek akçe ayrılmasında esas matraha dahildir.

Safi kârın bulunması için geçen dönemden aktarılan zarar o yılın kârından düşülür. Geçen dönemden kalan zarar şirketin sermayesini doğrudan doğruya etkileyip azaltıyorsa o zaman gerçek bir zarar durumu vardır. Mevcut zarar, TTK m.466/1-d-e'ye göre safi kârın hesaplanması için üzerinde yedek akçe ayrılan yıllık kârdan düşürülür. Daha önce ayrılmış yedek akçeler ile zararın karşılanması mümkün iken karşılanmamış ve bir sonraki döneme aktarılmış ise mevcut zarar gerçek değildir ve safi kârın bulunması için yıllık kârdan indirme yapılır (Tekinalp, 1967; Ünal, 2006).

1.1.3.3. Dağıtılabilir Kâr

Ticari ve mali kâr dışında kâr payı dağıtımında dağıtılabilir kâr kavramı kullanımı vardır. Bu kavram ile SPK halka açık şirketlerde, TTK ise halka açık olmayan şirketlerde kâr hesaplaması yapılmaktadır. Dağıtılabilir kâr aynı zamanda pay başına düşen en fazla kâr miktarını göstermektedir. Kanuni ve esas sözleşmede öngörülen ve isteğe bağlı olarak yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemez (TTK m.523).

1.1.4. Kâr Payının Hukuki Niteliği

1.1.4.1. Malvarlıksal ve Bireysel Bir Ortaklık Hakkı Niteliği

Malvarlıksal hak, para ile ölçülebilen bir değere sahip olan hakkı ifade etmektedir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Bu tanımlamaya göre, kâr payı hakkı malvarlıksal (mali) bir hak olup neticede “kâr payı” para ile ölçülebilen bir değere sahiptir. Malvarlıksal hakların en belirgin özelliği, kural olarak bu haktan yararlanma ölçütünün ortağın sermayeye katılım oranının belirlenmesidir (Çevik, 2002). Diğer yandan kâr payı hakkı, ortakların en ciddi malvarlığı hakkıdır (Aşçı, 2009).

Bireysel haklar ise genel kurulda çoğunluk aranmadan ve niteliği gereği ortaklar tarafından kullanılabilen haklar olarak tanımlanmaktadır (Canözü, 2016). Bu hakları kullanmak için çoğunluğa gerek yoktur. Doğrudan pay sahibi bu hakları kullanabilir. Bu hakkı kullanmak için sadece pay sahibi olmak yeterlidir (Poroy,

Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Kâr payının belirlenmesinin ardından pay sahipleri tarafından direkt olarak bu payı şirketten talep edilebilir.

1.1.4.2. Kazanılmış Hak Niteliği

Hak sahibinin isteği olmadan, sadece hak sahibinin isteği ile tasarruf edilebilen ve hukuk süjesinin malvarlığına dahil olmuş haklara kazanılmış hak denmektedir (İmregün, 2002). Kazanılmış hak, bir hakkın kazanılış biçimini ifade etmektedir. Muhteva bir hakkın kapsamının tespit edilmesinde işe yararken bu hakkın kazanılmış hak olmasını gerektirmez (Karahana, 1991). Kazanılmış hakta en önemli özellik hak sahibinin isteği olmadan o hak üzerinde tasarrufta bulunulamaz (Eriş, 2007).

1.1.4.2.1. Türk Ticaret Kanunu Açısından

6762 sayılı kanunun 385.maddesinin f.2 bendinde; “kazanılmış haklar; kanun veya sözleşme hükümlerine göre, genel kurul ve yönetim kurulu kararlarına bağımlı olmayan ya da genel kurulun toplantılarına katılım hakkından doğan, azalık, rey kullanmak, iptal davası açmak, kâr payı almak ve tasfiye neticesine iştirak etmek gibi haklardır.” şeklinde belirtilmektedir. Genel kurulda esas sözleşmenin bütün hükümleri kazanılmış haklar saklı kalmak koşuluyla değiştirilebilir. Münferit pay sahiplerinde bu durum ancak pay sahibinin isteği doğrultusunda sözleşmedeki hükümlerinin değiştirilmesi mümkün olmaktadır (Bilgin, 1982). Belirtilen maddede yalnızca bu hakkın özüne dokunulmamasını veya tamamen kaldırılmamasını değil, aynı zamanda her bir pay sahibinin isteği olmadan kazanılmış haklarda herhangi bir değişiklik yapılmayacağını da belirtmektedir (Akyazan, 1975).

6102 sayılı kanunun 452. maddesine göre; genel kurul, esas sözleşmede hüküm bulamazsa kanunda belirtilen şartları dikkate alarak, esas sözleşmenin tüm hükümlerini değiştirebilir; fakat kazanılmış ve vazgeçilmez haklar saklı tutulur (Kendigelen, 2011). Hüküm, 6762 sayılı kanunun 385. maddesinin 1. fıkrası birkaç değişikliklerle tekrar etmektedir (Kızılkaya, 2012). 6102 sayılı kanunda kazanılmış haklar kavram olarak muhafaza edilmiştir. Bu şekilde kazanılmış haklar, 6102 sayılı kanun tarafından da kabul edilmiştir. 6102 sayılı kanun 452. maddesinde, 6762 sayılı kanunun "münferit

pay sahiplerinin bu sıfatla haiz oldukları kazanılmış haklarda istekleri olmadan değiştirilemez" hükmü yer almamıştır. 6102 sayılı kanun 452. maddesinde bu hükme yer almamasında isteyerek yapılan bir seçim olduğunu ve dönem fark etmeksizin, pay sahibi için dönem kârından pay almak mutlak değil göreceli özellikte olduğu 6102 sayılı kanunda kabul edilmiştir. Ek olarak kazanılmış hakları yetersiz bir şekilde tanımlayan ve kazanılmış hakları sayan 6762 sayılı kanunun 385. maddesinin 2.fıkrasına, 6102 sayılı kanunun 452. maddesinde yer almamıştır (Kendigelen, 2011).

1.1.4.2.2. Kâr Payının Kazanılmış Hak Niteliği ile İlgili Doktriner Tartışmalar

Kazanılmış haklar, mülga TTK'da 385. maddesi ile tanzim edilmiştir. Böylece tersine esas sözleşmede hüküm olmadığı durumda genel kurul aşağıdaki maddelerde sunulan koşullar çerçevesinde esas sözleşmenin bütün hükümlerini tanzim edebilir. Şöyle ki; münferit pay sahiplerinin bulundukları sıfatla haiz oldukları kazanılmış haklarda istekleri olmadan hiçbir şekilde değiştirilemez (Mülga TTK m.385/I).

Kazanılmış haklar; kanun veya esas sözleşme hükümlerince genel heyet ve idare meclisi kararlarına uygun olmayan ya da genel heyetin toplantılarına katılım hakkından oluşan, rey kullanmak, iptal davası açmak, kâr payı almak ve tasfiye neticesine katılmak gibi haklardır (Mülga TTK m.385/II).

Kâr payının kazanılmış hak niteliği hakkındaki yorumlar, kâr payı ile ilgili öngörülmüş bulunan kazanılmış hak niteliğinin ve bu nitelik ile sağlanan korumanın, hakkın bütününe mi yahut belli bir bölümüne mi ait olacağı hususu çerçevesinde şekillenmektedir.

Tekinalp'in düşüncesine göre, kazanılmış hakların tümü eşit güçte değildir. Kazanılmış haklar, mutlak ve göreceli haklar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Yazara göre elde edilen kârın tümünün pay sahiplerine dağıtılma zorunluluğunun bulunmaması, yedek akçe bulundurma zorunluluğunun olması göreceli hak olduğunun kanıtıdır demektedir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Fakat anonim ortaklıkların özellikleri ve pay sahibinin anonim ortaklığa üye olmasındaki amaç düşünüldüğünde, kâr payının kuvvetli bir kazanılmış hak olarak kabul görmesini ve pay sahibinin kazanılmış hakkının "bir kişiye bile" kâr payı verilmemesi halinde değil, "yeterli miktarda" kâr

verilmemesi durumunda bozmuş olacağını belirtmektedir. Ek olarak yazar, TTK m.523/II'deki ifadede yedek akçe amaçlarına ulaşabilmenin tek yolu olarak kâr payının bilinmemesi ve bu yük yalnızca pay sahibine yüklenmemesi gerektiğini belirtmektedir (Karahan, 1991).

Karayalçın'ın düşüncesine gelince, pay sahibinin kâr payı elde etme hakkının mutlak bir kazanılmış hak olmadığı ve bu nedenle hakkın özüne dokunmamak kaydıyla sınırlandırılabilirliğini düşünmektedir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Hakkın özü hakkında yorum yapmayan yazar birinci kâr payının temel kâr payı ve emredici niteliğe sahip olduğunu, kârın olduğu her dönemde temel kâr payının ödenmesini ve kâr oluşması durumunda genel kurulun hiç kâr dağıtmama gibi bir kararı alamayacağını söylemektedir. Ancak Yargıtay eski tarihli kararlarında ana kâr payının hiç verilmemesinin kanuna aykırı bulurken, bir sonraki kararlarında ise %5 ana kâr payının yasal şartların gerçekleşmesi durumunda ve uzun vadede daha yüksek ve istikrarlı kâr payı verilmesini sağlamaya yönelik olarak net kârın saklı tutulan oranının dahi tercihe bağlı yedek akçe olarak ayrı tutulmasının mümkün olduğu şeklinde kararlar alınmıştır (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003; Canözü, 2016).

Karahan'ın düşüncesine gelince, kâr payı hakkının tümünün değil yalnızca özü hakedilmiş hak teşkil etmektedir. Ayrıca bu hakların hiçbir şekilde limitlendirilemeyeceği görüşünün kabul edilmesi anonim şirketlerde azınlık hâkimiyetini kabul edileceği, bu durumun ise şirketlerin temel niteliklerine zıt düşeceğini, kâr payı hakkının tümü itibarıyla sınırlanamaz nitelikte haklar olmadığını göstermektedir. Ek olarak kâr payı hakkının özünün tespiti için objektif olmanın hakedilmiş hak kuruluşuna göre daha iyi olacağı görüşündedir.

Yazarların görüşüne bakıldığında çoğunluğun görüşü; kâr payı hakkı, kazanılmış haklar arasında sayıldığı yönündedir. Ancak bu haklar, kanuni ve esas sözleşmeye bağlı olarak gerekli bazı ayrımların yapılması gerektiği ve kârın tümünün dağıtılamaması gibi sınırlamalara tabi olması sebebiyle mevcut kâr miktarının azalması ya da hiç dağıtılamaması sorunları oluşacağından, görece kazanılmış hak olarak değerlendirilmektedir (Canözü, 2016). Görece kazanılmış hak kavramından çıkarılması gereken en önemli durum ise kâr payı hakkının genel kurul tarafından sınırlandırılabilir ama özüne dokunulamaz olduğudur (Karayalçın, 1988).

1.1.4.2.3. Yargıtay Kararları Işığında Kazanılmış Hak Niteliği

Kâr payının kazanılmış hak özelliği hakkındaki öğretide tartışmaların etkisi sonucunda Yargıtay farklı tarih aralıkları ile birbirleriyle çelişen çeşitli kararlar vermiştir. Yargıtayın vermiş olduğu kararların birisinde kâr payının kazanılmış hak olduğunu kabul etmiş ve bu kâr payına dokunmadan onun sınırlandırılabilmesine hükmetmiştir. Yargıtay vermiş olduğu başka kararların ise, ilk kâr payından doğan hakkın kazanılmış hak olduğunu kabul etmekte ancak bu hakkın mutlak olmadığını, uzun vadede yasal koşulların gerçekleşmesi durumunda daha yüksek ve istikrarlı kâr dağıtılması maksadıyla birinci kâr payının dahi çok büyük miktarlarda yedek akçelere ayrılabilmesine hükmetmiştir (Canöz, 2016).

Yargıtay'ın kârın hiç dağıtılmaması olması durumunda kazanılmış hakların zarar göreceği yönünde kararları da bulunmaktadır. Buna paralel başka bir kararında, kazanılmış hakkın hiç kâr dağıtılmaması durumunda ihlal edilmiş olacağını, anonim şirketin gelişmesi maksadıyla bütününün yedek akçe şeklinde ayrılmasının mümkün olacağını ancak sözü geçen hedefe kârın dağıtılması halinde de varılabiliyorsa kârın dağıtılması gerektiği belirtilmiştir (Bozgeyik, 2000).

Yargıtay başka bir kararında, kârın dağıtılmasında objektif iyiniyet kurallarına uyulması gerektiğini ve genel kurul bu noktada keyfi hareket edemeyeceğine kanaat getirmiştir (Canöz, 2016).

Yargıtay bazı kararlarında ise, hakkın özünün ihlal edilmesini, kazanılmış hakkın ihlali olarak kabul etmiştir (Legalbank, 2019).

Yargıtayın vermiş olduğu kararlara bakıldığında bazılarında pay sahibi korunurken bazı kararlarda anonim şirket korunmuştur. Yargıtay'ın yerleşen anlayışına bakıldığında kâr payı hakkı, kazanılmış hak olarak kabul edilmesine rağmen bütünüyle sınırlamaz bir hak değildir ve bir takım sınırlandırmalara tabi tutulabilir (Karahana, 1988).

1.1.4.2.4. Sermaye Piyasası Kanunun Açısından

TTK, kâr payı hakkı açısından bu hakka sahip olanlara birçok sınırlandırma getirmektedir. TTK'da yapılan düzenlemeler neticesinde kâr payı, dağıtım aşamasında arka sıralara bırakılmıştır. Ek olarak kâr payı hakkı için genel kurula geniş yetkiler

verilmiştir. SerPK ise, kâr payının kazanılmış hak özelliğini kuvvetlendirici düzenlemeleri kabul etmiştir.

SerPK m.19/II hükmü, kâr payının SerPK açısından kazanılmış hak özelliğini kuvvetlendiren ilk maddesidir. Maddede “kanunen ayrı olması gereken yedek akçeler ve esas sözleşmede belirtilen pay sahipleri için hesaplanan ilk kâr payı kenara konmadıkça başka bir yedek akçenin kenara konmasına, bir sonraki yıla kâr aktarılmasına ve yönetim kurulu üyeleri, memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay verilmesine karar verilemeyeceği gibi belirlenen ilk kâr payı dağıtılmadıkça belirlenen kişilere kârdan pay verilemeyeceği” vurgulanmıştır. Belirtilen maddede dönem kârından ilk olarak vergiler ve hatta varsa geçmiş yıl zararları alındıktan sonra kanuni yedek akçeler kenara konmalıdır. Daha sonra ilk kâr payı ayrımının yapılması gereklidir. TTK’da ise kanuni yedek akçelerden sonra esas sözleşmede hüküm bulunması durumunda tercihe bağlı yedek akçelerin kenara konması gerekmektedir. SerPK bu konuda tercihe bağlı yedek akçelere karşı kâr payını ilk sıraya alarak pay sahiplerinin bu hakkının esas sözleşme veya genel kurul tarafından sınırlandırılmasına izin vermemiştir. Bu husus ise kâr payının SerPK tabi anonim şirketler açısından TTK’ya göre daha kuvvetli bir kazanılmış hak olmasını sağlamaktadır.

6362 sayılı SerPK m.19 ile mülga SerPK m.15/I’de ayarlanan hisseleri borsada işlem gören halka açık anonim şirketlerin esas sözleşmelerinde ilk kâr payının gösterilmesi zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır. Bu zorunluluğun ortadan kaldırılması, halka açık anonim şirketlerde sözleşmesel kazanılmış hak özelliği güçlü olan kâr payının bu niteliğini zayıf hale getirmiştir. SerPK m.19’un gerekçesinde bu husus şu şekilde dile getirilmiştir; Madde ile Kurul’un kazanç oranı belirlemesi ve bu oran neticesinde halka açık anonim ortaklıkların esas sözleşmelerinde ilk kazanç oranının gösterilmesi zorunluluğunun uygulamasını ortadan kaldırarak, halka açık şirketlerin genel kurulları tarafından düzenlenerek kârlarını dağıtabilmeleri sağlanmıştır. Bu şekilde verilecek kâr payına ilişkin oransal veya asgari tutar şeklinde herhangi bir kısıtlama getirilmeyerek şirketlere finansal yapıları ve yatırım planlarına uygun hareket edebilme esnekliği getirilmiştir. Ek olarak söz konusu maddenin kötüye kullanımına engel olmak ve piyasanın ihtiyaçlarına paralel karar alabilmek için Kurul’a sektör ve şirket bazında çeşitli esaslar belirleme yetkisi verilmiştir (SerPK m.19).

Hakla açık anonim şirketlerin payları borsada işlem görmediği durumda, ilk kâr payı oranının esas sözleşmede uyguladıkları zorunluluk devam etmektedir (Mülga SerPK m.15/I). Belirtilen maddenin esas amacı yatırımcıları koruyarak, kâr payı dağıtımını uygun şekilde yapmaktır. İlk kâr payının esas sözleşmede verilmesi, kâr payına sözleşmesel özellik kazandıracak ve kazanılmış hak özelliğini güçlendirecektir (Aytaç, 1988). Payları borsada işlem gören anonim şirketler için bilgilendirildiği üzere bu şekilde bir zorunluluk yeni düzenlemeler ile artık yer almamaktadır.

SerPK m.19/II hakkında bildiri kararlarının amacı, kâr payının kazanılmış hak özelliğini kuvvetlendirmektir ki bu amaca iki şekilde varılmıştır (Tekinalp, 1998). Payları borsada işlem görmeyen anonim şirketler açısından ilk kâr payı oranının esas sözleşmede kurul tarafından düzenlenecek orandan daha az olmamak şartıyla gösterilmesi gerekliliği ile kâr payı bakımından pay sahiplerinin kendi lehine bir ayarlama getirilmesidir (Akbilek, 2001).

Diğer taraftan TTK'da yer bulan önce kanuni yedekler sonra tercihe bağlı yedekler ve son olarak kâr payı ayrılması düzenlemesi, SerPK'da kâr payı lehine değiştirilmek şartıyla kâr payının kazanılmış hak özelliğini güçlendirmiştir. Böylece SerPK'ya bağlı anonim şirketler kanuni yedek akçe düzenlenmesinden sonra kâr payı ayrımını yapma zorunluluğundadırlar (Aytaç, 1988).

1.1.4.3. Şarta Bağlı Alacak Hakkı Niteliği

Anonim şirket pay sahiplerinin kârdan pay talepleri iki temel koşula bağlıdır. İlk koşul mevcut dönem sonunda kâr elde edilmiş ya da kâr verilebilmesi amacıyla yedek akçelerin çözülmesi yoluna gidilmesidir. Diğer koşul ise kârın veya kâr vermek için ayrılan yedek akçelerin pay sahiplerine verilmesi genel kurul tarafından kabul görmesidir (Arslanlı, 1960; Bilgin, 1982).

Kâr payı hakkının genel kurulun kâr dağıtım hükmü ile birlikte öğretide kâr payı hakkının koşula bağlı bir alacak hakkı özelliğinde olduğu belirtilmiştir (Bilgin, 1982). Bahsedilenlere göre faaliyet dönemi bitiminde kâr yapılmış ise ya da şirket bazında verilebilecek değerlerin bulunması durumunda, genel kurulun, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre kârın dağıtılmasına karar vermesi, pay sahiplerinin koşula

bağlı istek hakkının, koşulsuz bir alacak hakkına dönüşmesine neden olur (Pulaşlı, 2014). Pulaşlı'nın görüşüne göre bahsedilen koşul, bağlandığı bilinmeyen olayın meydana getirdiği netice açısından 6098 sayılı TBK m.170/I anlamında “geciktirici” (Kılıçoğlu, 2012) özelliktedir. Çünkü faaliyet dönemi bitiminde şirketin kâr ya da zarar edip etmeyeceği ve kâr elde edilmiş olsa bile genel kurulun bu kârı pay etmeye karar verip vermeyeceği bilinmemektedir (Pulaşlı, 2014).

Kâr payının alacak hakkı oluşmasına neden olan bu durum genel kurul tarafından bilanço onayının yetersiz olup, özel bir kâr dağıtım hükmü istemesidir (Aytaç, 1988). Genel kurulun almış olduğu kâr dağıtım kararı yenilik ortaya çıkarıcı bir karar özelliğindedir (İmregün, 2005). Kâr payı hakkı genel kurulun bu kâr dağıtım kararı ile ortaklığa karşı ileri sürülecek bir alacak hakkına dönüşür (Arslanlı, 1960). Böylece alacak hakkına dönen kâr payı hakkı, pay sahipleri için başkalarına devredilebilir, haczedilebilir ve dava konusu edilebilir (İmregün, 2005).

Kâr dağıtım kararı sonucunda alacak hakkına dönen kâr payı hakkı üzerinde genel kurulun başka bir karar verme yetkisi bulunmamaktadır. Genel kurulun kâr dağıtım kararı ve pay sahibi çerçevesinden şirkete karşı alacak hakkına dönen kâr payı hakkı sadece ilgili genel kurul kararının mahkeme tarafından iptal edilmesi ile iptal edilebilir. İptal davasının açılması kâr payı hakkının alacak hakkına dönüşmemesi için yetersiz olup, mahkemenin belirtilen davada TTK m.449 hükmü uyarınca kâr dağıtım kararının uygulamasını durdurma hükmü vermesi gerekmektedir (Kayar, 2003).

1.1.4.4. Vazgeçilmez (Gözardı edilemez) Hak Niteliği

TTK m.452'de kazanılmış hakların yanında göz ardı edilemez haklara da anlam olarak yer verilmiştir. Madde gerekçesinde göz ardı edilemez hakların bir yandan kazanılmış hakların bir çeşidi olduğu belirtilirken öte yandan da kazanılmış haklardan tamamen farklı nitelikler taşıdığı belirtilmiştir (TTK m.452).

Göz ardı edilemez haklar, pay sahibine kanun tarafından verilen ve hem genel kurul hem de esas sözleşme ile ondan geri alınamayan, pay sahibinin istememesinin bir anlam taşımadığı, hak sahibinin isteği olsa dahi üzerinde insiyatif kullanılmayan haklardır (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003). Göz ardı edilemeyen haklar pay

sahibinin iradesinin etkin olmadığı haklar olarak da tanımlanabilir. Kanuna, esas sözleşmeye ya da dürüstlük kurallarına karşı genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma hakkı, pay sahiplerinin eşit koşullarda eşit işleme sahip olma hakları, bilgi alma ve araştırma hakları ya da oy hakkı gibi haklar vazgeçilmez (göz ardı edilemez) haklara örnek gösterilebilir (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003).

Göz ardı edilemez haklar pay sahibi hakkı görünümünde olmasının yanı sıra aslında bu haklar anonim şirketin özelliklerini ve temel yapı taşıını simgeleyen ilkelerin hak olarak somutlaştırılmış şeklidir (Tekinalp, 1982).

Anonim şirket, kanunen yasak olmayacak şekilde her türlü amaçla kurulabilmektedir. Temel olarak amacı kâr elde etmek ve elde edilen kârı uygun şekilde dağıtmaktır. İsviçre hukukuna göre anonim şirket İsv. BK m.620/III uyarınca, ekonomik gayenin dışında başka amaçlar için de kurulabilmektedir (Aytaç, 1988). Ekonomik gaye, ekonomik yarar anlamına gelmektedir ve burada bahsedilmek istenen ortaklar lehine ekonomik bir yararın amaçlanmasıdır. Ancak ekonomik yarar, kazanç ya da kâr elde etme ile eş anlamlı değildir. Örneğin anonim şirket ortaklarının, şirketin ürettiği elektriği yalnızca kendi aralarında tüketmeleri yarar olarak düşünülebilir (Pulaşlı, 2014).

Öğretide anonim şirketin kâr elde etme ve paylaşırma amacını kaybetmeyeceği, göz ardı edilemez olduğu ve bu amacın yansıması olarak kâr payı hakkının da bir yönüyle göz ardı edilemez hak özelliği taşıdığı belirtilmiştir (Pulaşlı, 2014). Yani anonim şirket kâr elde etmek ve paylaşırma amacından vazgeçemez ya da bu amacı değiştiremez. Bu durumun bir yansıması olarak kâr payı hakkı göz ardı edilemez hak özelliğindedir (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003).

Anonim şirketin kâr elde etme amacından dönmemesi ve pay sahiplerinin kâr payı hakkından dönmemesi tamamen farklı unsurlardır. Pay sahiplerinin, kâr payı haklarından belirli dönemlerde, özellikle şirketin devamlı gelişimi ve istikrarlı kâr dağıtımı açısından haklı görülmesi durumunda vazgeçebilmeleri mümkündür. Kanunen bu duruma bir engel görünmemektedir. Bu durumda pay sahibinin isteği olması halinde dahi üzerinde insiyatif kullanılamayan haklar olarak tanımlanan göz ardı edilemez hakların esasına aykırıdır. Bu nedenden dolayı kâr payının göz ardı edilemez hak özelliği tartışmaya açık bir konudur. Göz ardı edilemez haklar üzerinde

daha önce de belirtildiği gibi, genel kurul kararı, esas sözleşme kararı ve pay sahibinin iradesinin etkin olmadığı hak olarak tanımlanmaktadır. Fakat kâr payı hakkı ile ilgili genel kurulun ciddi anlamda etki hakkı bulunmaktadır. Şöyle ki; genel kurulun yeterli sayıda kâr dağıtımına karar vermemesi durumunda, pay sahiplerinin başvurusu ile mahkeme, kâr payının belirlenmesine ve dağıtılmasına karar verebilir (Karahana, 1991). Mahkemenin kararı, genel kurul kararı yerine geçer.

Düşüncemize göre göz ardı edilemez hakkın esas özelliği olan üzerinde başkalarının insiyatif kullanamaması ilkesi açısından düşünüldüğünde, kâr payı hakkının göz ardı edilemez hak özelliği tartışmaya açılabilir. Çünkü kâr payı hakkı üzerinde mahkemenin ve hatta genel kurulun insiyatif hakkı bulunmaktadır. Bu açıdan kâr payı hakkının göz ardı edilemez hak özelliği ile ilgili olarak anonim şirketin kâr amacıyla oluşturulması ve bunun yanında pay sahiplerinde kâr elde etme amacıyla pay senedi aldıkları göz önünde tutulduğunda, pay sahiplerinin kâr payı konusunda esas sözleşme ile tümüyle vazgeçemeyeceği; ancak belirtilen hakkın üzerinde genel kurul ve mahkemeninde söz sahibi olabilmesi sebebiyle mutlak anlamda göz ardı edilemez bir hak olduğu iddia edilmemelidir.

Sonuç olarak kâr payı hakkının mutlak anlamda göz ardı edilemez bir hak olduğu kabul görürse, genel kurulun yeterli miktarda kâr dağıtım kararı almaması durumunda pay sahibinin kâr payı hakkı ihlal edilmiş olur. Ticari hayatın bir ihtiyacı olarak küçük pay sahiplerini kullanmak isteyen büyük pay sahiplerine karşı mahkemenin kâr dağıtım hükmü alabilmesi mutlak zorunluluk şeklinde düşünülmektedir. Ancak anonim şirketin, esas yapısından kaynaklanan kâr elde etme amacından vazgeçememesi, dolaylı olarak pay sahiplerinin de kâr payı hakkından esas sözleşme ile tümüyle vazgeçemeyecekleri sonucuna zemin hazırlamaktadır.

1.1.5. Kâr Payı Kavramını Benzer Kavramlardan Ayıran Özellikler

1.1.5.1. Kâr Payı - Faiz İlişkisi

Kâr payı ve faiz esas olarak farklı kavramlardır. Kâr payının dağıtılabilmesi için ilk olarak anonim şirketin hesap dönemini kâr elde ederek kapatmış olması gerekmektedir (Eriş, 1995). Ticari hayatın neticesi olarak şirket kâr etmek yerine zarar

da edebilir. Şirket faaliyetlerini kötü yönettiği takdirde ve kâr ödemesi için tahsil edilmiş yedek akçesinin olmaması halinde kâr ödeme zorunluluğu içerisinde bulunmamaktadır.

Faiz ise bankanın ya da başkasının parasını belli bir süre kullandıktan sonra o para karşılığı alınan kâr şeklinde tanımlanabilir. Faiz ödemesinde, ödenmesi gereken miktar önceden belirli iken kâr payında ödenmesi gereken miktar belli değildir ve genel kurul kararı ile belirlenir. Hatta bazı durumlarda kârlılık durumuna göre hiç ödenmeyebilir. Kâr payının elde edilmesinde risk bulunurken, faizin elde edilmesinde risk bulunmamaktadır (Akbilek, 2001).

Sonuç olarak kâr payı alabilecek kişi pay sahibi iken, şirkete verdiği borç karşılığında faiz alacak kişi ise alacaktır.

1.1.5.2. Kâr Payı - Hazırlık Devresi Faizi İlişkisi

İsminde faiz kelimesi olsa da olmasa da hukukumuzda hazırlık devresi faizinin esasen faiz özelliğinde olmadığı varsayılmaktadır (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003). Hazırlık devresi faizi borç gibi geriye ödenecek bir paranın değil, anonim şirket sona erinceye kadar ortaklığa hibe edilmiş sermayenin karşılığıdır. Hazırlık dönemi faizinin özelliği ile ilgili ortak görüş, alacak hakkı olduğudur. Bu sebeple hazırlık devresi faizinin başka birine aktarılması ve rehnedilmesi mümkün gözükmemektedir (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003).

Sermayenin korunması adına anonim şirketlerdeki pay sahiplerine kural olarak faiz ödenmemektedir. Çünkü borçları nedeniyle yalnızca sermayesi ile sorumlu olan ve alacaklılar için teminat olan asıl sermayenin faiz olarak pay sahiplerine ödenmesi düşünülemez (TTK m.509/I).

TTK 509/I maddesi ile faiz ödemeyi yasaklayan kanun, TTK 510/I maddesi ile bu duruma bir istisna getirmiştir. Bu duruma göre; işletmenin tam olarak faaliyete geçmesine kadar geçecek hazırlık dönemi için pay sahiplerine, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmak şartıyla, varlık özelliğindeki yatırımların maliyetine yüklenerek, belirli bir faiz ödenmesi esas sözleşmede uygulanabilir ve bu dönemle

sınırlı olmak kaydıyla, faiz ödemelerinin en geç ne zamana kadar süreceği bildirilir (TTK m.510/I).

Hazırlık dönemi faizin esas sözleşmede ne olacağı kestirilmelidir (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003). Esas sözleşmede hazırlık devresi faizi ödeneceği belirtilmiş olmasına rağmen bu faizin hangi tarihe kadar ödeneceği bildirmemesi bu hazırlık devresi faizi üzerindeki hakkın düşmesine neden olmaz. Bu durumda hazırlık devresi faizinin ne kadarlık bir süre içerisinde ödeneceğini durumun koşullarına uygun olarak mahkeme belirler (Tekil, 1998).

1.1.5.3. Kâr Payı - Tasfiye Payı İlişkisi

Kâr payı hakkı ve tasfiye payı hakkı malvarlıksal haklar arasındadır. Kâr payı, bilançoda kâr elde edilmesi ve genel kurul tarafından kâr dağıtım hükmü verilmesi durumunda ödenecek olan miktarı temsil eder. Tasfiye payı, mevcut ortaklığın sona ermesi durumunda pay sahiplerine borçlar silindikten sonra hisseleri miktarında dağıtılabilecek olan bir mali varlıktır (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003).

Kâr payı paylaşımında şirketin devamlılığı ilkesi gereği hazırlanmış bilanço dikkate alınırken tasfiye payında tasfiye bilançosu dikkate alınır. Bu iki bilanço düzenlenmesine temel teşkil eden ilkeler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. İşletmenin devamlılığı esas alınarak düzenlenen bilançoda işletmenin mal varlıkları yalnızca amortisman payları silinerek hesaplanırken, tasfiye bilançosunda ise her bir mal varlığın satış değeri dikkate alınır. Örneğin 2010 yılında 200.000TL'ye alınan makineye ömür olarak 20 yıl biçildiği varsayımında yıllık %10 amortisman ayrılması gerekir. 2013 yılına gelindiğinde 3 yılda toplam %30 amortisman silinmiş olacağından bu makinenin değeri muhasebe kayıtlarında 140.000TL olarak gözükecektir. Ancak teknolojik ilerlemeler neticesinde ya da ekonomideki iniş çıkışlar nedeniyle bu makinenin satış fiyatı daha düşük bir rakam olabilir (120.000TL gibi). Bu nedenle işletmenin devamlılığı dikkate alındığında düzenlenecek bilançoda bu makinenin değeri 140.000TL görünecekken, aynı makine tasfiye bilançosunda ise 120.000TL değerinde olacaktır. İşte bu durum kâr payı ile tasfiye payı arasındaki temel bir farkı da göstermektedir.

Kâr payı dağıtımında işletmenin devam etmesi önemli iken tasfiye payında şirketin sona erdirilmesi önemlidir ve tüm borçlar ödendikten sonra elde kalan mal varlıkları pay sahiplerine sermaye oranları ölçüsünde pay edilir.

Kâr payı hakkı şirket faaliyetlerine devam ettiği sürece talep edilebilecek bir hak iken, tasfiye payı hakkı ise şirket faaliyetlerini devam ettirdiği sürece talep edilemez.

İKİNCİ BÖLÜM

Kâr Payının Tespiti, Dağıtımı ve Dağıtım İşlemleri

2.1. Kâr Payının Tespiti

2.1.1. Genel Olarak

Pay sahibinin vazgeçilmez özellikteki temel kâr payı hakkı ve temettü kâr payı hakkı olmak üzere iki tane hakkı vardır. Temel kâr payı hakkının dağıtılabilmesi için, anonim şirketin belirlenen bir faaliyet yılı sonunda net dönem kazancının olması şarttır. Temettü kâr payı ise, net dönem kârının yanı sıra şirketin özgürce tasarruf yapabileceği yedek akçelerle diğer dönemlerden dağıtılmayarak bu döneme aktarılan kârlarından ödeme yapılabilir. Başka bir deyişle şirket net dönem kârı yapmasa bile, özgürce tasarruf edebileceği yedek akçeleri ya da diğer dönemlerden aktarılmış kârı varsa temettü kâr payı dağıtılabilir (Karayalçın, 1988). Yani elde edilen kârın pay sahiplerine verilebilmesi için yıllık bilançoda net dönem kârının yer alması ya da şirketin bu amacı ile tasarruf edebileceği birikmiş kârı, yedek akçesi bulunmalıdır (Canözü, 2016).

Pay sahibi şirkete hangi pay oranı ile ortak olduysa o oranda kâr alır (TTK m. 507). Pay dışında herhangi bir kıstas esas sözleşme ile de değiştirilemez (Poroy, Çamoğlu ve Tekinalp, 2003). Elde edilen kârdan alacağı pay miktarı, şirkete yapmış olduğu ödemeler ile orantılı olarak hesaplanır ve ardından ödeme yapılır (TTK m. 508). Başka bir ifadeyle pay sahibinin alacağı kâr payı hesaplanırken, şirketteki toplam payına bakılmasının yanı sıra bu paylar için yaptığı ödemeler dikkate alınır (Badak Aybar, 2018).

Yukarıda belirtildiğine göre pay sahibinin kâr payı alabilmesi için hem paylar için yaptığı ödemelere oransal olarak bakılır hem de şirketteki toplam pay oranına bakılır (Göle, 1976). Ek olarak esas sözleşmeyle ayrıcalık getirilmesi, örneğin ihtiyari

yedek akçe veya eşit paya farklı oranda kâr payı hakkı tanınmak şartıyla kârın nasıl dağıtılacağına düzenlenmesi mümkündür (TTK m.508) (Karayalçın, 1988). Pay sahibinin kâr payının belirlenmesinde esas sözleşmeyle getirilen bu kısıtlamalar da göz önünde bulundurulmalıdır. Fakat şunu belirtmek gerekir ki esas sözleşmeyle getirilen bu düzenlemeler yalnızca temettü için yapılabilir. Temel kâr payı açısından mutlak eşitlik vardır ve onun üzerinde herhangi bir ayrımcılık uygulanamaz.

2.1.3. Bilançonun Düzenlenmesi

Anonim şirketlerde bilanço, yılsonu finansal tablolarda yer alan ve yönetim kurulu tarafından oluşturulan bir çizelgedir. TTK m.69'a göre yılsonu finansal çizelgesi Türkiye Muhasebe Standartlarına ("TMS") uymak şartıyla açık, sade ve anlaşılır biçimde, düzenli bir işletme faaliyeti akışının belirlenen süre içerisinde çıkarılması gerekmektedir.

23 Ocak 2013 tarihli ve 28537 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı ile TMS'yi uygulayacak firmalar ve denetime tabi olacaklar belirlenmiştir.

Yürürlükte olan mevzuata göre TMS'nin uygulanması açısından firmalar bağımsız denetime tabi olanlar ve bağımsız denetime tabi olmayanlar olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Bağımsız denetime tabi olmayan firmalar TMS'yi uygulama zorunluluğu bulunmayanlardır. Şirketlerin TMS'ye göre finansal çizelgelerini hazır hale getirmesi, finansal çizelgeleri hazırlama görevlerini ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle TMS'yi uygulama zorunluluğu olmayan firmaların yalnızca vergi mevzuatına uygun çizelge hazırladıkları, kâr dağıtma görevlerinin de bu çizelgelere göre belirledikleri varsayılmaktadır. Hâlbuki TTK 514. maddesi ile anonim şirketlerin finansal çizelgelerinin yönetim kurulu tarafından TMS'ye göre hazırlanmasını açık bir şekilde karar altına almıştır. Sonuç olarak vergi hukuku açısından TMS'ye göre çizelgeleri hazırlamak zorunda olmayan firmalar açısından da kâr dağıtımı için mutlaka TMS'ye uygun şekilde hazırlanmış ya da düzeltilmiş çizelgelerin esas alınması gerekir.

2.1.3.1. TTK Kapsamında Bilançonun Aktif Tablosu

TTK maddeleri bakımından bilançonun aktif çizelgesinde yer alacak kalemler şöyledir:

- Esas sözleşmenin henüz ödeme yapılmamış kısmı (TTK m.463/2) şirket alacağı özelliği taşıdığı için aktif çizelgesinde yer verilir.
- Gayrimenkuller, apartmanlar, enerji santralleri, araç-gereçler, nakil araçları, ev eşyaları ve mobilya gibi sürekli olarak şirkette kullanılan merkezler (TTK m.460/1), haklar, imtiyazlar, patent hakları, özel imalathaneler, ruhsatnameler, markalar ve benzeri kıymetler (TTK m.460/2) en fazla maliyetle bilançoda yer verilir. Fakat anonim şirketin sahip olmuş olduğu bu kıymetler, belli bir sürenin ardından kullanma ve yıpranma sebebiyle mevcut değerini kaybedeceğinden, hâlin icabına göre uygun bir indirim yapılmasının ardından hesaplanan miktar bilançoda yer verilir.
- Yıpranma payı, duran varlıklarla alakalı bir diğer düzeltmedir. Bir varlığın maliyetinin o varlık için düşünülen kullanma süresine bölünmesi ve bu şekilde varlığın gider değeri, kullanma yıllarına gider olarak dağıtılmasıdır (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Yıpranma payı giderleri şirket çerçevesinde masraf özelliğindedir. Hangi değerlerin hangi oranda yıpranma payına tâbî tutulacağı VUK’nda gösterilir. Fakat bu kanunda dile getirilen yıpranma payı oranları, vergilendirme açısından yıpranma payıyla alakalıdır (Bilgin, 1982).
- TTK m.460/3’e gelince; yıpranma payı, aktif olmayan çizelgede yenileme akçeleri oluşturmak şartıyla da yapılabilmektedir. TTK m.460/4’e göre mülkiyetin sigortalı hale getirilmesi durumunda, bilanço kıymetlerinin yanında sigorta kıymetlerinin çizelgede bulunması gerekir.
- Malzemeler, işlenmiş ya da yarı işlenmiş maddeler, satılık eşyalar (TTK m.461/1). Bu ürünlerin bilançonun işlenme zamanındaki değeri, maliyet değerinden düşükse piyasa değeri temel alınarak bilançoda gösterilir.
- Anonim şirkete ait değerli evraklar (TTK m.462). Bu gruba şirketin sahip olduğu hisse senedi ve tahviller gibi menkul kıymetlerde yer alır. Borsa rayıcı bulunan değerli evrak, bilanço gününden en çok bir ay öncesine kadar süre içindeki ortalama alım satım değerleriyle bilançoda yer verilebilir. Yabancı borsalarda işlem gören değerli evrakın alım-satımın bahsedildiği durumlarda,

bunların maliyetlerinin transferindeki zorluklar hesaba dahil edilir (TTK m.462/2).

- Borsada alım-satıma dahil olmayan kıymetli evrak, faiz, temettü gibi gelirler, değerlerindeki herhangi bir düşme dikkate alınarak ve maliyet değerlerini geçmemek şartıyla bilânçoda yer verilir (TTK m.462/2).
- Diğer mevcut ve alacaklar (TTK m.74/2). Senetli veya senetsiz tüm alacaklar (alınamayan ya da anlaşmazlık olanlar hariç) itibarî değerlerine göre bilânçoda yer verilir (TTK m.75/2).

2.1.3.2. TTK Kapsamında Bilançonun Pasif Çizelgesi

TTK maddeleri bakımından bilânçonun pasif çizelgesinde yer alacak kalemler şöyledir:

- Ana sermaye (TTK m.463/1).
- Kanunî ve ihtiyari yedek akçeler (TTK m.463/1).
- İtfa ve yenileme akçeleri (TTK m.463/1).
- Yardım etme, hayır işi ve bunlara benzer nedenler için ayrılmış yedek akçeler (TTK m.463/1).
- Firma tarafından ortaya konan tahviller (TTK m.464/1). Bu tahviller itfa değerleri ile tek bir rakam olarak pasif çizelgesinde yer verilir.
- Kefillik ve garanti sözleşmelerinden meydana gelen sorumluluklar ve üçüncü kişiler lehine kurulan rehinler (TTK m.465/1). Bu rehinler bilânçoda ayrı kalemler hâlinde çizelgede yerini alır.
- Şirket borçları (TTK m.74).
- Safi kâr (TTK m.457).

2.1.4. Dönem Kârından İndirilmesi Gereken Kalemler ve Yedek Akçeler

2.1.4.1. İndirilmesi Zorunlu Kalemler

Anonim şirket kâr yaptığında bu kârı olduğu şekilde ortaklara veremez. Faaliyet dönemi bitiminde bilançoda kâr elde edildiğini göstermesi, kâr dağıtımı için zorunlu bir durum olmasının yanı sıra yeterli değildir. Kazanılan yıllık kârdan, bir

önceki yıl yapılan zararlar, kanuni ve ihtiyari yedek akçeler ile kanun ve esas sözleşme gereğince ayrı tutulması gereken diğer miktarlar ayrı tutulmak zorundadır. Kanunun yapmış olduğu düzenlemeye gelince kâr payı, bu sayılan kalemler ayrı tutulduktan sonra, kalan miktar üzerinden dağıtım gerçekleştirilebilir. Ek olarak kanunun bu sıralaması emredicidir ve esas sözleşme ile bu sıralama değiştirilemez (Canözü, 2014).

2.1.4.1.1. Geçmiş Yıllar Zararı

TTK m.509'un gerekçesinde faaliyet net dönem kârının içinde diğer yıllardan kalan zararların bulunmadığı açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu duruma itafen diğer yıllardan kalan zararların yedek akçeler ile karşılanması olanağının olup olmadığı konusu ne gerekçede ne de kanunda belirtilmemiştir. Ayrıca kanunun diğer maddelerinde de ortaklığın diğer yıllardan kalan zararların hesap dönemi kârından ödeneceği yönünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum öğretideki yorumlarla biçimlenmiş ve bu yorumlar sonucunda gerçek zarar ve gerçek olmayan zarar kavramlarını ortaya çıkarmıştır.

Gerçek zarar, ortaklık ana sermayesini doğrudan doğruya etkileyen tüm zararlar ile bu sermayeyi direkt olarak zarara uğratan kısma denir. Eğer bir önceki yıldan aktarılan zarar, direkt olarak ortaklık ana sermayesini etkiliyorsa gerçek zarardan bahsedilebilir. Gerçek olmayan zarar ise kanuni ve ihtiyari yedek akçelerle karşılanmasına izin verilse dahi sonraki yıla aktarılan zarardır (Tekinalp, 1979).

Gerçek zararın, net dönem kârını görebilmek için, dönem kârından düşülmesi gerektiği hususunda kanunda hüküm olmamasına rağmen öğretide belirtilmiştir. Aksi takdirde bir ortaklık zararını ödemişse oto finansman, kötü günlerde kullanılmak üzere ya da işsizliğin oluşmaması gibi hedeflerle yedek akçe kenara konabilir ya da kâr verilebilir. Ortaklık bir kısımdan zararda gözükrken diğer kısımdan yedek akçe ayırması ya da kâr vermesi mantıklı bir yaklaşım olarak görülmeyecektir (Canözü, 2014). İsviçre ve Türk öğretilerinde yıllık kârdan gerçek zararın azaltılması ile elde edilen değer, TTK m.519/I kapsamında kanuni yedek akçe kenara koymaya unsur olan net dönem kârı olduğu görüşü kabul görmektedir (Tekinalp, 1979).

Gerçek olmayan zararın görülmesi durumunda ise çeşitli ihtimaller ortaya çıkabilmektedir. Şirket oluşan zararı dönem kârından ödeyebileceği gibi kanuni ve ihtiyari yedek akçelerden de ödeme yapabilir.

Gerçek olmayan zarar ilk olarak yıllık kârdan düşülmelidir. Fakat yeteri kadar dönem kârı bulunmaması ya da olan kârın bir önceki yıl zararlarına sayılması, pay sahiplerinin kâr payı elde edememelerine yol açıyorsa ve genel kurul zararın yedek akçelerle verilmesini istiyorsa, bu hususda gerçek olmayan bir önceki yıl zararının yedek akçelerle karşılanması da düşünülebilir. Zararın yedek akçelerle karşılanması genel kurula verilmiş bir yetkidir (Arslanlı, 1960). Fakat bu yetkinin dürüstlük kuralına uygun şekilde kullanılıyor olması zorunludur. Aksi halde TTK 445. maddesi gereğince genel kurul kararlarının iptali düşünülebilir. Ayrıca zarar ilk olarak ihtiyari yedek akçelerden ardından kanuni yedeklerden ödenmelidir (Bilgin, 1982).

Gerçek olmayan zararın yedek akçelerle ödenmesi durumunda TTK m.523/II-b gereğince “şirketin devamlı olarak gelişimi ve mümkün olduğunca kararlı kâr payı dağıtımı açısından haklı bulunuyorsa” ifadesi ile belirtilen amaç, bütün yedek akçeler için kabul görüp, zararın tercihe bağlı yedek akçelerden karşılanması daha doğru çözüm olacağı düşünülmektedir (Birsel, 1965). Ek olarak kesin bir şekilde istikrarlı kâr dağıtımı ya da zararların ödenmesi için kenara ayrılmış yedekler var ise bir önceki yıl zararı ilk olarak bu kalemden kapatılmalıdır. Aksi halde pay sahipleri ilgili genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilirler (Akbilek, 2001).

Bir önceki yıl zararları, ortaklığın yeteri miktarda yıllık kâr ve ihtiyari yedek akçeyi bulundurmaması durumunda, kanuni yedek akçeler ile de karşılanabilir (Tekinalp, 1968).

Sonuç olarak bir önceki yıl zararları şirketin kâr dağıtım politikası baz alınarak, yukarıda anlatılan durumlar düşünülerek öncelikle tercihe bağlı yedek akçeler ve dönem kârı ile karşılanmalıdır (Akbilek, 2001). Bu iki kalem zararları karşılayamıyorsa kanuni yedek akçeler de kullanılabilir. Aksi taktirde TTK m.519/III kanuni yedek akçelerin zararların giderilmesi maksadıyla kullanılmasına izin vermektedir.

2.1.4.1.2. Vergi ve Benzeri Mali Yükümlölükler

TTK m.509'un gerekçesine bakıldığında net kârın vergi öncesi ya da sonrası sorununun vergi hukuku sorunu olduğu görölmesine rağmen, öğretide vergi ve benzeri görevlerin dönem kârından azaltılması gerektiğı kabul görmektedir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Bu duruma göre kurumlar vergisi ve gelir vergisi de dönem kârından azaltılması gereken kalemler arasındadır.

KVK m.1/I'e göre aşağıda belirtilen kurumların kazançları kurumlar vergisine tabidir;

- Sermaye şirketleri.
- Kooperatifler.
- İktisadî kamu kuruluşları.
- Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler.
- İş ortaklıkları.

Kurumlar vergisi, yükümlölülerin bir hesap dönemi içinde kazandıkları temiz kurum kazancı üzerinden hesaplanmaktadır (KVK m.6/I). Temiz kurum kazancının belirlenmesinde Gelir Vergisi Kanunu'nun ticarî kazanç hakkındaki maddeleri uygulanır. GVK m.37'ye göre tüm ticari ve sınaî faaliyetlerden meydana gelen kazançlar ticari kazançtır. Bilançoya göre ticari kazanç, girişimdeki öz sermayenin hesap dönemi bitiminde ve başındaki değerleri arasındaki pozitif farktır. Bu dönemde sahip ya da sahiplerce:

- İşletmeye ilave edilen değerler bu farktan düşölür.
- İşletmeden alınan değerler ise farka ilave edilir.

Kurumlar vergisinin belirlenmesine temel olan bilanço, mali bilançodur (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Ticari bilançonun vergi kanunlarına uyarlanmış halindeki mali bilançoya da vergi bilançosu denir (Karayalçın, 1988). Mali bilanço, kendine temel olarak ticari bilançoı almasının yanı sıra bu bilanço üzerinde kendi amacına ve değerleme ölçölülerine uygun değışiklikler uygular. İki bilanço arasındaki farka bir örnek vermek gerekirse yedek akçeler ticari bilanço bakımından kazancı düşölren bir konu olarak dikkate alınmakta iken mali bilanço açısından ise bu mümkün gözölmemektedir (Canözöl, 2014).

Kurumlar vergisi, şirket kazancı üzerinden %20 vergi alınarak ödeme yapılır (KVK m.32). Pay sahipleri ise, kazandıkları kâr payı oranına göre %15'ten %35 arasında değişen oranlarda gelir vergisi ödemesi gerekir (GVK m.103). Kurumlar vergisi, şirket hukuki kişiliğinin sahip olmuş olduğu borç iken, gelir vergisi, kâr payından hakkı olan pay sahiplerinin borcudur. Pay sahiplerine dağıtılan kâr paylarının kurum kazancından farklı olarak yeniden gelir vergisiyle vergilendirilmesi, şirketlerin kâr payı dağıtımını yapmamalarına neden olmakta ve elde edilen kârları çeşitli yöntemlerle (çifte vergilendirmeye maruz kalmamak adına) pay sahiplerine sahip oldukları pay oranınca dağıtmalarına neden olmaktadır (Ateşaoğlu, 2011). Bu durum vergi hukukunda vergiden kaçınma olarak bilinmektedir.

A AŞ örneğine bakacak olursak, şirketin yıllık kârı 800.000TL'dir. Bu kâr ticari bilançoya göre kazanılan kârdır. Kurumlar vergisine temel olacak bilançoda mali bilançodur. Mali bilanço, ticari bilançonun masraf olarak kabullendiği bazı kalemleri masraf olarak saymaz. Bundan dolayı iki bilanço arasında farklılıklar meydana gelebilir. A AŞ örneğinde mali bilançonun masraf olarak kabul etmediği oranın 80.000TL olduğunu varsayalım. Kurumlar vergisi matrahı düzenlenmeden ilk olarak varsa eğer önceki yıl zararları dönem kârından alınır (KVK m.9/I). Bu hususda kurumlar vergisine matrah oluşturacak olan kısım $800.000 - 200.000 + 80.000$ TL hesabı ile 680.000TL olacaktır. KVK m.32'ye göre kurumlar vergisi şirket kazancı üzerinden %20 olarak ödenmesi gerekir. Bu hususda $(680.000 \text{ TL} * \%20)$ 136.000TL kurumlar vergisi ödenmelidir.

Net dönem kârı, yıllık kârdan, önceki yıl zararları ile vergilerin alınması neticesinde elde edilen miktardır. Buna göre,

- Yıllık Kâr: 800.000TL
- Geçmiş Yıl Zararları: 200.000TL
- Kurumlar Vergisi: 136.000TL
- Kanuni Yedek Akçeler: 300.000TL
- İsteğe Bağlı Yedek Akçeler: 200.000TL

Önceki yıl zararlarının ihtiyari yedekler ve yıllık kâr ile mukayese edildiği kabul edildiğinde ve 136.000TL kurumlar vergisi ödendiğinde elde edilen dönem kârı 464.000TL olacaktır.

2.1.4.1.3. Kanuni ve İhtiyari Yedek Akçelerle Kanun ve Esas Sözleşme Hükümleri Gereğince Ayrılması Gerekli Yedekler

Anonim şirketler, TTK m.18/II’de düzenlenen basiretli iş adamı gibi hareket etme zorunluluğu altındadır. Bu zorunluluğun nedeni anonim şirketlerin kanuni ve ihtiyari yedek akçe bulundurmalarıdır. Anonim şirketler, ticari hayatın riskleri ile karşı karşıya kalmamak amacıyla kâr elde ettiği dönemlerde yedek akçe bulundurmalarıdır. Yedek akçeler bu amacın yanı sıra işsizlik durumunun oluşmaması, zararların giderilmesi ve düzenli kâr dağıtımını gerçekleştirme gibi amaçlara hizmet etmektedir (Canözü, 2014).

Öğretide yedek akçeler çeşitli şekillerde anlatılmıştır. Bir tanıma göre yedek akçe, ortaklığın temel sermayesini aşan saf malvarlığıdır. Diğer bir tanıma göre yedek akçe, gelecekte meydana gelebilecek zararları gidermek, beklenen ya da beklenilmeyen kayıp ve masrafları gidermek, işletmenin ayakta tutulması ve gelişimini, istikrarlı kâr payı verilmesini garanti maksadı ile kazançlardan alıkonulmak şartıyla ayrılan kıymetlerdir (Moroğlu, 2003). Şunu belirtmek gerekir ki her ne kadar açıklamalarda gizli yedek akçeler vurgulanmış olsa da 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, TMS’lerin gizli yedek akçe kenara koymaya imkân vermeme nedeni ile mülga TTK m.460’da yasal yol bulan gizli yedek akçe ayrılmasına müsaade etmemiştir. TTK’da, mülga TTK m.460 gibi bir madde bulunmaması nedeniyle yıllık kârı azaltan bir durumun ortadan kaldırılmış olduğunu belirtebiliriz (Canözü, 2014).

Bu açıklamalardan yedek akçelerin üç esas fonksiyonu olduğunu düşünebiliriz. Bunlar;

- Sermayenin korunması
- Sermayenin güçlendirilmesi
- Düzenli kâr dağıtımını sağlamak

Bu üç fonksiyon içerisinde en önemlisi yedek akçelerin zarara uğramasına karşı ortaklık sermayesini korumasıdır. Böylece anonim şirketler oto finansman imkânı kazanabilir ve sermaye pazarlarından bağımsız hareket etme yeteneğini yükseltme imkânı kazanabilir (Bilgin, 1982).

TTK'nın yedek akçe ve kâr payı ile alakalı kararlarına gelecek olursak en göze batan durum yedek akçelere öncelik verilmesi ve pay sahiplerinin kâr payı hakkının ikinci plana atılmasıdır (Aytaç,1997). Bu durum TTK m.523'te şu şekilde ele alınmıştır; “Kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine verilecek kâr payı belirlenemez”. Maddeye göre kâr payı ancak kanuni ve esas sözleşmede belirtilen yedek akçeler ayrılmasının ardından ayrılabilir.

Yedek akçelerin ayrılmasını gerektiren kaynak bakımından kanuni, esas sözleşme ve genel kurul kararı ile ayrılan yedek akçeler olmak üzere üçe bölünmektedirler (Karahana, 1988). Yedek akçelerin sınıflandırılması TTK m.445'de hazırlanan genel kurul hükümlerinin iptali ile de yakından ilişkilidir. Yedek akçeler yalnızca ortaklığın hesapları ile ilgili problemlerde değil buna mukabil pay sahiplerinin kâr payı hakları ve dolayısıyla iptal davası açısından da önem teşkil etmektedir. Çünkü ihtiyari yedek akçeler ile genel kurul kararı ile ayrılan olağanüstü yedek akçelerin pay sahiplerinin kâr paylarını düşürdüğü gerçeği gözümüzden kaçmamalıdır (Tekianlp, 1979).

Anonim şirketlerde yedek akçeler, kârın verilmeyen kısmı anlamını taşımakla beraber ana sermayenin dağıtılmış kısmı ile beraber bilançonun pasif kısmında gösterilir (Bilgili ve Demirkapı, 2013). Yedek akçeler kanuni ve isteğe bağlı yedek akçeler olmak üzere ayrılmaktadırlar.

2.1.4.2. Kanuni Yedek Akçeler

Kanuni yedek akçe şirketin finansal yapısını koruyabilmesi, faaliyetlerini devam ettirebilmesi, düzenli ve istikrarlı kâr verme işlemini yapabilmesi için ayrılan yedek akçedir. Bu durum TTK m.519/3'te dolaylı bir şekilde belirtilmiştir (Üçışık, 2013) TTK m.519/1 ve m.519/2'de kanuni yedek akçenin ayrı tutulması kanunen zorunlu hale gelmiş, hangi koşullarda, ne miktarda ve ne zaman ayrılacağı belirtilmiştir.

Kanun koyucu TTK m.519 ile kanuni yedek akçeleri kendi içinde ayırmıştır. İlk ayırım TTK m.519/1'de “yıllık karın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde

yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır.” şeklinde düzenlenmiştir. İkinci ayırım ise TTK m.519/2’de “ilk ayırım yapıldıktan sonra,

- a) Yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı,
- b) Iskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı,
- c) Pay sahiplerine yüzde beş oranında kar payı ödendikten sonra, kardan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu genel kanuni yedek akçeye eklenir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Ayrıca TTK m.520’de şirketin iktisap ettiği kendi pay senetleri için ayrı tutulan yedek akçe ve yeniden değerlendirme fonları “Kanuni Yedek Akçe” başlığı altında bir diğer kanuni yedek akçe çeşidi olarak düzenlenmiştir.

Pay sahibinin esas kâr payına yapılan düzenlemede olduğu gibi, kanuni yedek akçelerle ilgili kararlar da emredici özelliktedir. Bu sebeple esas sözleşme ya da genel kurul hükmü ile kaldırılamaz ya da sınırlandırılmaz (Tekinalp, 1979). Ancak esas sözleşme ile oranları artar düzeye getiren düzenleme düşünülebilir (m. 521). Oranları artıran bu esas sözleşme düzenlemeleri de hiçbir şekilde pay sahibinin esas kâr payını kaldıramaz ya da sınırlandıramaz.

2.1.4.2.1. Birinci Kanuni Yedek Akçe Ayrımı

Kanuni yedek akçe, TTK m.519’da düzenlenmiştir. Maddeye göre şirketin yıllık bilançoya göre kâr yapması durumunda yıllık kârın %5’i, ödeme yapılmış sermayenin %20’sine ulaşıncaya kadar kanuni yedek akçenin birinci kısmı olarak ayrı tutulur. Bu yüzden şirketin zarar etmesi ya da kâr durumunun olmaması hallerinde kanuni yedek akçenin birinci ayırımını yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. Madde gereğince ilk olarak kanuni yedek akçenin birinci kısmı ayrı tutulacak, ardından pay sahibinin %5 esas kâr payı ödemesi yapılacaktır (Yanlı, 2014). TTK’da yapılan bu düzenleme ile kanuni yedek akçenin ana kaynağı da net dönem kârı olarak belirtilmiştir.

TTK'nun 519. maddesinin 1. fıkrasında yedek akçenin birinci ayrımının hangi miktarda, nasıl ve ne zaman uygulanacağı açık şekilde belirtilmiştir. Maddeye göre yıllık kârın %5'i, ödeme yapılmış sermayenin %20'si net kabul edinceye kadar genel kanuni yedek akçeye ekleme yapılır. Mülga TTK'nın bu maddeye karşılık gelen 466. maddesinde “Her yıl safi kârın 1/20 ödeme yapılmış ana sermayenin 1/5'ini buluncaya kadar umumi yedek akçe olarak ayrılması zorunludur” şeklinde belirtilmekteydi. 6102 sayılı TTK'nın 519. maddesinde önceki metindeki “safi kâr” beyanı yerine “yıllık kâr” beyanı yer almıştır.

TTK'nın 507. ve 509. maddelerinde de eski kanunda yer alan safi kâr açıklaması yerine net dönem kârı ifadesine yer verilmiş ve madde gerekçelerinde de bunun bilinçli bir tercih yapıldığı vurgulanmıştır. TTK m.519'un gerekçesinde de 466'ncı maddenin, uygulamada yorum farklılıkları yaşattığından özellikle kelimelerin seçiminde, söz diziminde ciddi değişikliğe gidilmiş, fakat içeriğe esas olan öngörü ve kararlarda bir değişikliğe gidilmemiştir” şeklinde bir yorum yapılmıştır. Öncelikle şu belirtilmelidir ki, uygulamada ortaya çıkan yorum farklılıklarını ortadan kaldırmak için getirilen böyle ciddi değişiklikler hakkında kanunun gerekçesinde ciddi anlamda açıklama yapılması uygun olurdu. Aksi takdirde TTK m.519'un lafzında gidilen değişiklikler ciddi değişikliklerdir. Hakikaten de mülga TTK'da pay sahiplerine verilecek %5 miktarındaki kâr payının ayrılmasından bahsedilmekteydi. TTK ile sadece pay sahiplerinin %5 miktarındaki ana kâr payı dağıtılmasının ardından diğer hak sahiplerine kârdan pay verilebileceği kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu ifade ile eski kanunda yeteri kadar açık olmayan ana kâr payının dağıtma zorunluluğu getirilmiştir. TTK m.519'daki bu yeni ifade şekli ile eski kanun zamanında, kâr payının ayrı tutulduğu halde pay sahibine dağıtılmasına engel olan ifade şekli, artık net biçimde %5 ana kâr payının pay sahibine verilmesi gerektiğini ortaya koyar biçimde değişikliğe uğratılmıştır.

Öğretide bir grup yazar bu değişikliğin, lafzın mehzaz kanun ile uyumlu hale getirilmesinden kaynaklandığını, TTK m.519/2-c'nin kanuni yedek akçenin ikinci ayrımı ile ilgili bir hesap ögesi olduğunu, TTK m.523 ile hiç kâr ödenmemesinin de mümkün olduğunu belirtmiş, gerekçeyi de göstererek, temelinde maddenin içeriğinde bir değişiklik olmadığını vurgulamıştır (Karacan ve Karacan, 2016).

Gerekçede maddenin hedefinde herhangi bir değişikliğe gidilmediği ifade edilmekle birlikte 6102 sayılı TTK'nın madde gerekçesinin, maddenin içeriği ile uyuşmadığı örneklerle gösterilmiştir. Diğer yandan maddenin içeriğine bakıldığında değişiklik olmadığına dair düşünce mülga TTK'da da pay sahibinin %5 miktarındaki esas kâr payını işaret ediyor olması nedeniyle doğru varsayılabilir. Hakikaten de mülga TTK döneminde bile kimi yazarlar %5 miktarındaki esas kâr payının verilmesinin zorunlu olduğunu vurgulamıştır (Ateşagaoglu, 2011). Bu nedenle mülga TTK açısından da pay sahibinin verilmesi zorunlu esas kâr payı hakkından konuşmak mümkündür. Kanundaki yeni düzenleme sayesinde pay sahibine ödeme yapılmış sermayenin %5 miktarında kâra katılımı, esas kâr payı olarak net şekilde vazgeçilmez bir hak olarak düzenlenmiştir.

Buna ek olarak önceki metindeki “safî kâr” ifadesi yerine yeni kanunda “net dönem kârı” ifadesi kullanıldığından, 519. maddedeki “yıllık kâr” ifadesinin özellikle kullanıldığı (Canözü, 2014), vergi öncesi kârı belirttiği de vurgulanmıştır. TTK m.507 ve m.509'da özellikle net dönem kârı söylenmişken, 519. maddede yıllık kâr söyleminin özel bir nedeni olduğu vurgulanarak mülga TTK ile TTK'da da kanuni yedek akçenin ayrı tutulmasında değişik bir yola gidildiği belirtilmiştir (Badak Akbay, 2018). Bu düşünceye paralel olarak kanuni yedek akçenin birinci ayrı tutulmasının şirketin yıllık kârı üzerinden herhangi bir vergi ve sair yükümlülük kaldırılmadan yapılacağı neticesine gidilmektedir.

Düşüncemize göre 519. maddenin birinci fıkrasında belirtildiği gibi yıllık kârdan bilinmesi gereken net dönem kârıdır. İlk olarak 519. maddede yer alan yıllık kâr ifadesinin yukarıdaki gibi yorumlanması durumunda pay sahibinin kazanacağı kâr payında direkt olarak bir azalma olmayacaktır (Uzel, 2013). Ödeme yapılmış sermayesi 2.000.000TL ve yıllık kârı 1.000.000TL olan bir şirket ile örnek gösterelim. Şirketin pay sahibinin ana kâr payı 100.000TL'dir. Eğer yeterli miktarda net dönem kârı varsa 100.000TL'ye kadar dağıtım gereklidir. Bu şirketin yedek akçe ve net dönem kârı dağıtılmadan önce %20 kurumlar vergisinin alınması durumunda net dönem kârı 800.000TL olacaktır. Elde edilen kârdan %5 oranında kanuni yedek akçenin birinci ayrımı (40.000TL) yapıldığında kalan miktar 760.000TL olacaktır. Bu miktar üzerinden pay sahibinin 100.000TL olan ana kâr payı verilecek, kalan bu hususda 660.000TL olacaktır. Kurumlar vergisinin, kanuni yedek akçenin birinci

ayrımı ile ana kâr payının ardından alınması gerektiği düşünülecek olursa hesaplama biraz daha değişecektir. Şirket kârı 1.000.000TL olduğundan kanuni yedek akçenin birinci ayrımı 50.000TL, kalan miktar ise 950.000TL olacak, pay sahibinin ana kâr payı da alınmasının ardından 850.000TL olacaktır. %20 oranındaki kurumlar vergisi bu oran üzerinden hesaplanacak, şirketin ödeme yapması gereken kurumlar vergisi bu hususta 170.000TL olacaktır. Kalan miktar ise 680.000 TL olacaktır. Görüldüğü gibi kurumlar vergisinin ilk olarak ayrıldığı durumda ödeme yapılan vergi miktarı 100.000TL, şirketin ayırdığı birinci kanuni yedek akçe 40.000TL, bakiye (şirketin tasarruf edebileceği) tutar 660.000TL'dir. Verginin önceden ayrı tutulması devletin fazla miktarda vergi alabilmesine, sonra ayrılması ise şirketin fazla miktarda dönem kârını saklayabilmesi ve az miktarda vergi vermesini sağlamaktadır. Pay sahibinin ana kâr payı ancak yeterli miktarda dönem kâr olmaması durumunda ya da ikinci kâr payı dağıtımında şirketin tasarrufa gidebileceği miktar açısından dolaylı bir şekilde etkilenmektedir. Kanun koyucunun şirket yararının dengelenmesi amacıyla böyle bir önlem almasının gereksiz olduğunu ortaya koymaktadır. Hâlbuki pay sahibinin yararına ana kâr payı hakkı ile şirket yararına genel kanuni yedek akçenin birinci ve ikinci ayrımları, iradi şekilde getirilebilecek esas sözleşme ve mükemmel yedek akçeler ile muhafaza edilmektedir. Ek olarak hem eski hem yeni kanun zamanında muhasebe ilkeleri açısından da TTK m.519/1'deki yıllık kârın verginin hemen ardından kâr şeklinde hesaplanmasının daha doğru olacağı belirtilmektedir (Karacan ve Karacan, 2016). Bu sebeple kanuni yedek akçenin birinci kısmının ayrılmasında yıllık kârın, bilanço kârından önceki yıl zararları varsa ve tüm vergisel yükümlülükler alınmasının ardından kalan kısma, daha doğrusu verilebilir net kâr üzerinden işlem yapılması gerekmektedir (Tekinalp, 1979). Elde edilen yıllık kâr bütün vergisel yükümlülükler alındıktan sonra elde kalan tutar dikkate alınmalıdır. Önceki kanun ile yeni kanundaki yenileştirme arasında bu açıdan bir farklılık hedeflenmemiştir (Ateşgaoğlu, 2011). Madde gerekçesinde yer alan ifadede yapılan açıklama ve kelime değişikliklerin uygulamadaki yorum farklılıklarını son vermeye yönelik olduğunu, fakat kanunun hedefinin değişmediğini belirtilmiştir. TTK döneminde safi kâr yorum konusunda sürekli bir tartışmalara neden olduğundan TTK'da bu açıklamadan vazgeçilmiştir. Mülga TTK döneminde de kanuni yedek akçenin birinci kısmının, madde metninde sâfi kâr geçse bile, net dönem kârı üzerinden halledileceği varsayılmaktaydı (Tekinalp, 1979).

TTK m.519'da kanuni yedek akçenin birinci kısmının ödeme yapılmış sermayenin %20'sine varıncaya kadar ayrı tutulacağı ifade edilmiştir. Bu miktar ödeme yapılmış sermayenin %20'sine ulaştıktan sonra, genel kurul net dönem kârının %5'i oranına tekabül edecek şekilde kanuni yedek akçenin birinci kısmının ayrımını yapmak mecburiyetinde değildir.

Kanuni yedek akçenin birinci kısmının ayrımı ile belli bir miktara ulaşan genel kanuni yedek akçe miktarı ödeme yapılmış sermayenin %20'sine ulaştıktan sonra, şirket net dönem kârı kazanırsa kanuni yedek akçenin birinci kısmının ayrımını yapmaya gerek kalmaksızın direkt olarak pay sahibinin ödeme yapılmış sermayenin %5'i oranındaki ana kâr payını ayırarak ödemek mecburiyetindedir.

Sonrasında kalan miktar üzerinden şirket ilk olarak TTK m.521'in 2. cümlesi gereğince esas sözleşme ile ayrılması zorunlu tutulmuş yedek akçeleri birbirinden ayırır. Bu esnada esas sözleşmede TTK m.521'in 1. cümlesi dikkate alındığında düşünülen ve kanuni yedek akçenin birinci kısmının ayırım oranını arttıran oranda da yedek akçe ayrımı oluşur.

Yapılan bu ayrımların ardından esas sözleşmeye göre dağıtılması mecburi kılınmış kâr varsa, kurucu intifa senetleri gibi kârda imtiyazlı paylar pay sahiplerine verilir. Anonim şirket TTK m.519/2-c gereğince bu pay dağıtımı gerçekleştirir.

Bu ayrımların ardından, bakiyede meblağ olması durumunda genel kurul, bu meblağ üzerinde tasarrufta özgürdür. Bu durumda genel kurul kârın dağıtımıyla ilgili hiç karar vermeyebilir, kârın bir sonraki yıla devredilmesine karar verebilir, kârı ihtiyari yedek akçeye devredebilir, devrettiklerinin genel kanuni yedek akçeye ayrılmasına karar verebilir. Genel kurul hiçbir karar almamış olsa bile dağıtımı yapılmamış kârlar bilançoda ayrı bir kalem şeklinde yer alır.

Madde ile ilgili ödeme yapılmış sermayenin %20'sine kadar olacak birikimin kanuni yedek akçenin birinci kısım ayrımıyla buna ilave edilecek diğer kalemlerle oluşturulacağı görülmektedir. Bu yüzden genel kanuni yedek akçenin ikinci kısım ayrımı ve diğer kaynaklarla meydana getirilen birikimler de genel kanuni yedek akçenin ödeme yapılmış sermayenin %20'sine çıkıp çıkmadığının belirlenmesinde göz önünde bulundurulmalıdır.

2.1.4.2.2. İkinci Kanuni Yedek Akçe Ayrımı

Şirket kârı ayrıca yedek akçenin ikinci kısım ayrımının da kaynağını meydana getirir. Bu ayırım kanuni yedek akçenin ihtiyari olarak ayrılacak kısmı şeklinde de açıklanabilir.

TTK m.519/2-c’de, pay sahiplerine %5 oranında kâr payı ödemesi yapılmasının ardından, kârdan pay elde edecek kişilere dağıtılacak toplam meblağının % 10’unun da genel kanuni yedek akçeye ayrılacağı ifade edilerek kanuni yedek akçenin ikinci ayrımı hazırlanmıştır. Bu %10 oranında ayrılma işlemi yapılacak ikinci kısım, genel kanuni yedek akçe ödeme yapılmış sermayenin %20’sine tekabül etmiş olsa bile ayrımı yapılmalıdır. Kanuni yedek akçenin birinci kısmı, kanunda belirtilen ana sermayenin %20’si oranına tekabül etmesinin ardından ayrılmak mecburiyetinde değilken, şirketin elde edilen kârdan ikinci bir dağıtıma hüküm vermesi durumunda yedek akçenin ikinci kısım ayrımını yapması gerekmektedir (Yanlı, 2014).

Görüldüğü gibi anonim şirketlerde iki farklı kanuni yedek akçe ve iki farklı kâr payı bulunmaktadır. Kural olarak şöyle ifade edilebilir ki, genel kanuni yedek akçenin birinci kısım ayrımının yapılmasını mecburi kılan şartlar pay sahibinin ana kâr payının ayrılmasını da mecburi hale getirmektedir. İkinci kâr payı dağıtıldığı halde genel kanuni yedek akçenin ikinci kısım ayrımı düşünülmektedir. Şirketin net dönem kârından ilk olarak şirketin menfaatine kullanılmış, sonrasında ise pay sahiplerinin ana kâr payı hakkına önem vermiştir. Daha sonra yapılacak kâr dağıtımlarında da hem net dönem kârı hem de şirketin birikmiş fonları yapılacak tüm dağıtımlar için şirketin de menfaati düşünülmüştür.

2.1.4.2.3. Emisyon Primleri

Anonim şirketlerin sahip olduğu hisse senetlerinin veya tahvillerin, normal değerinden fazla bir değerle satılması halinde, satış fiyatıyla nominal değer arasındaki fark emisyon primi olarak tanımlanmaktadır. Özelliği itibariyle vergisel bakımdan kâr olarak isimlendirilen emisyon primleri pay sahiplerine aktarılamazlar. Emisyon primleri Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 8/5’inci maddesi gereğince kurumlar vergisinden ayrıdır. Fakat yardım ve hayır işlerinde bu meblağ harcanabilir veya

kanuni yedek akçelere eklenebilirler. Dolayısıyla bu meblağların başka bir amaç ile kullanılmaları mümkün gözükmemektedir.

TTK'nın 466'ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci bendi hükmü uyarınca hisse senetlerinin oluşturulmasında, oluşturma giderleri düşülmesinin ardından, itibari kıymetten fazla olarak elde edilen meblağının itfalara veya yardım ve hayır işlerine harcanmayan bölümü kanuni yedek akçeye aktarılması zorunludur.

SPK'ya bağlı şirketler bakımından Sermaye Piyasası Kurulu'nun 30.04.1997 tarih ve 13/626 sayılı ilke hükmünde emisyon primlerinin sermayeye aktarılması ve bedeli olmayan hisse senetlerine karşılık ortaya çıkarması halinde, emisyon priminin sermaye sıfatına bürünerek şirket içerisinde ve mal varlıkları arasında kalması sebebiyle şirket mülkiyetinin azalmaması, sermayeye aktarılmadan önceki meblağ ve seviyesini aynen muhafaza etmesi hususları dikkate alınarak, emisyon primlerinin, mevcut pay sahiplerine bedelsiz hisse senedi karşılığı oluşturacak şekilde sermayeye ekleneceği belirtilmiştir (Acar, 2005).

2.1.4.2.4. İptal Edilen Ortaklık Payları

Mülga TTK'nın 466'ncı maddesinin birinci fıkrasının ikinci bendinde belirtilen hüküm uyarınca iptal edilen hisse senetlerinin değerlerine mahsuben yapılan ödemelerin, bunların yerine çıkarılan senetlerden kazanılan meblağının noksanı kapatılmasının ardından, yükselen kısmının kanuni yedek akçelere eklenmesi zorunludur.

TTK'nın 519'uncu maddesinin ikinci fıkrasının ikinci bendinde belirtilen hüküm uyarınca yıllık karın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşip genel kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı genel kanuni yedek akçeye eklenir.

Anonim şirketlerin kurulmasında ya da sermaye artırımı esnasında ilişkisi kesmiş oldukları hisse senetlerinin bedellerini pay sahipleri tarafından satın alınırken bedelleri peşin olarak ödeme yapılabilmektedir. Ayrıca taksit şeklinde de ödeme yapılabilmektedir. Taksitlere dönüş yapmayan pay sahiplerinin hisse senetleri iptal

edilerek onların yerlerine yeni pay sahipleri için hisse senedi ihraç edilebilir. Yeni hisse senedinden elde edilen hasılat ile iptal edilen hisse senedi için daha önce tahsil edilmiş olan meblağının toplamından yeni ihraç edilen hisse senetlerinin nominal bedeli arasındaki fark ıskat kazancı olarak yedek akçeye eklenmek zorundadır (Acar, 2005).

2.1.4.3. İsteğe Bağlı Yedek Akçeler

Anonim şirketin kendi isteği ile ayrı tututuğu ve yasal zorunluluğu olmayan yedek akçelerdir. Bu yedek akçeler kendi aralarında esas sözleşme ve genel kurul kararı ile ayrı tutulan yedek akçeler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Genel kurul kararı ile ayrı tutulan yedek akçeler, uygulamada olağanüstü yedekler olarak ta bilinmektedirler (Tekinalp, 1979). Ancak her iki durumda da isteğe bağlı yedeğin ayrı tutulabilmesi içinde genel kurul kararı gerekmektedir (Karayalçın, 1988).

Anlam bakımından tercihe bağlı yedek akçeler ile kanuni yedek akçeler arasında bir fark görülmemektedir. Kanuni yedek akçeler benzer şekilde tercihe bağlı yedek akçeler de ana sermayenin bir kısmını oluşturduğu için bilançonun aktif olmayan kısmında yer alırlar. Tercihe bağlı yedek akçe ile kanuni yedek akçe arasındaki temel fark kendini kullanılma açısından belli eder. Tercihe bağlı yedek akçelerin kullanılıyor olması kanuni yedek akçelere oranla daha basittir. Bu sebepten dolayı pay sahipleri ve pay alacak ortaklar yanıltmama bakımından tercihe bağlı yedek akçeler bilançoda kanuni yedek akçeler bölümünde değil de farklı bir bölüm altında gösterilmelidir.

TTK m.521’de "Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da düşünülebilir ve bu yedek akçelerin özgülenme maksadıyla harcanma şekilleri ve koşulları düzenlenebilir" ifade edilmektedir. Bu duruma göre tercihe bağlı yedek akçeler oto finansman, reklam anlaşmaları, araştırma ve geliştirme, zarar ve riskler fonu gibi farklı maksatlar için ayrılabilirler (Karayalçın, 1988).

‘Şirketin tercihi neticesinde ayırdığı yedek akçe’ üst bağılığı altında TTK m.521 ve TTK m.522 şeklinde iki maddede yer almıştır. TTK m.521 ile tercihe bağlı yedek akçeler genel şekliyle hazırlanırken TTK m.522’de ise ‘Çalışan ve işçi kesim için yardım akçesi’ hazırlanmıştır. Genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçelerse TTK

m.523'te 'Kâr payı ile yedek akçeler arasında bulunan bağ' kenar başlığı altında hazırlanmıştır. Bu kısımda kanunun sistematığı bakımından problem arz eden durum genel kurul kararı ile ayrılan yedekler de tercihe bağlı şekilde ayrılabilirse bile tercihe bağlı yedek akçe, kâr payı ile yedek akçeler arasındaki bağ sebebiyle bu başlık altında hazırlanmış olmasıdır (Tekinalp, 1979).

Öğretide haklı olarak belirtildiği gibi TTK m.521'in kenar başlığı 'esas sözleşme ile ayrı tutulan yedek akçeler' olarak bilinmektedir. Bunun dışında TTK m.523/II ve III'de 'şirketin kendi tercihiyle ayrı tuttuğu yedek akçeler' üst başlığı altına genel kurul kararı ile ayrı tutulan yedek akçeler kenar başlığı ile taşınmış olmalıdır. Aksi halde TTK m.523'ün II ve III. fıkraları, yalnızca genel kurul hükmüne bağlı şekilde ayrılan yedek akçeleri hazırlamakta ve 'kâr payı ile yedek akçe arasındaki bağ' başlığı ile bağlantılı düzenlemeler içermemektedir.

Ek olarak kanunda tercihe bağlı yedek akçelerin hangi maksatla kullanılabileceğine ilişkin bütünlük arz eden bir karara da yer verilmemiştir. Yalnızca TTK m.523/II'de genel kurul kararı ile ayrı tutulan yedek akçelerin hangi maksatla ayrı tutulacağına dair karar yer almamaktadır. Düşüncemize göre bu amaç tercihe bağlı yedek akçelerin bütünü açısından kabul edilmelidir (Tekinalp, 1979).

Tercihe bağlı yedek akçeler uygulamalarda kötüye kullanım olduğu zaman kendini gösterebilmektedir. Bu yedek akçeler haddinden fazla ayrılarak pay sahipleri kâr payından kazanacakları yarardan mahrum bırakılmamalıdır. Bu düzeni oluşturabilme ve sağlayabilme adına ilk olarak bu yedek akçelerin ayrılmasında bir tavan öngörülmeli ve bu tavan aşıldığı zaman yedek akçeler sermayeye dönüştürülerek pay sahiplerine bedelsiz olarak pay verilmelidir (Canözü, 2014). Bu yöntemle hem pay sahiplerinin sermaye açısından gelişmesine katkı sağlanmış olunur hem de pay sahipleri ellerine geçecek yeni bedelsiz payları istedikleri takdirde satışa sunarak bu paylardan faydalanması sağlanmış olur. Bu bakımdan pay sahiplerinin kazanmış olduğu faydalar büyük önem taşımaktadır (İmregün, 2005). Çünkü ülkemizde sermaye piyasalarının istenilen seviyede gelişmemesinin temel nedenlerinden biri de pay sahiplerinin ortaklık için koymuş oldukları ortaklık kârından kâr payı alamıyor olması, ortaklık kârının genellikle küçük bir kısmının dağıtılması ve kalan kısmının yedek akçeye ayrılmasıdır. Bu yüzden tercihe bağlı yedek akçeler açısından bir tavan

belirlenmesinin hem ortaklık hem de pay sahipleri için faydalı olacağı düşüncesindeyiz (Canözü, 2014).

SerPK'nın 19/II. maddesine göre, “Kanunen ayrı tutulması zorunlu olan yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için düzenlenen kâr payı ayrı tutulmadıkça başka bir yedek akçe ayrılmasına, bir sonraki yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine ve ortaklığı bulunan kişilerin çalışanlarına kârdan pay verilmesine hüküm verilemeyeceği gibi, belirlenmiş olan kâr payından ödenme yapılmadıkça bu kişilere kârdan pay verilmez”.

SerPK m.19/II'de ifade edilen ‘başka yedek akçe’ başlığı içerisine tercihe bağlı yedekler ve olağanüstü yedekler de yer almaktadır. TTK ile SerPK arasında tercihe bağlı yedek akçeler açısından en önemli fark, TTK'ya bağlı anonim şirketlerde kanuni yedek akçelerin ardından ve kâr payından önce ayrı tutulan tercihe bağlı yedek akçeler, SerPK'ya tabi anonim şirketlerde ise kâr payının ardından ayrı tutularak hazırlanmaktadır. Böylece TTK açısından, kanun koyucu, kâr payı dağıtımını yaparken kâr payına öncelik vererek ortakların kâr payı hakları üzerindeki kısıtlamaları en aza indirmiştir.

2.1.4.3.1. Esas Sözleşme ile Ayrılan İsteğe Bağlı Yedek Akçeler

Anonim şirketin oto finansman, kâr dağıtımı gibi politikaları uyarınca tercihe bağlı şekilde esas sözleşmeye hüküm koymak şartıyla ayırabileceği yedek akçelerdir.

Esas sözleşme uyarınca ayrı tutulan tercihe bağlı yedek akçeler, TTK 521. ve TTK 522. maddelerinde yer almaktadır. TTK 521. maddesine göre “Yedek akçeye yıllık kârın %5'inden fazla bir meblağının ayrılacağı ve yedek akçenin ödeme yapılmış sermayenin %20'sini geçebileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konulabilir. Esas sözleşme ile diğer yedek akçelerin ayrılması da düşünülebilir ve bu yedek akçelerin özgülenme maksadıyla harcanma şekilleri ve koşulları belirlenebilir”. Maddeye göre tercihe bağlı yedek akçeler üç farklı yolla ayrılabilir. İlk olarak ‘esas sözleşmeye yedek akçe olarak yıllık kârın %5'inden fazla bir meblağ ayrı tutulabileceği’ hükmü gereği ayrı tutulabilir. İkinci olarak “yedek akçenin ödemesi yapılmış sermayesinin %20'sini geçebileceği” hükmü sebebiyle ve üçüncü olarak ise,

esas sözleşmeye başkaca yedek akçe ayırma yönünde hüküm konularak esas sözleşme uyarınca tercihe bağlı yedek akçe ayrılabilir.

Esas sözleşme uyarınca tercihe bağlı yedek akçeler TTK m.521 maddesi ile iki gruba ayrılabilir.

İlk grupta; yukarıda bahsedildiği gibi birinci kanuni yedek akçenin yıllık kârın %5'inden fazla bir oranda olması ile birinci kanuni yedek akçenin TTK m.519/I ile kabul edilen “ödemesi yapılmış sermayenin %20'sini” aşabilmesi yer almaktadır. Ancak bu durumda birinci kanuni yedek akçenin miktarı ve sınırının yükseltilmesi ile meydana gelen yedek akçeler tercihe bağlı yedek akçe anlamına gelmezler. Çünkü kanuni yedek akçedeki her ekleme kanuni yedek akçenin bir parçasını oluşturmaktadır. Böylece bu iki hususda kanunda yer alan sınıra eriştikten sonra ayrılmanın sürdürülebilmesi ya da kanunda belirtilen miktardan yüksek bir miktara yedek akçe ayrılması için esas sözleşmede yer verilen hükümler sonucunda ayrılan yedek akçeler de yine kanuni yedek akçe hükmünü oluşturmaktadır (Tekinalp, 1979; Canözü, 2014).

Diğer grupta ise TTK m.521'in belirtilen “başka yedek akçe ayrılması düşünülebilir” ifadesi uyarınca ayrılan yedek akçeler bulunmaktadır. Aslında tercihe bağlı yedek akçe bu belirtilen ifade ile hazırlanmıştır.

Tercihe bağlı yedek akçe, esas sözleşmede hüküm bulunmasına rağmen ortaklığın yedek akçe ayırmasında özgür olduğu anlamını taşımamaktadır. Ortaklık esas sözleşmesinde tercihe bağlı yedek akçe ayrı tutulması ile ilgili hüküm varsa ortaklık gerekli koşulların olması durumunda tercihe bağlı yedek akçe ayırmak mecburiyetindedir. Yine de ortaklık, tercihe bağlı yedek akçe ayrı tutmak için esas sözleşmeye hüküm koyup koymamakta özgürdür. Aynı zamanda ortaklık bununla alakalı esas sözleşmede hüküm var ise bu kararı devam ettirip ettirmemekle de özgürdür (Tekinalp, 1979).

TTK m.521'de belirtilen “esas sözleşme ile diğer yedek akçeleri ayrılması da düşünülebilir ve bu yedek akçelerin özgülenme maksadıyla harcanma şekilleri ve koşulları belirlenebilir” hükmü sayesinde tercihe bağlı yedek akçe için esas sözleşmede bu yedek akçelerin hangi amaç ve hangi koşulların varlığı durumunda harcanabilecekleri belirlenebilir. Esas sözleşme ile belirlenecek bu amaç her anlamda ortaklığın ve pay sahiplerinin yararına uygun olacak özellikte olmalıdır. Bu şekilde

tercihe bağı yedek akçeler, işletme konusunun elde edilmesine yardımcı olmak amacıyla ayrılacakları gibi düzenli kâr dağıtımını olanak sağlamak, araştırma-inceleme faaliyetleri vb. değişik amaçlar için ayrılabilirler (Tekinalp, 1979).

TTK m.522’de ise esas sözleşme uyarınca ayrı tutulan yedek akçelerin özel bir hali hazırlanmıştır. Bu duruma göre anonim ortaklık esas sözleşmede, ortaklığın çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşlarının kurulması ve bu kuruluşların sürdürülebilmesi maksadıyla yedek akçe ayrılmasını varsayabilir.

Ek olarak ortaklık esas sözleşmesinde tercihe bağı yedek akçe ayrı tutulacağı belirtilmiş ancak ne oranda ayrılacağı belirtilmemişse bu hususta tercihe bağı yedek akçe oranını belirleme yetkisini üzerinde bulunduran genel kurul, bu oranı belirlerken mutlak bir serbestliğe sahip değildir (Arslanlı, 1960).

2.1.4.3.2. Genel Kurul Kararı ile Ayrılan Tercihe Bağı Yedek Akçeler

Genel kurul kararı ile ayrı tutulan yedek akçeler uygulama alanında olağanüstü yedek akçe olarak da bilinirler. Bu yedek akçeleri ayrı tutabilmek için esas sözleşmede hüküm bulunması şart değildir. Genel kurul, bilançoyu onaylayıp kanuni yedek akçeleri ayrı tutmasının ardından geriye kalan kârı uygun şekilde dağıtmak için karar alır (Karayalçın, 1988). Bu kısımda genel kurul hükmü ile ayrı tutulan yedek akçeler olağanüstü yedek akçe kapsamına girmektedir.

Olağanüstü yedek akçeleri hazırlayan TTK 523/II. maddesine göre bu yedeklerin ayrı tutulabilmesi üç koşula bağlanmıştır. Bu duruma göre genel kurul tüm pay sahiplerinin iyiliği düşünüldüğünde;

- Kurumun devamlı olarak gelişimi için gerekliyse,
- En iyi şekilde istikrarlı kâr payı dağıtımı açısından haklı görülüyorsa
- Aktif olanların tekrardan sağlanabilmesi için gerekliyse kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden farklı yedek akçe ayrılması kararına varılabilir.

Olağanüstü yedek akçeler bu hedeflere uygun şekilde ayrı tutulmalıdır. TTK 523/II maddesi görünüşte tahdidi olsa dahi söz konusu maksat düşünceleri çok geniş yorumlanmaya açık olduğundan karardaki tahdidi konusu ciddi bir öneme sahip değildir (Tekinalp, 1979). Bu yüzden bu hedeflerle genel kurulca ayrı tutulacak yedek

akçelere bir sınırlama getirilmesi düşünülmüş yani bir başka ifade ile yedek akçe ayrı tutulması sırasında, çoğunluk dışında kalan pay sahiplerinin de kendi yararlarını gözetilmesi zorunluluğu öngörülmesine rağmen bu hazırlanan kâr payı açısından pay sahiplerini koruyacağını söylemek oldukça zordur. Çünkü önceden olduğu gibi pay sahibi ile şirket arasındaki kâr payı ile ilgili sorunun giderilmesi genel kurul ve mahkemenin takdirine bırakılmıştır. Buna ek olarak pay sahiplerine genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma hakkı dışında bir hukuki imkân verilmemiştir (Kendigelen, 2012).

Mülga TTK 469. maddesi ile genel kurul iki yolla olağanüstü yedek akçe ayrı tutulabilmekteydi. İlk olanı kanun ve esas sözleşmede ifade edilenlerden başka yedek akçeler ayrılması imkânı idi. Diğer yol ise kanun ve esas sözleşmede bahsedilen yedek akçenin kanun ve esas sözleşme ile belirli oranının artırılması durumuydu (Akbilek, 2001). TTK 523/II maddesinde ise genel kurula kanun ve esas sözleşmede ifade edilen yedek akçe oranlarının artırılması imkânı verilmemiştir. Bizim düşüncemize göre bu düzenleme ile genel kurulun kanun ve esas sözleşmede ifade edilen yedek akçe oranlarını artırması ile meydana gelen yedek akçelerin kanuni yedek akçe mi yoksa tercihe bağlı yedek akçe mi sorununu gidermesi açısından faydalı olmuştur. Çünkü artık bu yol ile yedek akçe ayrılması mümkün olmadığından, Mülga TTK dönemindeki bu yedek akçelerin kanuni yedek akçenin harcama sınırına bağlı olup olmadığı sorununu da ortadan kaldırmış olmaktadır.

TTK 523/II maddesiyle genel kurul hükmüyle ayrı tutulacak yedek akçeler için Mülga TTK m.469'da yer almayan yeni bir amacı daha kabul etmiştir. Böylece aktif olanların yeniden sağlanabilmesi amacıyla gerekli olduğu durumda genel kurul hükmüyle olağanüstü yedek akçe ayrı tutulabilecektir.

TTK m.523/II'de belirtilen “şirketin devamlı olarak gelişimi” cümlesi, ortaklık hususunda elde edilebilmesine yardım edebilecek yatırımların olabilirliği ve şirketin rekabet gücünün yükseltilmesi gibi kavramlar çıkartılmalıdır. Ek olarak genel kurulun yedek akçeleri ayırması için ortaklığın ekonomik olarak sıkıntıya girmesi ya da girmemesi önemli değildir. Genel kurul doğru görüşlü bir yönetimin görevi olarakta olağanüstü yedek akçe ayırması yapabilir. Bu hususta genel kurulun önem vermesi gereken konu, pay sahiplerinin kâr payı için kazanmış oldukları haklarının ihlal edilmemesi ve TMK m.2 uyarınca dürüstlük kuralına uygun şekilde yedek akçe

ayırması gereğidir (Canözü, 2014). Uygulama kısmında karşımıza sıklıkla pay sahiplerinin kâr payı haklarının ihlal edecek durumda alınan genel kurul hükümleri aleyhine dürüstlük kuralına aykırılık nedeni ile açılan çoğu iptal davası bulunmaktadır (Akbilek, 2001). İsviçre Federal Mahkemesi ise “hâkimin müdahalesi ancak genel kurul tarafından isteğe göre hareket edildiği yani takdirde vuku bulmalıdır” görüşündedir (Tekil, 1998). Bu yüzden olağanüstü yedek akçenin ayrı tutulması, pay sahiplerinin kazanmış oldukları hak olan kâr payı hakkını ihlal etmeye kalkışmamalıdır.

Genel kurul olağanüstü yedek akçe ayırma hükmünde gerekçe belirtmek zorunda olmamasının yanı sıra bu hükme karşı iptal davası açılması durumunda genel kurul bu nedeni açıklamak mecburiyetindedir. Çünkü bu karara ilişkin açılan iptal davasında ispat zorunluluğu anonim ortaklıktadır (Tekinalp, 1979).

Şirketin devamlı olarak gelişimine katkı sağlamaya yönelik olarak olağanüstü yedek akçe ayrılması önemli olmasının yanı sıra anonim ortaklığın pay sahiplerine düzenli kâr paylarını vermesi de büyük önem taşımaktadır. Çünkü kâr payını düzenli bir şekilde vermeyen anonim ortaklık, pay sahipleri için ciddi sorun teşkil etmektedir. Bu sebeple genel kurul olağanüstü yedek akçe ayırımı yaparken bu hassas noktayı da gözden geçirmelidirler.

TTK 523/III maddesinde genel kurul kararı ile ayrı tutulan yedek akçelerin özel bir hali hazırlanmıştır. Maddeye göre “Esas sözleşmede hüküm olmasa dahi, genel kurul, şirketin çalışanları için yardım sandıkları kurulması maksadıyla bilanço kârından yedek akçe ayırabilir”. Maddenin mülga TTK’daki benzeri olan 469/III maddesinden farklı olarak bu yedek akçelerin, tercihe bağlı yedek akçelere ilişkin kararlara bağlı olacağı yönünde bir düzenleme düşünülmemiştir. Sonuç olarak TTK m.523/III uyarınca ayrılan yedek akçeler, birinci kâr payı ayrı tutulmasının ardından ayrılma imkânı bulabilecektir. Böylece yeni düzenleme ile çalışanlar ve işçiler yararına ayrı tutulan yedek akçeler, birinci kâr payının ayrılmasının ardından söz konusu olabilecektir.

Diğer bir konuşulması gereken konu ise TTK m.523/III maddesindeki işçiler yararına ayrı tutulan yedek akçelerin “bilanço kârından” ayrı tutulacağının belirtilmesidir. Çalışmamızın önceki bölümlerinde bahsetmiş olduğumuz “dönem kârı”

ile “net dönem kârı” kavramlarının ardından kanun koyucu bu hüküm ile de “bilanço kârı” kavramını önümüze getirmektedir. Bilanço kârı ifadesinden anlaşılması gereken şeyin ne olduğu konusunda kanunda veya gerekçede bir bilgilendirme yer almamaktadır. Fakat düşüncemize göre bilanço kârından anlaşılması gereken, net dönem kârı olduğudur. Çünkü net dönem kârı olmayıp ta dönem kârı kabul edilmesi durumunda işçiler yararına ayrı tutulan olağanüstü yedek akçeler kâr payından önce ayrı tutulmuş olacaktır. Bu durum ise TTK 523/I maddesine aykırılık teşkil etmektedir. Maddeye göre “Kanuni ve esas sözleşmede varsayılan tercihe bağlı yedek akçeler ayrı tutulmadıkça pay sahiplerine verilecek kâr payı belirlenemez” ifadesi yer almaktadır. Maddede belirtilen yedekler içerisinde olağanüstü yedek akçelerin yer almadığını görmekteyiz. Bu husus olağanüstü yedeklerin kâr payı ayrı tutulmasından önce ayrı tutulamayacağı neticesini oluşturur. Ek olarak Mülga TTK 469/III maddesinde, işçiler ve çalışanlar yararına ayrı tutulan yedek akçelerin, esas sözleşme ile ayrılan tercihe bağlı yedek akçeler maddesinde olduğu belirtilmekteydi. Esas sözleşme ile ayrı tutulan yedek akçelerse mülga TTK m.469/I uyarınca net dönem kârı üzerinden hesap edilmekteydi. Ancak yeni düzenlemede işçiler ve çalışanlar yararına ayrı tutulan yedek akçelerin esas sözleşme gereği ayrı tutulan yedek akçe olduğu yönünde bir ifade yer almamaktadır. Bu yüzden yedek akçeler birinci kâr payından önce ayrı tutulmamalıdır. Bu durumda bilanço kârı ifadesinin, net dönem kârı olduğunu söylenebilir. SerPK’da da m.19/II uyarınca bu yedek akçeler kâr payından sonra gelmektedir.

2.1.4.4. Gizli Yedek Akçeler

Gizli yedek akçe, bilançolarda net şekilde yer bulmayan fakat normalde mevcut olan ve muhasebe kayıtlarına geçmediği için bilançoda gizli yer alan yedek akçeler olarak tanımlanabilir. Bu akçeler bilançoda belirtilmemiş olduklarından yalnızca yöneticiler ve denetçiler tarafından bilinir.

"Gizli yedek akçe denildiği zaman gerçek malvarlığı ederi ile çeşitli iktisadi ve ticari nedenlerle ya da basiret, özen ve ihtiyatın ifadesi olarak bilançoda az gösterilmiş malvarlığı ederi arasındaki fark şeklinde anlaşılır. Bu tarz yedek akçeler, ayrı tutulmasına yetkili olan organın tercihinin yani isteyerek işlem yapmasının eseridir. TTK m.458'e gelince aktif olanların bilanço günündeki ederlerinden daha aşağı, pasif

olanlarınsa daha fazla bir meblağ ile bilançoya yazılmaları ya da amortisman paylarının bilerek yüksek belirlenmeleri ya da zorunlu olmadığı halde karşılıklar hesabı artarken borçların isteyerek fazla gösterilmesi ve hatta gerçek olmayan borç oluşturulması koşuluyla gizli yedek akçe ayrılabilir" (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

TTK'nın "Gizli Yedek Akçe" başlığını taşıyan 458'inci maddesi şu şekildedir;

"Şirket çalışmalarının sürekli inkişafını ya da mümkün derecede istikrarlı kâr payları verilmesini temini açısından munasip ve yararlı olduğu halde aktif olanların bilanço günündeki bedellerinden daha aşağı bir bedelle bilançoya yazılması halinde ya da farklı bir suretle gizli yedek akçenin ayrı tutulması caizdir".

Yukarıda belirtildiği gibi yasa koyucu yönetim kuruluna gizli yedek akçe ayrı tutma hususunda imkân tanımamasının yanı sıra gizli yedek akçelerin ayrılması aşağıdaki amaçlardan herhangi birisinin veyahut her ikisinin birden gerçekleştirilmesini varsaymaktadır.

1. Şirket çalışmalarının sürekli geliştirilmesi
2. Mümkün derece düzenli kâr paylarının verilmesi

TTK'nın 458 ve 469'uncu maddelerinin birbirinden farklı yanları vardır. Bu iki maddenin birbirinden farklı olan kısmı 469'uncu maddede kanuni yedek akçelerin yükseltilmesi ve kanuni yedek akçelerden daha başka yedek akçe ayrı tutulması hususundaki yetkinin genel kurula verilmiş olmasıdır. Genel kurul kararı gereğince ayrı tutulan bu yedek akçeler olağanüstü yedek akçe temsil etmesinin yanı sıra bilançonun pasif kısmında bulunurlar. 458'inci madde gereğince ayrı tutulan gizli yedek akçeler ise bilançonun pasif kısmında görünmezler. Fakat iyi bir araştırma yapılarak görülebilir. Ek olarak gizli yedek akçenin ayrı tutulması hususunda yönetim kurulu yetki sahibidir ve yönetim kurulu bu hususta şirket denetçilerine bilgi vermek mecburiyetindedir.

Gizli yedek akçeler ayrı tutularak düzenlenmiş bir bilançonun, Türk Ticaret Kanunu'nun 369'uncu maddesinin birinci fıkrasının 2'nci bendi gereğince genel kurul tarafından onaylanmalıdır. Bu durumda yönetim kurulunun gizli yedek akçeleri ayrı tutması hususundaki yetkisi genel kurulca denetlenmiş olacaktır.

Yasa koyucu "Gizli yedek akçe ayrı tutulmasıyla ilgili olarak, aktif olanların bilanço günündeki bedellerinden daha aşağı bir bedelle bilançoda yer alması ya da farklı bir suretle..." demek suretiyle gizli yedek akçenin ayrı tutulabilmesinde ayırma metodunuda kısıtlamamıştır.

"Farklı bir suretle" ifadesinden de Türk Ticaret Kanunu'na, diğer yasalara ve muhasebe prensiplerine uygun bir şekilde ayrı tutulabilecek gizli yedek akçelerin olacağı bilinmelidir.

Gizli yedek akçeler aşağıda belirtilenler şekilde ayrılabilir:

- Amortismanla bağlı iktisadi kıymetlerin amortisman süresinin kısaltılması
- Amortisman ayrı tutulmasında hızlandırılmış amortisman metodunun uygulanması

Yukarıda açıklanan metodlar gizli yedek akçe ayrı tutma metodlarından bazılarıdır. Uygulamada yukarıda belirtilen metodların dışında da gizli yedek akçe ayrı tutulabilir.

TTK'da yer alan düzenlemeler dışında SPK'da gizli yedek akçe ayrı tutulup tutulmayacağına ilişkin bir düzenleme görülmemektedir. SPK gereğince bilançodaki kalemlerin ne tür kıymetlerle değerlendirileceği SPK tebliğlerinde ifade edilmiştir. Tebliğlerde bulunan değerlendirme kararlarının değerlendirmesi yapıldığında SPK mevzuatının gizli yedek akçe ayrı tutulmasına onay vermediği görülmektedir. Pay sahiplerinin bilgisi haricinde yalnızca yönetim ve denetim kurulunun ışığında ayrı tutulabilen gizli yedek akçeler, halka açık anonim şirketler bakımından sermaye piyasası uygulaması kapsamında uygunluk içermeyen bir durumdur (Acar, 2005).

2.2. Kâr Payının Dağıtımı

2.2.1. Dağıtılabilir Kârın Bulunması

TTK m.509/II uyarınca kâr payı sadece net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden verilebilir. Genel kurul tarafından kâr payı olarak verilmeye uygun olan toplam meblağ dağıtılabilir kâr olarak bilinmektedir. Bu kâr yalnızca net dönem kârından oluşabilmesinin yanı sıra buna serbest yedek akçeler ile kâr verme

maksadıyla ayrı tutulan yedek akçelerin ilave edilmesi sonucunda ortaya çıkan meblağ da olabilir.

Kâr paylarının verilebilmesi için illaki mevcut dönemde kâr elde edilmiş olması gerekmez. Çünkü kâr payı dağıtımı mevcut dönem kârından yapılabilmesinin yanı sıra önceki dönemlerde kazanılmış kârların verilmeyen kısımlarından, düzenli kâr dağıtımını temin maksadıyla ayrı tutulmuş yedek akçelerden ve belli bir gaye için ayrı tutulmuş serbest yedek akçelerden de bu işlem yapılabilir (TTK m.523/II, TTK m.509/II). Mevcut dönemde zarar edilmesi durumunda, ilk olarak serbest yedek akçelerden bu zarar giderilmeli ve elde edilen kar dağıtılmak isteniyorsa eğer bundan sonra kalan meblağ yedek akçeler üzerinden kâr dağıtım kararı ile dağıtımı gerçekleştirilebilir.

Bir örnek ile durumu açıklamak gerekirse; net dönem zararının 200 TL, serbest yedek akçelerin 150 TL ve düzenli kâr payı dağıtımını gerçekleştirmek maksadıyla ayrılan tercihe bağlı yedek akçeler toplamının 80 TL olduğunu düşünelim. Bu hususda genel kurulun kâr payı olarak üzerinde tasarruf edebileceği miktar $(150+80-200)$ hesabı ile 30 TL dir. Mevcut dönemde bilançoda kâr gözükmemesine rağmen söz konusu bu miktar kâr payı olarak dağıtılabilir kârı teşkil eder.

2.2.2. Kâr Payını Dağıtmaya Yetkili Organ

Genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerini düzenleyen TTK m. 408/2'nin (d) bendinde finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kar üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dahil bu konulara dair kararların alınması genel kurulun devredilemez yetkisi olarak belirlenir. Böylece genel kurul kar payının belirlenmesi ve dağıtımı konusunda tek yetkili organ olup, bu yetkisini yönetim kuruluna devretmesi mümkün değildir.

Yine mülga TTK'dan farklı olarak, TTK'da yönetim kurulunun genel kurula kar dağıtım önerisinde bulunma yetkisine ilişkin bir hüküm bulunmaz. Bu yetki TTK m.375'te yönetim kurulunun devredilemez görev yetkileri arasında sayılmamaktadır. Ancak öğretide yönetim kurulunun şirketin mal yapısına hakim olan organ olması

dolayısıyla kâr dağıtım önerisini genel kurula yapmasının mümkün olduğunu belirten görüşler ileri sürülüdür (Pulaşlı, 2011). Bu görüşe bilgi alma ve inceleme hakkı başlıklı TTK m.437/1'den de ulaşılabilir. Bu hükümde finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve kâr dağıtım önerisinin genel kurul toplantısından en az onbeş gün önce şirketin merkez şubelerinde pay sahiplerinin incelenmesine hazır bulundurulacağı belirtilir. Bu nedenle yönetim kurulunun kârın ne kadarının dağıtılacağını teklif olarak genel kurula sunma olanağı bulunmaktadır. Fakat genel kurul, yönetim kurulunun bu önerisine bağlı değildir ve kârın ne kadar, ne zaman ve nasıl dağıtılacağına karar veren organdır.

2.2.3. TTK Sistemine Göre Kâr Payı Dağıtılmasının Şartları

TTK'da kâr payı verilmesi ile alakalı aşağıdaki temel ilkelerden bahsedilmektedir;

- Net kâr ilkesi,
- Asıl sermayenin korunması ilkesi ve
- Şirketin sahip olduğu borçları ödeme gücüne sahip olması ilkesidir (Aydın, 2010).

Net kâr ilkesine bakıldığında işletmeler kâr edemediği veya daha önceki yıllardan kâr bulamadığı durumlarda pay sahiplerine kâr dağıtamazlar. Asıl sermayenin muhafaza edilmesi ilkesine gelince işletme yalnızca kazandığı kârları dağıtabilir. Bu kısımdaki hedef ise işletmenin asıl sermayesinin bitmesi ihtimalinin önüne geçmektir. İşletmenin borçlarını ödeyebiliyor olması ilkesi, işletmelerin borçlarını yerine getirme gücünün bulunmadığı hususlarda kâr ödemesinin önüne geçmeyi planlamaktadır. Yani şirket borçları varken kâr payı ödemesi yaparsa bu borçlardan kaynaklanan bir takım zarar, ziyan ve tazminata boyun eğmek zorunda kalacaktır (Aydın, 2010).

6102 sayılı TTK'nun 329. ile 572. maddeleri ve bu maddeler arasında anonim şirketlere yer verilmiştir.

TTK m.508'e bakıldığında işletme esas sözleşmesinde tersine bir karar yoksa, kâr payı ortaklarının şirkete koydukları sermaye ile orantılı şekilde hesaplama yapılır.

TTK m.509'a baktığımızda ise kâr payı serbest yedek akçelerden ve dönem net kârından verilebilir.

Anonim şirketlerin kazanmış oldukları dönem kârından ilk olarak Kurumlar Vergisi karşılığı ayrı tutulmalı ve ardından TTK'da ifade edilen kararlar çerçevesinde yedek akçe ve kâr hesaplamaları yerine getirilmelidir. Anonim şirketler Kurumlar Vergisi yükümlü oldukları için mali kâr üzerinden %20 Kurumlar Vergisi hesaplaması yapılır. Ek olarak anonim şirketlerde ortaklara kâr payı vermeden önce, bahsedilen kârlar üzerinden Gelir Vergisi stopajı yapıp net miktar pay sahiplerine ödemesi yapılmaktadır. Bu kısımda gelir vergisi kesinti miktarı verilecek olan kâr üzerinden %15'tir (Haftacı, 2013).

TTK hükümleri gereğince halka açık olmayan anonim şirketlerde kâr verme işlemi aşamalarını aşağıdaki şekilde gruplandırabiliriz (Haftacı, 2013).

- 1) I. Tertip Yasal Yedek: TTK m.519/1 gereğince; yıllık kâr üzerinden ödemesi yapılmış sermayenin %20'sini geçmemek kaydıyla, %5 oranında birinci tertip yasal yedek akçe ayrımı yapılır. Eğer işletme esas sözleşmede tercihe bağlı yedek akçelerle alakalı bir hüküm bulunuyorsa, yıllık kâr üzerinden ihtiyari yedek akçeler hesaba katılır; esas sözleşmede bu şekilde bir hüküm yoksa birinci kâr hesaplanır.
- 2) I. Kâr: TTK m.519/2 gereğince ödemesi yapılmış sermayenin %5'i oranında birinci kar miktarı ayrılır. TTK m.511 ve esas sözleşme hükümleri gereğince yönetim kurulu üyelerine yalnızca net kârdan, kanuni yedek akçe ayrımı yapıldıktan ve birinci kâr dağıtılmasının ardından kâr payı ayrılır.
- 3) II. Tertip Yasal Yedek: TTK m.408 gereğince birinci tertip yasal yedek ve birinci kâr ayrımı yapılmasının ardından kalan kârı dağıtma hükmü genel kurula aittir. Eğer genel kurul birinci tertip yasal yedek ve birinci kâr ayrımı yapılmasının ardından kalan miktarı dağıtma kararı verirse, bu miktarın %10'u ikinci tertip yasal yedek akçe şeklinde ayrılır.
- 4) II. Kâr: Genel kurulun birinci tertip yasal yedek ve birinci kâr ayrımı yapılmasının ardından geriye kalan miktarı dağıtmaya hüküm verdiği durumlarda bu miktarın %10'u ikinci tertip yasal yedek şeklinde ayrılırken, %90'ı da ikinci kâr şeklinde dağıtılır.

İkinci kâr dağıtımı yapılmasının ardından genel kurul kararıyla, olağanüstü yedek akçelerin ayrılması yapılır.

2.2.4. Kâr Payı Dağıtımının Zamanı ve Muacceliyeti

Genel kurul tarafınca dağıtılması kararlaştırılan kâr payı, karardan hemen sonra ortaklar için bir alacak hakkı durumuna dönüşür. Dağıtım hükmü kadar dağıtımına hüküm verilen kâr payının ödeme yapılma zamanı da oldukça önem arz etmektedir. Zira ödeme yapılma zamanının belirlenmesi ile kâr payı borcunun muacceliyet tarihi de belirlenmiş olacak; ortakların 5 yıllık kâr payı alacaklarını isteme hakları, belirtilen tarihten itibaren başlayacaktır. Ek olarak pay sahiplerinin alacaklıları, sadece muacceliyetin ardından kâr payı alacağına haciz koydurabileceklerdir (Bilgin, 1982).

Bu kısımda dağıtım hükmünün ardından anonim şirket hangi süre zarfında kâr payını vermelidir, kâr payı hangi zaman aralığında muaccel hale gelir gibi problemleri inceleyeceğiz. Asıl mukavelede karar yoksa eğer dağıtılmasına karar verilen kârın ödeme işlemi ertelenemez (Bilgin, 1982).

Genel kurul dağıtım hükmü ile dağıtım tarihini belirtmemişse kâr payı hakkı dağıtım kararı ile muaccel olur.

Fakat ortaklığın borçlu duruma düşmesi için ortağın ihtar çekmesi gerekir. Genel kurul kâr payının dağıtılması kararı ile ödeme yapmak için bir tarih belirlendiyse kâr payı belirlenen tarih itibariyle ödemeye başlanır (Çevik, 2002). Genel kurul, kâr payının verilmesine ilişkin bir zaman belirledi ise belirlenen zamandan önce kâr payı istenemez. Fakat belirlenen tarihin objektif ve iyiniyet kuralları gözetilerek düzenlenmesi gerekmektedir. Aksi durumda genel kurul hükmünün iptali mümkün hale gelecektir. Genel kurul kâr payının dağıtılması amacıyla zamanın belirlenmesi için yönetim kuruluna yetki verme hakkına sahiptir (Eriş, 2017). Anonim ortaklığın finans ve yatırımına göre uygun olan zamanda ödemenin gerçekleştirilmesini temin açısından bu görüşle aynı fikirdeyiz. Çünkü genel kurulun bir araya gelmesi zor şartlara bağlı olduğundan kâr payının dağıtım zamanının uygunluğu yönetim kurulu tarafından en iyi şekilde takdir edilir. Fakat yönetim kuruluna uygun zamanın belirlenmesi için yetki verilirken dağıtım zamanına ilişkin azami süre de belirleniyor olmalıdır. Uygulamada yönetim kuruluna, kâr dağıtımı için bir süre tayin edilmektedir

(Çevik, 2002). Kâr payının dağıtılması tek sefer de yapılabileceği gibi, taksit şeklinde vermekte mümkündür (İmregün, 2005).

HAAO'lar açısından konu Seri: IV, No: 27 Sayılı Tebliğ'in 6.maddesi ile hazırlanmıştır. Bu duruma göre kâr payının ödenmesi, pay ortaklarının hesap dönemini takip eden beşinci ayın sonuna kadar bitirilmek zorundadır. Tebliğde bahsi geçen “bitirme” kelimesi ile;

1. Kâr payının tümü nakden verilecekse kâr payını almak için ilgili kuponlarıyla kâr verme adreslerine müracaat eden ortaklara nakden veya hesaben ödemenin gerçekleştirilmesi,
2. Pay senedi şeklinde verilecekse kâr payının sermayeye eklenmesi sebebiyle iptal edilecek pay senetlerinin, SPK tarafınca kayda geçilmesi ve kayıt sonrası işlemlerin bitirilerek kâr payı karşılığı verilecek pay senetlerinin;
 - a) Kayıtlı bulunan sermaye sistemindeki pay ortaklıklarında, hesap dönemini takip eden beşinci ayın bitimine kadar pay senetlerinin verilmesinin gerçekleştiği adreslere müracaat eden ortaklara verilmeye hazır hâle getirilmesi,
 - b) Asıl sermaye sistemindeki kurumlarda ise sermaye artırımının resmiyetinin hesap dönemini takip eden beşinci ayın sonuna kadar bitirilerek verilmeye hazır hâle getirilmesi, birinci ve ikinci bentlerindeki seçeneklerin beraber kullanılmasıyla, zikredilen bentlerde işaret edilen işlemlerin ayrı şekilde ancak hesap dönemini takip eden beşinci ayın sonuna kadar yerine getirilmesi gerekmektedir (Aşçı, 2009).

2.2.5. Zamanaşımı

Pay sahibi kâr payını, kârın peşin ödenmesi gereken tarihten itibaren beş yıl içinde istemelidir. Belirlenen süre içerisinde kâr payı istenmediği durumda pay sahibinin o yıla ait kâr payı zamanaşımına uğrar (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Kâr payı kural olarak genel kurulun kâr payı verilmesi hükmü ile ödenmesi zorunlu hale gelir. Genel kurul kâr dağıtım tarihini belirlediyse belirlenen tarihten itibaren ya da kâr payı verme zamanını tespiti açısından yönetim kuruluna yetki verildiyse yönetim kurulunun kâr verme kararı tarihinden itibaren zamanaşımı süresi işlemeye

başlar. 2308 sayılı “Kurumların Süre aşımına Uğrayan Kupon Tahvilat ve Pay Senedi Kıymetlerinin Hazineye Katılımı Hakkında Kanun” un 1. maddesinde, pay ortaklarının ve tahvillerin zamanaşımına uğrayan faiz, kâr payı ve ikramiye gibi şeyleri devlete intikal eder (Aşçı, 2009).

2.3. Kâr Payı Verme İşlemleri

Anonim şirketlerde genel kurulun kâr payı verilmesine karar almasına etki eden birçok faktör vardır. Bu faktörler safi kâr oranı, safi kârın düzenli şekilde olup olmaması, ortaklığın gelişimi açısından yeni fonlara olan ihtiyaç durumu, ortaklığın kâr payı vermesiyle alakalı teamülleridir (Erem, 1969).

Kâr verme kararı, şirketin gelişme hızından piyasa değerine ve pay ortaklarının servetine kadar birçok durumu etkilediğinden kâr dağıtım hükmü hem şirketler hem de yatırımcılar için oldukça önemlidir. Kâr verme politikası belirlenirken şirket yöneticilerinin, pay sahiplerinin menfaatlerini maksimum korunmasına oldukça önem vermeleri gerekmektedir. Pay sahiplerinin menfaatleri yeterli şekilde önemslenmediği durumda pay sahipleri paylarını satabilir ve bu husus da şirketin piyasa değerini düşürebilir (Berk, 2000). Buna ek olarak dönem bitiminde kazanılan net dönem kârının ne kadarının şirket bünyesinde tutulup ne kadarının kâr payı şeklinde pay sahiplerine verileceği konusunu da etkileyen birçok faktör vardır.

Bu faktörlerin en önemlisi TTK, SerPK ve Vergi Kanunlarının kâr payıyla ilgili olarak getirmiş olduğu düzenlemelerdir.

Şirketlerde yönetici hareketleri ve yöneticilerin öncelik verdiği kâr dağıtım politikasına etki eden önemli unsurlardan biridir. Kâr dağıtımını çok yapan bir şirketin daha saygıya değer olacağını düşünen firma yönetimi, yüksek kâr payı dağıtımını öncelikli tutarak hisse senetlerinin kıymetini arttırabilir. Bunun tam tersi bir yönetim kavrayışıyla şirketler güçlü finansman yapısı kurmayı amaçlayarak kârı şirket bünyesinde tutarlar. Bu durumda daha az kâr verilir ve bu sayede hisse senetlerinin kıymetinin artışı gerçekleştirildikleri görülebilmektedir (Karyağdı, 2002).

Her sene kâr getirisi olmasına rağmen istikrarlı kâr vermeyi amaçlayan şirketler, kâr elde ettikleri senelerde sonraki senelerde kâr kazanamam düşüncesiyle

yüksek miktarda yedek akçe kenara koyabilirler ve bu şekilde kârın elde edilmediği ya da az elde edildiği dönemlerde de bu yedek akçeleri kullanarak kâr vermeyi amaçlarlar.

Şirketlerin kâr dağıtım düzenlerini etkileyen en önemli faktörlerden biri de sonraki dönemde yeni yatırımlar yapma düşüncesidir. Şirketler yatırım düşüncelerinin olduğu dönemlerde, kârlarının önemli bir kısmını şirket bünyesinde bekleterek yatırımların finansmanında kullanmayı amaçlayabilirler. Bu sebeple şirketlerin yeni yatırım düşüncelerinin olması, pay sahiplerinin kâr payı haklarının oranı üzerinde etkili bir faktördür (Akgüç, 1994).

Büyük şirketler kâr dağıtım miktarlarını belirlerken bu durum şirketin sermaye piyasasından kaynak sağlaması açısından oldukça önemlidir. Küçük şirketlerin ise sermaye piyasasından fon sağlama şansı düşük olduğundan dolayı bu şirketler fonlarını kendi bünyesinde barındırmayı yani kâr payı verilmesini düşük seviyede tutmayı tercih edebilirler (Berk, 2000).

Anonim şirketlere etki eden diğer önemli faktörlerden biri de ortaklık yapısıdır. Halka açık olmayan küçük aile şirketlerinin geneli kâr payı vermeyerek şirket bünyesinde tutmaktadırlar (Erem, 1969). Buna ek olarak halka açık anonim şirketlerde ise kâr payı verme miktarı yüksek olabilmektedir. Çünkü bu şirketlerde küçük hisselerle sahip çok sayıda ortak yer almaktadır ve bu ortakların geneli kâr paylarını ek bir geçim kaynağı olarak görmektedirler. Bu durumda ise kâr dağıtım miktarının yüksek olmasını istemektedirler. Ek olarak halka açık şirketler açısından geçerli olan Kâr Payı Tebliği'ne de bakacak olursak payları borsada işlem görmeyen ortaklıkların asıl mukavelelerinde kâr dağıtım miktarının belirtilmesi zorunludur. Bu miktar dağıtılabılır kârın %20'sinden az olamaz.

Kâr dağıtım kararına etki eden bir faktörde benzer şirketlerin kâr dağıtım politikalarıdır. Bu duruma göre büyük ve halka açık şirketlerin faaliyetleri, faaliyet neticeleri ve finansal çizelgeleri devamlı olarak yatırımcılar ve analizcilerce incelenmektedir. Finansçılar şirketlerin gerçek kıymetini ortaya koyabilmek için birtakım şartlar belirlemek amacıyla aynı sektörde iş yapan diğer şirketlerle karşılaştırmalar yaparlar. Bu sebeple de şirketler aynı sektörde iş yapan benzer

şirketlerin kâr payı dağıtım politikalarını yakından takip etmektedirler (Büker ve Aşıkoğlu, 1992).

2.3.1. Kâr Payı Verilmesinde Temel Alınacak Ölçü

TTK'ya bakıldığında kural olarak kâr payının nasıl verileceğinin esas sözleşmede gösterilmesi mecburi olmamakla birlikte, TTK 339/2-f maddesine göre kurucular tarafından yönetim kurulu üyelerine ve diğerlerine kurum kârından sağlanacak yararlar esas sözleşmede gösterilmelidir. Yasa koyucu, kâr payı ile ilgili olarak genel bir çerçeve çizip, pay ortaklığını farklı düzenlemeler kısmında serbest bırakmıştır (Akbilek, 2001). Ayrıca genel kurul kâr payı verme kararı alırken kanun ve esas sözleşmede hüküm bulunmadığı durumlarda kâr payını sadece iyiniyet kuralları (TMK m.2) bakımından kısıtlayabilir (Büker ve Aşıkoğlu, 1992).

TTK m.507'de pay sahiplerinin kâr payına katılma haklarının ölçüsünün 'payı oranında' olduğu söylenirken, TTK m.508'de ise 'Esas sözleşmede tersine bir hüküm yoksa kâr ve tasfiye payı, pay sahibinin sermaye payı için kuruma yapmış olduğu ödemelerle orantılı şekilde hesaplanır' ifadesi ile 'pay sahibinin kuruma yapmış olduğu ödemeler' ölçü olarak kabul edilmiştir (Aşçı, 2009). Bu kararların ilki olan TTK m.507 ile kâr payının verilmesinde asıl olan ölçü belirlenirken, TTK m.508'de ise kâr payının hesap edilmesine ilişkin ölçü belirtilmiştir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

Ek olarak TTK m.508'deki 'sermaye payı için kuruma yapmış olduğu ödemeler ile orantılı şekilde' ifadesine öğretilde farklı yorumlar yapılmıştır. Çünkü söz verdiği sermayenin tümünü ödeyen pay sahibi ile yarısını ödeyen pay sahibinin hak ettiği kâr payı oranları arasında fark meydana gelecektir. Meydana gelen bu farkın eşit işlem ilkesine karşı sonuçlar doğurup doğurmayacağı kısmında tartışmalar vardır (Aşçı, 2009).

Bu durumla alakalı öğretilde bir görüş kâr payının belirlenmesinde sermaye payı için şirkete yapılan ödemeler miktarı değil de pay sayısının temel alınacağı kabul edilmesi halinde bu durumun eşit işlem kuralına aykırılık teşkil edebileceği, bu hususta ortaklardan bir kısmına eşitliği bozacak şekilde pay miktarlarının ödettirilmesi yoluna gidilmemesi gerektiği belirtilmektedir. Başka bir deyişle kâr payının hesaplanmasında pay sayısının ölçü kabul edilmesi durumunda bir kısım ortakların

itibari değerin tümünü, bir kısım ortakların ise daha az bir bölümünü ödemesi halinde her iki pay sahibi de aynı kr payına hak kazanacaktır (Poroy, Tekinalp ve amoğlu, 2003).

Diğer görüşe göre kâr payının belirlenmesinde kuralın pay sahiplerinin temel sermayeye oranla yaptıkları demeler olmasına rağmen tersine esas sözleşmeye hüküm konulabilmesi ve saygı çerçevesine göre dağıtım esasının benimsenmesi de mümkündür (Pulaşlı, 2014). Yani eğer ortakların sermaye payı için şirkete yapmış olduğu ödemelerle orantılı olarak değilde taahhüt edilen payların itibari değerleri temel alınacağı da söylenebilir (Arslanlı, 1960). Bu sebeple bu şekilde yapılan bir düzenlemenin eşit işlem ilkesini ihlal etme anlamına gelmemektedir ve ayrıca bu kuralın emredici olarak düzenlenmediği de aşıkardır. Kanunun kâr payı esas alınması koşuluyla, farklı hesap tarzlarının izin verilmesine imkân vermesiyle pay değerlerinin tümünün ödeninceye kadar mevcut farklılığın eşit işlem ilkesine aykırı olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Ek olarak esas sözleşmede yer alan kâr payının hesap edilmesinde itibari değerin temel alınacağı kararına rağmen şirketin fiili ödeme yapmayı temel alarak kâr payının hesap edilmesinin eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edeceği de belirtilmiştir. Bu duruma istisna olarak taahhüt ettiği sermayeyi vadesinde ödemesini gerçekleştirmeyen ve yapılan davete rağmen belirtilen zamanda ödemeyi gerçekleştirmeyip temerrüde düşen pay sahipleri bakımından kâr payının temerrüt konusu sermaye oranında düşük hesaplanması gerektiği belirtilmektedir (Aşçı, 2009).

Düşüncemize göre yukarıda belirtilen, esas sözleşmede itibari değerin temel alınacağına dair karar olması durumunda bile kâr payının hesap edilmesinde yapılan ödemelerin temel alınması ve bunun yapılmaması durumunda örtülü ayrıcalığın söz konusu olacağı düşüncesini kabulünün imkânı bulunmamaktadır. Çünkü sözleşme serbestisi ilkesi uyarınca taraflar anlaşma sağlayabilirler. Bu tarz bir anlaşmayla taraflar aralarında açıkça anlaştıkları için örtülü ayrıcalığın oluşmasına sebebiyet vermez. Ek olarak TTK m.340 ile kabul edilen emredici hükümler ilkesine göre "esas sözleşmede, bu kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden sadece Kanunda buna net bir şekilde izin verilmişse sapabilir. Diğer kanunların öngörülmesine müsaade ettiği tamamlayıcı "esas sözleşme hükümleri o kanuna özgülenmiş olarak hüküm ortaya koyarlar" ifadesi yer almaktadır. Bu yüzden kâr payının belirlenmesinde kuralın pay sahiplerinin temel sermayeye oranla yaptıkları demeler olmasına rağmen tersine

esas sözleşmeye hüküm konulabilmesi, emredici hükümler ilkesine aykırılık oluşturmama sonucunu meydana getirmektedir. Çünkü TTK m.508’de belirtildiği üzere kâr payının pay sahibinin sermaye payı için kuruma yapmış olduğu ödemelerle orantılı olarak hesaplanacağı, bunun tersinin ise esas sözleşme ile düzenlenebileceği belirtilmektedir. Esas sözleşme ile tersinin düzenlenebileceği sebebiyle TTK m.340 ile hükme bağlanan emredici hükümler ilkesine aykırılık söz konusu olmayacaktır. Esas sözleşme ile TTK m.508’deki hesap edilen ölçünün tersine düzenlemeler yapılabilmesi mümkün olmasının yanı sıra bu durumun TTK m.357’de “Pay sahipleri eşit koşullarda eşit işleme alınır” şeklinde belirtilen eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceği düşüncesindeyiz.

Fakat şirket esas sözleşmeyi değiştirilerek kâr payının hesap edilmesinde itibari değer temel alınması yönünde bir düzenleme yapılmak istenilmesi hususunda bazı pay sahipleri bunu onaylamamasına rağmen çoğunluğun bu yönde tasarrufu ile asıl mukaveleye kâr payı hesap edilmesinde itibari değer temel alınacağı kararının yer alması eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edebilir. Bu şekilde esas sözleşme değişikliğini kabul etmeyen pay sahiplerinin haklılığını tespit etmek için somut olayın koşullarına göre değerlendirme yapılmalıdır.

Ek olarak agiolu çıkarılan paylar var ise kâr payının hesabında agiolu kısmın göz önüne alınıp alınmayacağı sorunu da araştırılmalıdır. Agiolu pay ihracı olduğu zaman kural olarak agiolu pay, kâr payının hesap edilmesinde göz önüne alınmamasının yanı sıra esas sözleşme ile aksi kararlaştırılabilir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

2.3.2. Birinci Kâr Payı

TTK’ya Tabi Anonim Şirketler Açısından Birinci kâr payı ile temel olarak hedeflenen husus ödemesi yapılmış sermayeye karşılık olarak daha önceden belirlenen oran üzerinden faize yaklaşan bir ilk ödemenin yapılmasıdır. Birinci kâr payı TTK 519/II-c maddesinde “Pay sahiplerine %5 oranında kâr payı ödemesi yapıldıktan sonra, kârdan pay verilecek kişilere dağıtılacak toplam miktarın % 10’u genel kanuni yedek akçeye ilave edilir” şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde ile pay sahiplerine asgari bir kâr dağıtımı amaçlanmaktadır (Aytaç, 1988).

Birinci kâr payı ile alakalı yorumlardan bir tanesi, mülga TTK 466/II-c maddesindeki "%5 kâr payı ayrılmasının ardından" ifadesinin, TTK 519/II-c maddesi ile "%5 oranında kâr payı ödemesi yapıldıktan sonra" şeklinde değişime gidilmesinin mevcut düzeni değiştirmeye yönelik olup olmayacağı veyahut "ödenme" kelimesi sebebiyle birinci kâr payının kâr edilen her dönemde ödeme yapılmasının zorunlu olup olmadığı şeklindedir. Maddenin gerekçesine göz atıldığında kelime değişikliği dışında temel bir değişiklik olmadığı, maddenin mülga TTK m.466'dan alındığını ve içeriğin temelini oluşturan düşünce ve kararların değiştirilmediği belirtilmiştir. Böylece, eski ile yeni kanun arasındaki ayrılma-ödeme yapılma farkı tartışmalara son verecek özellikte değildir.

Öğretide bir görüşe bakıldığında TTK 519/II-c maddesi ile %5 kâr payı ödeme yapılmasının kabul görmesi asgari de olsa bir kâr payı dağıtım zorunluluğu getirmektedir. Dolayısıyla Mülga TTK döneminde sıkça görülen hiç kâr vermeme uygulamasının yeterli miktarda değilse de bir ölçüde önlenmesi mümkün kılınacaktır (Karyağdı, 2002).

Karşıt bir görüşe göre ise TTK 519/II-c maddesi dayanak gösterilerek bir anonim şirketin kâr ettiği her dönem en az %5 oranında kâr payı vermekle yükümlü olduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Bu duruma göre TTK m.519 kâr payı dağıtımı ile alakalı bir hüküm olmayıp, kenar başlığından da görüldüğü üzere genel kanuni yedek akçe ayrı tutulması yükümlülüğüne ilişkin bir hüküm olduğu ve buna mukabil hangi durumda ve hangi asgari miktarda ikinci yedek akçe ayrılması gerektiğini düzenleyen bir hüküm olduğu belirtilmektedir. Bu düşünceye göre TTK 519/II-c maddesindeki %5'lik oranın, sadece ikinci kanuni yedek akçeyi hesap edilmesinde kullanılan bir oran olmadığı, ikinci yedek akçenin ayrı tutulmasına sebep olan bir kâr payı dağıtımı gerçekleştirebilmesi için, pay sahiplerine ilk olarak ödenmesi gereken miktarı gösterdiği belirtilmektedir. Diğer bir deyişle birinci kâr payı pay sahiplerine ödeme yapılmaksızın ikinci kanuni yedek akçe ayrımı gerçekleştirilemez (Yanlı, 2014).

Ek olarak TTK 519/II-c maddesinden şirketin ikinci kanuni yedek akçe ayırmasını zorunlu kılan bir durum olmasa bile, her halükârda birinci kâr payının ödeme yapılması gerektiği neticesi çıkarılamaz. Her yıl kâr payı verilmesi gerektiği hususu TTK m.523 kapsamında ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. TTK m.523,

şirkette elde edilen kârın tümünün veya büyük bir kısmının bir süre hiç dağıtılmamasını belirli ihtiyaçların giderilmesi koşuluna bağlamıştır. Başka bir deyişle pay sahibinin kâr payından verilmemesi yalnızca kanunda anılan hedefler uğruna mümkündür. Bu sebeple kanunun şirketlere kârlarını vermeyip, bünyesinde tutma bakımından tanıdığı olan bu imkân bir istisnayı beraberinde getirmekte ve bu istisna kurala dönüştürülmemelidir (Yanlı, 2014).

Düşüncemize göre TTK 519/II-c maddesindeki "%5 kâr payı ödemesi yapıldıktan sonra" ifadesi sebebiyle artık birinci kâr payının her yıl verilmesinin zorunlu olduğu neticesine varılamaz. Mülga TTK döneminde görüldüğü gibi TTK döneminde de her yıl birinci kâr payının verilmesi gibi bir mecburiyet bulunmamaktadır. Çünkü TTK 519. maddesinin kenar başlığından da görüldüğü üzere yedek akçeleri hazırlayan bir madde olup, doğrudan kâr payının verilmesini düzenleyen bir madde değildir. TTK 519/II maddesi ise, birinci fıkradaki kısma geldikten sonra bile ayrılması gereken yedek akçeleri belirtmekte olup kâr payını doğrudan düzenleyen bir madde değildir. Bu nedenle TTK 519/II-c maddesindeki "%5 kâr payı ödemesi yapıldıktan sonra" ifadesi sadece ikinci kanuni yedek akçelerin ayrılması için gerekli olan koşulu belirtmektedir.

Birinci kâr payı ile alakalı başka bir tartışmalı durum ise, ödeme yapılması mecburi olan birinci kâr payının, yönetim kurulunca pay sahiplerine ödeme yapılabilmesi için genel kurulun dağıtım kararının gerekli olup olmadığı tartışmasıdır. Diğer bir görüşe göre ödemesi yapılmış sermayenin %5'i ile bir miktar kâr payı, genel kurul kararı alınmasına gerek kalmadan kazanılmış kâr payı olarak ortaklara verilir (Domaniç, 1995). Zıt bir görüşe göre ise birinci kâr payının kanunen verilmesi mecburi olsa dahi yönetim kurulu, genel kurulun kâr dağıtım kararı olmadan birinci kâr payını pay sahiplerine veremez (Canözü, 2014).

Düşüncemize göre her ne kadar birinci kâr payı ile alakalı 'ayrılmak' yerine yeni kanun ile 'ödeme yapılması' şartı getirilmiş olsa bile bu durum daha öncede ifade edildiği gibi ikinci kanuni yedek akçelerin ayrılmasını zorunlu kılan bir koşul özelliğinde olup dağıtılması mecburi değildir. Bu yüzden genel kurulun kâr dağıtım hükmü olmadan yönetim kurulu birinci kâr payını pay sahiplerine veremez. Birinci kâr payının pay sahiplerine verilebilmesi için genel kurul karar şarttır. Bu husus kâr

dağıtımı hükmü ile ilgili olarak genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerinden biri olmasından kaynaklanmaktadır.

Ödemesi yapılmış sermayenin %5 miktarının birinci kâr payı, pay sahiplerine verdikleri sermaye karşılığı şeklinde kanun koyucu tarafından genel kurulun kâr verme hükmü alması koşuluna bağlı olarak verilen faize benzer özellikte tanınmış asgari bir haktır. Birinci kâr payı nispetinin esas sözleşmeyle daha fazla belirlenmesi mümkün olmasının yanı sıra belirlenecek bu miktar ikinci kanuni yedek akçenin ve kârdan pay alacak ortakların kâr paylarının hesap edilmesinde temel alınmaz. Yani ifade edilen üç silginin hesap edilmesinde birinci kâr payı oranı yine %5 olarak hesap edilecektir. Ek olarak pay sahiplerine ödemesi yapılan kâr payının toplam miktarı bu orana gelmişse, ikinci kanuni yedek akçe ayrılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır (Yanlı, 2014).

Anonim şirketlerce hesap edilen birinci kâr payı, pay sahiplerine ödemesi yapılmadan ikinci kanuni yedek akçe ayrımı gerçekleştirilemez. Başka bir ifade ile ilk olarak en az ödemesi yapılmış sermayenin %5 miktarında bir kâr payı pay sahiplerine ödemesi gerçekleştirilmeli bu ödemenin yapılmasının ardından, esas sözleşme ile şirket kârından yarar sağlanacak diğer kişilere kâr payı ödemeleri yapılmalıdır. Yönetim kurulu üyelerinin elde edeceği kazanç payları ve intifa senedi sahipleri bu kapsama dahildir (Yanlı, 2014).

TTK m.348/I'e bakıldığında, dağıtımı yapılabilir kârdan 519 uncu maddenin birinci fıkrasında ifade edilen yedek akçe ile pay sahipleri için %5 kâr payı ayrılmasının ardından kalan miktarın en çok 1/10'u intifa senetleri bağlamında kuruculara verilir. İntifa senetleri ile TTK m.502/I'de, bu senetlere TTK 348. madde uygulanır. Aynı zamanda TTK 348/I maddesi intifa senedi sahiplerine de uygulanır. Bu hususda intifa senedi sahipleri kâra sadece pay sahiplerine %5 miktarında birinci kâr payı ödenmesinin ardından ikinci aşamada katılabileceklerdir.

Ödemesi yapılmış sermayenin %5'inin göz önünde bulundurulması ve bu hesaplama şeklinin ayrıca TTK m.519/I ile de uyumlu olduğu belirtilmektedir. Çünkü TTK m.511'de, yönetim kurulu üyelerine esas sözleşme ile verilmesi düşünülen kazanç paylarının, sadece pay sahiplerine ödemesi yapılmış sermayenin %5 miktarında ya da esas sözleşmede ifade edilen daha yüksek bir miktarda kâr payı dağıtılmasının ardından ödenebileceği düşünülmüştür.

TTK 519/II-c maddesinde pay sahiplerine %5 kâr verileceği belirtilmesinin yanı sıra bu miktarın hangi tutarın %5'i olduğu ifade edilmemiştir. Bu kısımda mülga TTK ile TTK arasında bir fark görülmemektedir. Ancak bu kısımda matrah olarak net dönem kârı mı kabul edilecek yoksa ödemesi yapılmış sermaye mi problemi gün yüzüne çıkmaktadır. TTK'da %5'in matrahına ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır. Fakat öğretilde ve uygulamada %5 kâr payının ödemesi yapılmış sermayeden hesaplanması gerektiği belirtilmektedir (Yanlı, 2014). Birinci kâr payının ödemesi yapılmış sermayeden hesap yapılması aynı zamanda TTK 511. madde ile uyumludur. Çünkü bu maddedeki "pay sahiplerine ödemesi yapılmış sermayenin %5'i oranında ya da esas sözleşmede düşünülen daha yüksek bir miktarda kâr payı dağıtılmasının ardından verilebilir" ifadesi de birinci kâr payının ödemesi yapılmış sermayenin %5 miktarının hesap edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Birinci kâr payının matrahı ödemesi yapılmış sermaye olsa dahi, hesap edilen miktar net dönem kârından pay sahiplerine ödemesi yapılır.

Birinci kâr payının ödemesi yapılmış sermayenin %5'inden hesap edilmesi uygulamada bir takım sorunların gün yüzüne çıkmasına sebebiyet verebilir. Örnek olarak 1990 yılında yalnızca Çin'den getirtmiş olduğu ürünleri iç piyasaya pazarlamak maksadıyla tümünün ödemesi yapılmış 10.000TL sermaye ile kurulan bir anonim şirket, yıllar içerisinde devamlı olarak kâr getirmesine rağmen ödemesi yapılmış sermayesini artırmamaktadır. Bu şirketin 2014 yılı kârı ise 100.000TL olduğunu düşünelim. Bu hususta şirketin birinci kâr payı hesap edilirken ödemesi yapılmış sermayesinin esas alınması sonucunda, pay sahiplerine ödemesi yapılabilecek olan kâr payı $10.000 * \%5$ hesabı ile 500TL olacaktır (esas sözleşme ile daha yüksek birinci kâr payı miktarı belirlenmemesi durumunda). Fakat 2014 yılında şirketin 100.000TL kâr elde etmesine rağmen kanunen ödemesi yapılacak birinci kâr payı tutarının yalnızca 500TL olması kabul görmeyen bir durum olarak görünmektedir. Düşüncemize göre bu hususta pay sahiplerinin yeterli miktarda kâr payında sahip oldukları kazanılmış hak sebebiyle genel kurul sektör, piyasa şartları ve şirketin yatırım planlarını gözeterek yeterli miktarda kâr payı dağıtım kararı almalıdır. Çünkü pay sahipleri kâr payı kazanmak maksadıyla anonim şirkete ortak olmaktadır. Bu nedenle de mümkün mertebe düzenli şekilde ve yeterli miktarda kâr dağıtım kararı genel kurulca alınmalıdır. Genel kurulun kâr payı dağıtım hükmü ile ilgili yetkisini kötü şekilde

kullanarak oldukça düşük kâr payı dağıtım kararı alması ilgili genel kurul kararının iptalini gündeme getirebilir (Canözü, 2014).

2.3.3. İkinci Kâr Payı

Pay sahiplerine esas sözleşme uyarınca ya da genel kurul kararı ile temel kâr payının ardından dağıtımı yapılan kâr payı, ikinci kâr payı olarak tanımlanmaktadır. İkinci kâr payının ayrılması ya da bu kâr payının dağıtımı yapılabilmesi için esas sözleşmede karar bulunmalı ya da genel kurul kararı alınmalıdır (Kayar, 2003).

İkinci kâr payı, kazanılmış hak özelliğine sahip değildir. Yargıtay kararlarında da ikinci kâr payının kazanılmış hak özelliğinde olmadığı varsayılmıştır. Yargıtay, asıl mukavelede ikinci kâr payı miktarı belli olsa bile genel kurul hükmü ile ikinci kâr payı miktarının düşürülmesini yasaya aykırı görmemektedir (Canözü, 2014). Fakat öğretide genel kurulun, kanunların emredici kurallarına ve esas sözleşmenin emredici kurallara aykırı gözükmeyen hükümlerine ve her şartta yetkilerini uygularken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olduğu belirtilmiştir (Karayalçın, 1988). Bu nedenle esas sözleşmede belirli miktarda kârın, ikinci kâr payı şeklinde verileceği düşünülmüşse esas sözleşmeyle sağlanan bu hakkı genel kurul bertaraf edemez ve pay sahibinin izni gerekmektedir (Aytaç, 1988). Birsel'in düşüncesine göre ilk esas sözleşmedeki kâr payı miktarının daha sonra yapılacak değişikliklerle aşağıya indirilmesi kazanılmış hakkın ihlali anlamını taşır (Birsel, 1973).

TTK'da ikinci kâr payının ayrılmasını veya dağıtım yapılmasını mecburi kılabacak bir karar bulunmamaktadır. Bu sebeple genel kurul yedeklerin ayrılmasının ardından kalan kısmın tümünü TTK m.523/II'ye dayanak göstererek olağanüstü yedek akçe şeklinde ayırabilir.

SerPK'ya bağlı anonim şirketler açısından getirilen düzenlemeler birinci kâr payı ile ilgili olup kalan kârdan ne şekilde tasarrufta bulunulacağı ile ilgili hüküm yer almamaktadır. Bu sebeple ikinci kâr payı hususunda SerPK'ya bağlı şirketler açısından da TTK hükümleri geçerlidir. Yani bu şirketler birinci kâr payı açısından SerPK ve ilgili SerPK düzenlemelerine bağlı olacaklar, ikinci kâr payı açısından ise TTK düzenlemelerine bağlı olacaklardır. Sözü edilen kârın dağıtımı ile alakalı olarak esas

sözleşmeyle ya da genel kurul kararıyla da bir belirleme yapılabilecektir (Kayar, 2003).

Düşüncemize göre esas sözleşme ile pay sahiplerine belli miktarda ikinci kâr payı ödemesi yapılması karar altına alınmışsa bu hususda sözü edilen miktar esas sözleşme kararı değiştirilinceye kadar pay sahipleri bakımından kazanılmış hak teşkil eder (Akbilek, 2001). Çünkü esas sözleşme ile edinilen haklar kazanılmış hak özelliğindedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Pay Sahibinin Kâr Payı Hakkını Kısıtlayan Unsurlar

3.1. Kârda Ayrıcalık

Anonim şirketlerde kural olarak her pay sahibi eşit haklara sahiptir. Ayrıcalıklı paylar ise bu kuralın dışına çıkmaktadır (Şener, 2012). Bu husus TTK m.478'de belirtilmiştir. Bu maddeye göre ilk esas sözleşme ile ya da esas sözleşme değişikliğine uğratarak bazı paylara ayrıcalık gösterilebilir (TTK m.478/I). Ayrıcalık kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı vb. haklarda, paya verilen üstün bir hak ya da kanunda düşünülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkıdır (TTK m.478/II). İkinci fıkra ile bazı durumlarda ayrıcalık oluşturabileceği ifade edilse de bu ayrıcalıkların ne şekilde oluşturulacağı düzenlenmemiştir (Kendigelen, 2003). Bu sebeple maddenin amacı bazı pay sahiplerine ayrıcalık tesis etmek değil, ayrıcalıklı payların diğer pay sahiplerinden farklı bir pay grubu olduğu belirtilmektedir. Ek olarak maddede sayılan ayrıcalık halleri örnek durumundadır. Sayılanlardan başka durumlarda da ayrıcalık söz konusu olabilmektedir (Canözü, 2014).

TTK m.478/Te gelince ayrıcalıklar yalnızca esas sözleşme ile öngörülebilir. Esas sözleşme ile öngörülme ayrıcalıklarının karakteristik özelliklerindendir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Esas sözleşmede bu yönde hüküm bulunmaması durumunda bütün pay sahiplerinin iştirak etmesi ve onayı olsa dahi yalnızca genel kurul kararı ile pay oluşturulması mümkün gözükmemektedir (Aytaç, 1988). Ayrıcalıkların ilk esas sözleşme ile oluşturulması bir sorun oluşturmaz. Ancak ilk esas sözleşmede yer verilmemişken daha sonra esas sözleşme değişikliği ile ayrıcalık meydana getirmesi diğer payların ilk esas sözleşme ile kazanmış olduğu kazanılmış hakları ihlal edebileceğinden buna bağlı genel kurul hükmünün iptali söz konusu olabilir (Birsell, 1973; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Bu duruma karşın sonradan esas sözleşme değişikliği yapılarak kazanılmış haklar ortadan kaldırılmamak koşuluyla paylarda ayrıcalık oluşturulabilir (Aytaç, 1988).

Esas sözleşmede, pay grubuna gösterilen ayrıcalığın ifade edilmesinin yanı sıra tanınan ayrıcalığın konusunun ve esaslarının da net bir şekilde ifade edilmesi gerekir.

Örneğin esas sözleşmede belli başlı payların kârda ayrıcalıklı oldukları ifade edilmekle beraber bu ayrıcalığın miktarı gösterilmemişse, bu esas sözleşme hükmüne dayanılarak ayrıcalıklı pay ihracına karar verilemez. Ek olarak pay sahiplerinin kâr alma haklarını yok edecek özellikte ayrıcalık tanınmaz (Bostancıoğlu, 1988).

SerPK'ya bağlı olan ve kayıt altındaki sermaye sistemini özümsemiş olan şirketler açısından bu durum farklılık göstermektedir. SerPK 18/V maddesine göre, "Yönetim kurulunun ayrıcalıklı ya da nominal değerinin üzerinde ya da altında pay elde edilmesi, pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının kısıtlanması konularında veya ayrıcalıklı pay sahiplerinin haklarını sınırlayıcı özellikte karar alabilmesi için esas sözleşme ile yetkili kılınması gerekmektedir". Bu yüzden bahsi geçen şirketlerde yönetim kurulu, esas sözleşme ile yetkilendirilmişse esas sözleşme değişikliğine gerek kalmaksızın ayrıcalıklı pay çıkarabilme yetkisini üzerinde bulundurmaktadır. Bu hususta kayıt altındaki sermayeli anonim şirketin esas sözleşmesinde, biri ortaklığın ayrıcalıklı pay çıkarabileceğine ilişkin diğeri ise bu durumda yönetim kurulunu yetkilendiren iki hüküm bulunmalıdır (Birsell, 1973).

Anonim şirketler farklı nedenlerle kârda ayrıcalıklı paylar ihraç etme gereği duyabilirler. Şirketler kâr payı ayrıcalığını, şirket kurucuları ödüllendirmek, sermaye artırımları esnasında sermaye girişine teşvik etmek ve şirketin mali bakımdan zor zamanlarında işletmeye yatırıma teşvik etme gibi hedeflerle tanıyabilmektedirler.

Tüm bunlardan önce kârda ayrıcalıklı pay sahiplerinin kâr payından yararlanabilmeleri için dağıtım esas gösterilecek kaynağın bulunabilmesi ve genel kurulca kâr dağıtım kararının alınması gerekmektedir.

TTK kârda ayrıcalıklı pay gösterebilineceğini düzenlemiş olsa bile bunun şekli açısından bir düzenleme yapmadığı için anonim şirketler, kârda ayrıcalık şeklini dürüstlük kuralları kapsamında özgürce belirleyebilirler (Karahan, 1991).

Kârda ayrıcalık gösterme yöntemleri; kârdan daha fazla faydalanma hakkı tanıma, kârdan ilk önce faydalanma hakkı tanıma, kâra yeniden girme hakkı tanıma, kâra garanti hakkı tanıma ve kâra birikir nitelik tanıma vb. şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Kârdan daha çok faydalanma hakkına sahip olan ayrıcalıklı paylarda bu paylar karşısında yer alacak ve adi paylar olarak adlandırılan diğer paylarla karşılaştırınca ortaklık kârında daha büyük miktarda faydalanma hakkına sahip olmaktadırlar. Örnek olarak pay sahiplerinden bir bölümü kâr payına %5 oran civarında katılım sağlarken, diğer bir bölüm ise %10 oran civarında katılım sağlıyorsa bu husuda kâra %10 oranında katılım sağlayanlar için kârdan daha çok faydalanma hakkına sahip olduklarından bahsedilir (Karahana, 1991).

Elde edilen kârdan öncelikle faydalama hakkı gösteren ayrıcalıklı paylarda, ayrıcalıklı paylar pay sahibine ortaklık kârından ilk olarak faydalanma imkânı verirler. Başka bir değişle sadece ayrıcalıklı payların tümünün tatmin edilmesinin ardından bakiyede bir şeyler olması durumunda adi payların kalan bu bakiyeye katılım sağlamaları söz konusudur. Bu tür ayrıcalıklar ayrıcalığın temelini ve en seçkin niteliğini teşkil ederler.

Kâra yeniden katılım hakkı tanıyan ayrıcalıklı paylarda, ayrıcalıklı paylar ayrıcalıkları oranında kârdan faydalandıktan sonra bakiyeye adi paylar ile beraber yeniden katılırlar. Bu ayrıcalık türü genel olarak kârdan ilk önce faydalanma ayrıcalığının yanında tali ayrıcalık şeklinde yer alır (Karahana, 1991).

Kâra garanti hakkı tanıyan ayrıcalık çeşidinde ise ayrıcalıklı paya belli bir kâr payı oranı elde etme garantisi verilmektedir. Fakat anonim şirketlerde sermayenin muhafaza edilmesi ilkesinin gereği olarak kâr verme garantisi tanınması mümkün olmamalıdır (Aytaç, 1988).

Kâra birikir nitelik hakkı veren ayrıcalıklı paylarda ise bu ayrıcalıklı paylar, ortaklığın belli bir dönem kâr kazanamaması sebebiyle ödeme yapılmayan kâr paylarının daha sonraki dönemlerde kazanılacak kârlardan ödeme yapabilme imkânı verirler. Eğer ayrıcalıklı hisse senetlerine daha önceki dönemlerde kâr payı ödemesi yapılmamışsa bu kâr payları ödemesi yapılmadan adi hisse senetlerine ödeme yapılmayacaktır. Birikmez tip tercihi yapılırsa geçmiş senelerin öncelik hakkı sonraki seneler kârından alınamaz (Canözü, 2014).

Esas sözleşmede ayrıcalığın niteliği konusunda hiçbir hüküm olmaması durumunda ayrıcalığın kâra yeniden iştiraksiz ve birikir özelliğinin karine olarak kabul edilmesi gerekir (Akbilek, 2001). Ek olarak ayrıcalıklı paylara, şirketin kâr edememesi

halinde bile kâr payı ödemesi yapılacağı şeklinde bir ayrıcalık verilmesi mümkün değildir (Günel, 1997).

Kâr payında ayrıcalığın birinci kâr payında da geçerli olup olmadığı konusu halen yoruma açıktır. Bu hususda TTK 519/III-c maddesindeki “Pay sahiplerine %5 miktarında kâr payı ödemesi yapıldıktan sonra kârdan pay alacak şahıslara” kâr verilebileceğinin öngörülmesinden meydana gelmektedir. Bu maddeyle iki ihtimal ortaya çıkabilmektedir. Öncelikle %5 oranındaki birinci kâr payının bütün pay sahiplerine eşit şekilde dağıtılıp ayrıcalığın sadece bundan sonra verilecek kâr üzerinde uygulanması durumudur. Diğer ihtimal ise birinci kâr payından dahi ayrıcalık uygulamasının geçerli olması durumudur.

Öğretide bir düşünceye göre kâr payında ayrıcalıklar sadece %5 oranındaki birinci kâr payının kazanılmış özelliği göz önünde bulundurularak ve bu %5’lik oranın bütün pay sahipleri için düşünüldüğü düşüncesiyle birinci kâr payının verilmesinin ardından gündeme gelebilir ve birinci kâr payından bütün pay sahipleri eşit olarak faydalanır (Teoman, 1995). Ayrıcalıklı paylar, sermayedarları yatırım yapmaya teşvik maksadıyla çıkarılır. Bu sebeple kârdan ilk olarak ayrıcalıklı pay sahipleri yararlanmalıdır. Fakat TTK 519/III-c maddesi karşısında ayrıcalık hakkı sadece ve sadece tüm pay sahiplerine %5 kâr payı verildikten sonra bahis konusu olabilir. Bu sebeple Türk Hukukunda ayrıcalık hakkının %5 kâr payını geçen bir miktardan sonra başlayabileceğini kabul etmek gerekmektedir (Erem, 1969). Ek olarak kâr payının kazanılmış hak özelliği ve kanunun genel gerekçesinde “Pay sahibinin kuvvetlenen konumu” başlıklı 132. maddede pay sahibinin konumunun kuvvetlendirildiği vurgusu sebebiyle birinci kâr payından ayrıcalığın söz konusu olmaması gerekir.

Karşıt bir görüşe göre TTK 519/III-c maddesinde belirlenen %5 oranındaki birinci kâr payı hakkının mecburi asgari bir miktarı ifade etmeyen, yalnızca ikinci kanuni yedek akçenin hesap edilmesinde kilit rol oynayan emredici özellikli bir miktar olduğu bu %5’lik oranın içerisinde bütün pay sahipleri ile beraber ayrıcalıklı pay sahiplerinin hakları olması sebebiyle bu oran üzerinde de ayrıcalık söz konusu olmalıdır (Canözü, 2014). Düşüncemize göre de birinci kâr payı miktarı ile çizilen sınırın yalnızca ikinci yedek akçenin hesap edilmesinde kilit rolü olması ve esas sözleşme ile belirlenen ayrıcalıklı payların, %5’lik oranının birinci kâr payı üzerinde de geçerli kılınmalıdır.

Halka açık anonim şirketler açısından ise böyle bir sorun yokken KPAT ile birlikte su yüzüne çıkmıştır. Çünkü bu tip ortaklıklarda birinci kâr payının bütün pay sahiplerine verilmesi mecburidir (SerPK m.19/III). Fakat KPAT.5/Te göre "Ortaklıklarda kâr payı, verme tarihi ile birlikte mevcut payların bütününe bu payların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate etmeksizin payları miktarında eşit olarak dağıtılır. Kâr payı ayrıcalığına ilişkin haklar saklıdır" şeklinde ifade edilmiştir. Böylece birinci kâr payının hesap edilmesinde var ise ayrıcalıklı paylar SerPK'ya bağlı şirketler açısından hesaba dâhil edilmelidir.

3.1.1. Birinci Kâr Payında Ayrıcalık Sorunu

Kâr payında ayrıcalığın birinci kâr payının verilmesinde de geçerli olup olmadığı halka açık olmayan anonim şirketler açısından öğretilmelidir. Tartışmanın ana noktası yine kâr payı hakkının kazanılmış olmasıdır (Aşçı, 2009). Bir görüşe göre TTK'nın 466/2-b-3. maddesinde, düşünülen %5'lik miktar pay sahiplerine ayrıcalıklı paylar karşısında kâr payından faydalanmada bir üstünlük vermez. Bu kısımdaki miktar yalnızca kanuni yedek akçenin ikinci ayırımına esas teşkil eden bir ölçüyü gösterir. Karşıt bir yorum kâr payında ayrıcalığı anlamsız hale getirir (Karahana, 1991). Karşı görüşe bakıldığında ayrıcalık %5 miktarındaki birinci kâr payının verilmesinden sonra söz konusu olur. Bu görüşte birinci kâr payından bütün pay sahipleri eşit şekilde faydalanır (Erem, 1976). Kâr payı dağıtımında ayrıcalık dağıtılabılır kârın, birinci kâr payı dağıtımı yapıldıktan sonraki bölümü için tanınabilir. Bizim görüşümüzde bu yöndedir. Çünkü kâr payı hakkının kazanılmış olması sadece bu şekilde anlamlı olacaktır. HAAO'lar açısından, bu durumda tartışma yaşanmamaktadır. Kanun koyucunun, HAAO'larda birinci kâr payı dağıtımını mecburi hale getirmesindeki amaç, pay sahiplerinin kârdan asgari miktarda yararlanmalarını sağlamaktır. Birinci kâr payında ayrıcalıklı paylar ortaya koymak, bu hedefe aykırılık oluşturur. Nitekim Seri: IV, No: 27 Sayılı Tebliğ'in 8. maddesinde, kâr payı dağıtımında ayrıcalığın, dağıtımı yapılabilir kârın, birinci kâr payı dağıtımı yapıldıktan sonraki bölümü için tanınabileceği ifade edilmiştir. OYHS sahipleri de diğer ortaklarla beraber payları miktarında birinci kâr payını almasının ardından kalan kârdan, pay başına düşen birinci kârın bu senetlerin ayrıcalığına ilişkin olarak esas sözleşmede ifade edilen oranında kâr payı alırlar (Aşçı, 2009).

Tasarının 478. maddesinin 2. fıkrasında, “ayrıcalıklı pay”ın açıklaması verilmiştir. Bu açıklamaya göre “Ayrıcalık; kâr payı, tasfiye payı, rüşhan ve oy hakkı vb. haklarda, paya verilen üstün bir hak ya da kanunda düşünülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkıdır” (Aşçı, 2009). Maddenin birinci fıkrasındaysa ilk esas sözleşme ya da esas sözleşmede değişim yapılarak bazı paylara ayrıcalık tanınabileceği ifade edilmiştir. Tasarının esas sözleşmede yer alması mecburi durumlarını düzenleyen 339/2-d maddesinde “belirli paylara verilen ayrıcalıklar”ın esas sözleşmede yazılı olması koşulu aranarak bu esas tekrarlanmıştır. Tasarının 519/2-c maddesinde “pay sahiplerine %5 oranında kâr payı ödenmesinin ardından...” ifade edilmek şartıyla, ortaklara %5 oranında kâr payı verilmesi mecburi kılınmıştır. Düşüncemize göre tasarı şundaki maddede “ayrıldıktan sonra” ibaresini “ödeme yapıldıktan sonra” şeklinde değiştirmek şartıyla pay sahiplerinin birinci kâr payından eşit şekilde faydalanması planlanmıştır. Planın bu olduğu düşünüldüğünde birinci kâr payında ayrıcalığın kabul olmaması gerekir. Ek olarak tasarını genel gerekçesinin “Ayrıcalıklı Paylar / Altın Pay” başlıklı, 79. maddesine bakıldığında ayrıcalıklı paylar hususunda Avrupa ülkelerindeki yönelimin bu tip payların hem ayrıcalığın konusu hem de tanıdığı olduğu üstün haklar açısından sınırlandırılması olduğunun ifade edilmesi, yine genel gerekçenin “Pay sahibinin Güçlenen Konumu” başlıklı, 132. maddesine bakıldığında, modern şirketler hukukuna uygun şekilde pay sahibinin konumu tasarıda yerini sağlamlaştırdığı vurgulanması bizim görüşümüzü desteklemektedir. Fakat yine de kanunda bu hususta yapılacak açık bir düzenlemenin yararlı olacağını düşünüyoruz.

3.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Kazanç Payları ve Huzur Hakkı

Esas sözleşmede aksine bir hüküm olmadığı durumda yönetim kurulu üyelerine her toplantı zamanı için bir ücret tahsis edilir (Eriş, 1995). Bu ücret huzur hakkı olarak isimlendirilir (Kızılkaya, 2012). Ücret tutarı esas sözleşmede belirtilmemişse eğer genel kurul tarafından tayin edilir (6762 sayılı Kanun m. 333). Huzur hakkı her toplantı için ayrı ayrı belirlenebilmektedir. Hatta huzur hakkı aylık olarak belirli bir tutar şeklinde de tespit edilebilir (Eriş, 1995).

6102 sayılı Kanunun m.394’de esas itibarıyla 6762 sayılı Kanun kararının tekrarı olmakla birlikte esas sözleşmeyle ya da genel kurul kararıyla belirlenmesi gerekli olan malî haklar kararında sınırlı sayı ilkesi gereğince gösterilmiştir. Belirtilen

malî hakların bir kısmının bir arada yerine getirilmesine bir engel olmamaktadır. Hatta yolluklar, temsil ödenekleri, sigorta primleri ve benzeri primler ve varsa özel emeklilikler, avanslar, kararın kapsamı dışında tutulmuştur. Esas sözleşmede yönetim kurulu üyelerinin ücret tahsis edemeyeceklerini öngören bir karar bulunması varsayımdan ibarettir. Esas sözleşmede bu hususda hiçbir karar bulunmadığı durumda huzur hakkını, genel kurul belirleyecektir (Birsell, 1973) (6762 sayılı Kanun m. 333).

6102 sayılı Kanun m.394'te, 6762 sayılı Kanun m.333'den farklı olarak "tersine asıl mukavelede karar olmadığı durumda..." ifadesi yer almıştır. 6102 sayılı Kanun m. 394'ün gerekçesinde, bu durumun bilinçli bir tercih olup olmadığı hakkında bir açıklama yer almamaktadır. 6102 sayılı Kanun m.394'te sadece bu hakların oranının esas sözleşmeyle belirleneceğine dair bir hüküm yer almaktadır. Yani ifade edilen maddede yönetim kurulu üyelerine bu hakların tanınmasının esas sözleşmeyle kararlaştırılması gerektiğine veya verilebilmesinin tersinin esas sözleşmeyle kararlaştırılabileceğine ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Fakat 6102 sayılı Kanun'nun 339/2-b maddesinde "Kurucular ile yönetim kurulu üyelerine ve diğer kişilere işletme kârından sağlanacak menfaatler"ın esas sözleşmeye yazılması gerektiği net bir şekilde belirtilmiştir. Bu maddeye göre yönetim kurulu üyelerine hem sözü edilen hakların tanınmasının hem de verilecek olan miktarın esas sözleşmeyle belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

6762 sayılı Kanun m.472'de ne tür koşullar altında yönetim kurul üyelerine kazanç payı tahsis edileceği hususu karar altına alınmıştır (Kızılkaya, 2012). "İdare Meclisi azalarının kazanç payları, yalnızca safi kârdan ve sadece kanunî yedek akçe için muayyen para ayrı tutulduktan ve pay sahiplerine %4 civarında ya da asıl mukaveleyle muayyen daha yüksek bir miktarda bir kâr payı dağıtılmasının ardından verilebilir." Bu maddede görüleceği gibi yönetim kurulu üyelerine kazanç payı tahsis edilebilmesi için, kanunî yedek akçenin ayrı tutulması ve pay sahiplerine de en az %4 civarında kâr payının verilmesi gerekir (Bozer, 1968). Bunun dışında yönetim kurulu üyeleri kazanç payı alabilmesi için asıl mukavelede bu yönde bir karar olması gerekir (Kızılkaya, 2012). 6762 sayılı Kanun'nun m.279/2-b-5'te, "idare meclisi âzalarına kurum kazancından elde edilecek hususi faydalar"ın esas sözleşme belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Birsell, 1973). Aynı durumda 6102 sayılı Kanun'nun 339/2-

b-f maddesinde “Kurucularla yönetim kurulu üyelerine ve diğer şahıslara işletme kârından elde edilecek faydalar”ın esas sözleşmeye yazılacağı belirtilmiştir.

Kanunî yedek akçenin hangi durumda ayrılacağı hususu 6762 sayılı kanun m.466’da karara bağlanmış olduğunu daha önceden ilgili durumlarda ifade edilmişti. Bu maddeye göre her yıl safi kârın %5’i ödemesi yapılmış asıl sermayenin %20’sini buluncaya kadar genel yedek akçe şeklinde ayrılması zorunludur. Ek olarak safi kârdan, pay sahipleri için ödemesi yapılmış sermayeye göre %5 kâr payı ayrılmasının ardından pay sahipleriyle kâra katılan diğer şahıslara dağıtılması kararı verilen kısmın %10’u genel yedek akçeye ilave edilir.

6762 sayılı Kanun döneminde 466. ve 472. maddeleri arasındaki çelişki öğretide eleştirilmekteydi. Yani kanunî yedek akçe dolayısıyla bahsi geçen %5 kâr payının pay sahiplerine verilme zorunluluğu var mıdır; yoksa %5 kâr payının müteakip yıllara aktarılması mümkün müdür? Bu konuda iki ayrı görüş belirmiştir (Bozer, 1968).

Başka bir görüşe bakıldığında %5’in kâr payı şeklinde ayrılması yeterli olacaktır. Bu payın o sene içerisinde ödenmesi zorunlu olmayıp, genel kurul bu payın ödenmesini ertesi seneye erteleyebilir (Kızılkaya, 2012). Diğer bir görüşe bakıldığında %5’in kâr payı şeklinde pay sahiplerine kesinlikle o yıl içerisinde dağıtılması gerekir. Bu hususda iki sorun ortaya çıkmaktaydı. %5 kâr payı, pay sahiplerine dağıtılmasının ardından ek olarak bir de %4 civarında kâr payının dağıtılması gerekli midir? Başka bir ifade ile yönetim kurulu üyelerine kazanç payı dağıtılabilmesi için pay sahiplerine %9 civarında kâr payı mı verilmelidir? Yoksa yönetim kurulu üyelerine kazanç payı dağıtılabilmesi için, birinci kâr payı teşkil eden %5’in ayrılması ve ama bu paydan %4’ünün dağıtılması yeterli midir?

Birinci kâr payını oluşturan %5’in mutlaka pay sahiplerine verilmesi gerektiği kabul gördüğü durumda 6762 sayılı Kanun’nun 472 maddesi değerini önemli ölçüde yitirir ya da ismi geçen maddenin %5’e ek olarak pay sahiplerine %4 oranında kârdan pay verilmesi şeklinde düşünülmesi gerekir. Bunun yanı sıra pay sahiplerine kârdan %5 pay dağıtıldığı her durumda, yönetim kurulu üyeleri de kârdan pay alabilecek olmalarından m.472’ye gerek olmadığı neticesine varılabilir. Sözü edilen madde sadece işletme pay sahiplerine %4 oranında pay verilecek şekilde kâr sağlayamadığı

durumda, yönetim kurulu üyeleri kârdan pay elde edemezler gibi bir uygulama söz konusu olur. 6762 sayılı Kanun m.472'yi, pay sahipleri %5'e ek olarak %4 oranında kâr payı elde etmedikçe, yönetim kurulu üyeleri kârdan pay elde edemezler şeklinde düşünürsek, yönetim kurulu üyelerinin kârdan pay elde etmesi oldukça güçleştirilmiş olur (Bozer, 1968).

Birinci kâr payını oluşturan %5'in, genel kurul kararıyla bir sonraki seneye aktarılması görüşü kabul edildiği durumda 472. maddesi daha ilginç bir duruma girer. Genel kurul, %5'in verilmesini bir sonraki yıla aktardığı durumda yönetim kurulu üyeleri de kârdan pay elde edemeyeceklerdir. Buna göre yönetim kurulu üyelerinin kârdan pay elde edebilmeleri için hiç yoktan %4'ün pay sahiplerine verilmesi şarttır. Uygulamada 472. maddenin emredici özelliğine rağmen pay sahipleri hiçbir şekilde kâr payı elde edemedikleri durumda yönetim kurulu üyelerinin yıllık kârdan kazanç paylarını işletmeden tümünü almaları haliyle sık sık görülmüştür (Bozer, 1968; Kızılkaya, 2012).

6762 sayılı Kanun m. 472'de düşünülen, pay sahiplerine verilmesi zorunlu olan %4 oranı asgarîdir. Esas sözleşme ile bu oranın altına inilmez; ancak daha yüksek bir oran öngörülebilir. İşletme, %5 oranında pay sahiplerine verilecek birinci kâr payını elde edecek şekilde kâr etmemişse kanunî yedek akçe ayırlamayacağından, yönetim kurulu üyelerinin de kârdan pay verilmesi düşünülmemelidir. 6102 sayılı Kanun m.511'de tartışmaya konu olan miktar, aynı Kanun m.519/2-c ile uyumlu bir şekilde olması için %5'e çıkarılmıştır. Bu sebeple öğretilde haklı olarak eleştirilen ve uygulamada birtakım uyumsuzluklara neden olan husus ortadan kalkmıştır.

Kâr payı şeklinde verilmesine genel kurul tarafından karar verilen yedek akçelerin kazanç paylarının tespit edilmesinde hesap edilip edilmeyeceği konusunda iki durum vardır (Birsel, 1973). Bu konulardan ilki eğer kazanç payı yıllık kârdan belirlenmişse, payın verilmesine karar verilen yedek akçeler kazanç paylarının tespit edilmesinde hesaba katılmamalıdır. Çünkü aksi durumda yönetim kurulu üyeleri tekrar eden kazanç payı elde etmiş olurlar. Diğer konu ise eğer kazanç payı pay sahiplerine verilen tutar üzerinden tespiti yapılmışsa, dağıtım yapılmasına karar verilen yedek akçeler kazanç payının tespit edilmesinde hesaba katılmalıdır.

Burada sadece yönetim kurulu üyelerinin görev süreleri içerisinde ayrılmış olan yedek akçelerin hesap edilmesi daha âdil görünsede pratik açıdan düşünüldüğünde kâra karşılık görülen serbest yedek akçelerden görev süresi hesap edilmeksizin kazanç payları açısından yönetim kurulu üyelerine ortaklık hakkı tanınması daha doğru olacaktır. Bununla birlikte hesap zamanında kazanç payı yönetim kurulu üyeliğinde olanlar arasında görev süresine orantılı şekilde bölüştürülür. Örnek olarak ilgili hesap döneminin ilk altı ayı için görev üstlenen yönetim kurulu üyesi istifa, azil veya başka bir sebeple görevinden ayrıldıysa bu göreve başka bir kişi verilir. Bu kişi eğer geriye kalan altı ay için görev yapacak olursa, kazanç payı bu iki yönetim kurulu üyesi arasında yarı yarıya bölüştürülerek verilir (Kızılkaya, 2012).

Yönetim kurulu, işletmenin yararı ile pay sahiplerine yıllık kâr payı verilmesi gereğinin neticesi ile oluşan yarar çatışmasını çözümleme bölümündedir. Uygulamada, kazanç payları genel olarak yıllık kârın ikinci dağıtım miktarı üzerinden hesaplanmaktadır. Bundan dolayı yedek akçelerden tahsisi yapılan bir kâr dağıtımında yönetim kurulu üyelerine kazanç payı ödenmemesi doğru olacaktır. Kazanç payları ayırımının yıllık kâr dağıtımı sırasında karar altına alınması, yedek akçelerden yapılan dağıtımdan sadece pay sahiplerinin yararlanması amacına uygun düşmektedir (Birsell, 1973; Kızılkaya, 2012).

3.3. İntifa Senetleri

3.3.1. Genel Olarak

Esas sözleşme ile belirlenen intifa senedi sahipleri kâra, sadece pay sahibinin esas kâr payının ödeme yapılmasından sonra iştirak edeceklerdir. Ayrıca genel kurulun esas sözleşme değişikliği ile intifa senedi çıkarma yetkisine sahip olsa bile, genel kurul bu yetkiyi kötü niyetli olarak kullanamaz (Badak Aybar, 2018).

Pay sahipleri ve alacaklılar dışında işletme ile ilgili diğer şahıslar için intifa senedi çıkartılabilir. Kanunda bu şahısların kimler olduğu net bir şekilde gösterilmemekle beraber öğretide işçi ve yönetim kurulu üyelerinin bu şahıslara örnek olabileceği söylenmektedir (Pulaşlı, 2014). Genel kurulun pay sahibinin ikinci kâr payı alma hakkını devamlı şekilde sınırlayacak intifa senedi ihraçları yanında geçerli bir

nedene dayandırılmayan ihraçlar da pay sahiplerinin kâr payı hakkını sınırlayacaktır. Pay sahipleri bu kısımdaki genel kurul hükümlerinin iptalini dava açarak isteyebilir.

TTK'da intifa senetleri açısından önemli düzenlemelerden bir diğeri, intifa senetlerinin, TTK m.348'de kurucu intifa senetleri için düşünülen kârdan en fazla %10 nispetinde pay alabileceklerine ilişkin kısıtlamaya bağlı olduklarının net bir şekilde gösterilmesidir.

TTK m.502'de intifa haklarına TTK m.348'in uygulanacağı kararı verilmiştir. Bu atıf ile kurucu intifa senetleri için düşünülen kâr payına ilişkin %10 kısıtlamasının diğer intifa senetleri için de geçerli olduğu neticesine ulaşılmaktadır (Badak Aybar, 2018).

3.3.3. Adi İntifa Senetleri

İntifa senetlerinin çıkartılmış olması için bu yönde ilk esas sözleşmede hüküm yer almalı ya da esas sözleşme değiştirilmelidir. Esas sözleşmede karar bulunmasının yanı sıra genel kurulun intifa senedi çıkarmaya karar vermesi de gereklidir (TTK m. 402). Genel kurul bu kararı almada münhasıran yetki sahibidir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Böylece sahip olduğu bu yetkisini başka bir organa veremez. Pay sahiplerinin kârdan pay alma hakları, intifa senedi çıkarılmış olmasıyla birlikte kısıntıya mağruz kalır. Bu sınırlama ikinci kâr payından kaynaklanmaktadır. İntifa senedi sahiplerinin sermayede payları bulunmadığı için ödemesi yapılmış sermayeye nispetle ödemesi yapılan birinci kâr payından faydalanmalarına imkân yoktur (Birsell, 1973). Bu nedenle esas sözleşmede ya da intifa senedi çıkarılmasına ilişkin genel kurul kararında bu kısımların ikinci kâr payından hangi miktarda kâr payı alacakları ifade edilmelidir. Kurucu intifa senedi sahiplerinin tersine, kanunda intifa senedi sahip olanların hangi oranda kâra iştirak edecekleri konusunda bir kısıtlama bulunmamaktadır (Bilgin, 1982). Düşüncemize göre bu şahısların kâra iştirak etmelerinde makul bir üst sınırın kanunla getirilmesi uygun olacaktır. HAAO'larda adi intifa senetlerinin niteliği kâr payı tertibindeki sırasından kaynaklanmaktadır. Seri: IV, No:27 Sayılı Tebliğ'in 8/2. maddesine bakıldığında yasa hükmü ile ayrılması zorunlu olan yedek akçeler ayrılmadıkça, esas sözleşmede pay sahipleri için düzenlenen birinci kâr payı ve OYHS sahipleri için düzenlenen kâr payı peşin olarak ve/veya pay senedi

şeklinde verilmedikçe bu şahıslara kâr payı verilemez. Tasarıda intifa senetleri, 502. ve 503. maddelerde düzenleme yapılmıştır. Tasarıyla bu konuda getirilen en ciddi yenilik, “bu senetlere 348. madde uygulanır” şeklinde ifade edilerek “kurucu çıkarlarını” düzenleyen maddeye atıf yapılıyor olmasıdır (Tasarı, m. 502). Düşüncemize göre, bu ifade eksik kısımlar bulunmaktadır. “Bu senetlere” kısmı yerine “net kârda yer alma hakkı verilen intifa senetlerine” ibaresinin kullanılmasının daha yerinde olacağını düşünüyoruz (Aşçı, 2009).

3.3.3.5. Kurucu İntifa Senetleri

Kurucu intifa senetleri ile kuruculara anonim şirketin kuruluşunda harcamış oldukları emeğin karşılığı olarak mali haklar verilmesi mümkün gözükmemektedir (TTK m.348). Bu tanınan hak, para ve bedelsiz pay senedi vermek gibi işletme sermayesinin kötüye gitmesi neticesini meydana getirebilecek bir çıkar içeremez (Badak Aybar, 2018). Fakat dağıtılacak olan kârdan genel kanuni yedek akçenin birinci ayrımı ile pay sahiplerinin esas kâr payı ayrımı yapıldıktan sonra kalan kısmın en çok %10 intifa senetleri bağlamında kuruculara ödemesi yapılabilir.

TTK ile m.348’te yapılan ciddi değişikliklerden biri, pay sahiplerine verilecek kârın mevcut olması durumunda, işletme kârın dağıtılmaması kararını almış olsa dahi, kurucu intifa senedi sahiplerinin esas sözleşmede düşünülen kâr paylarını alacak olmasıdır. 348. maddenin 3. fıkrasında yer alan bu düzenleme, 1. fıkrasında gösterilen genel kanuni yedek akçe ve esas kâr payı ayrımları ile beraber uygulamaya geçmelidir. Kurucuların kurucu intifa senedinden meydana gelen kâr paylarının ödeme yapılabilmesi için ilk olarak kanuni yedek akçenin birinci ayrımı ile temel kâr payının ödemesi yapılması gereklidir. Bu ayrımların yapılmasının ardından dağıtılabilir kâr var ise işletme, pay sahiplerine ikinci kâr payını verip vermemekte serbesttir. Fakat genel kurul, ikinci kâr payını vermeme kararı almış olsa bile kurucu intifa senedi sahiplerine kâr payı vermek zorundadır. Diğer taraftan işletmenin verilebilir net dönem kârı yoksa sadece işletme rezervlerinden dağıtım yapıldığı durumlarda kurucu intifa senedi sahiplerine dağıtım zorunluluğu bulunmamaktadır (Üçışık, 2013).

TTK m.348/3’de kurucu intifa senedi sahiplerinin, dağıtımı yapılabilir kâr var ise kâr paylarının kesinlikle ödemesinin yapılması gerektiğini hüküm altına almıştır.

Bu fıkra, işletmenin pay sahiplerine hiç kâr payı vermeme kararı alabileceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Tersine maddenin birinci fıkrası pay sahiplerinin esas kâr payı hakkının kısıtlandırılamaz ve yok edilemez özelliğini gösterirken üçüncü fıkrası işletmenin, kuruculara ödeme yapmakla mecburi olduğu durumu düzenlemektedir. Bir diğer deyişle TTK m.348/3'ün aynı maddenin birinci fıkrasıyla beraber değerlendirilmesi gereklidir.

Hakikaten de TTK m.348/ 1'in son cümlesi, “Ancak verilebilir kârdan 519. maddenin birinci fıkrasında yazılı olan yedek akçe ile pay sahipleri için %5 kâr payı ayrımı yapılmasının ardından kalanın %10'u intifa senetleri bağlamında kuruculara ödemesi yapılır” demek şartıyla şirketin kanuni yedek akçesinin birinci ayrımı ile pay sahiplerinin esas kâr payı hakkını gözetmiştir. Madde çok net şekilde kurucu intifa senedi sahiplerinin kâr paylarının, kanuni yedek akçenin birinci ayrımıyla esas kâr payından kalan kısımdan meydana geldiğini göstermiştir. TTK m.348/3'te belirtilen durum ise, net dönem kârının mevcudiyetinde kanuni yedek akçenin birinci ayrımı ile pay sahibinin esas kâr payı ayrılmasının ardından işletmenin kalan net dönem kârını vermeme kararı alması durumunda kurucu intifa senedi sahiplerinin kanundan ortaya çıkan bir talep hakkı olduğudur. Şöyle ki; işletme ikinci kâr payı vermemeye karar vermiş olsa bile kurucu intifa senedi sahipleri TTK m.348/3'e esas alarak asıl mukavelede düşünülen kâr paylarının ödeme yapılmasını işletmeden talep edebilirler (Pulaşlı, 2014).

6762 sayılı mülga TTK'da intifa senetleri ile ilgili düzenlemeleri yapan 402. maddede kurucular lehine intifa senetlerinin sadece ilk esas sözleşmeyle ile getirilebileceği hüküm altına alınmıştı. 6102 sayılı TTK'da, mülga TTK m.402'ye karşılık gelen 502. maddede bahsedilen fıkra çıkarılmıştır. Diğer taraftan TTK m.502'nin gerekçesinde kurucu çıkarlarının kuruluş sermayesi ile kısıtlı olup olmadığına ilişkin soru işaretlerinin çözüldüğü belirtilmiştir. Şu anki düzenleme bu gerekçe ile çelişki halindedir. Düşüncemize göre kâr dağıtım hükmünün ait olduğu bilanço yılında bilançoda bulunan en son sermayenin temel alınması gereklidir (Badak Aybar, 2018).

Ana sermaye artırımında meydana çıkan paylar için kurucuların çıkarı sağlanması mümkün gözükmemektedir. Mülga TTK m.402/2'deki düzenlemeye rağmen, mülga TTK döneminde, ana sermayenin artırılmasında hizmet verenlere kurucu intifa

senedi verilebileceği çoğu yazar ve bakanlıklar tarafından kabul görmüşür (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

3.3.3.6. Katılma İntifa Senetleri

HAAO’larda kâra iştirak etme hakkı tanıyan diğer bir intifa senedi türü, katılma intifa senetleridir. KİS değerli bir evraktır ve misli eşya özelliğine sahip olacak biçimde ihraç edildiği durumda dönemsel ürün çıkardığı, uzun vadeli olduğu ve sürekli yatırımlara hizmete devam ettiği için menkul kıymet grubuna da dahil olur (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Katılma intifa senetleri, Seri: III, No: 10 Sayılı “Katılma İntifa Senetleri İhracına İlişkin Esaslar Tebliği” ile düzenlemesi yapılmıştır. Sözü geçen Tebliğ, sermaye piyasasında işlem gören evrakların çeşidinin arttırılması ihtiyacını karşılamak üzere TTK’da yer bulan intifa senetleri hakkındaki kararlar ve sözleşme serbestisi ilkesi gözetilerek çıkartılmıştır (Seri: III, No: 10 Sayılı Tebliğ m.1).

Seri: III, No: 10 Sayılı Tebliğ’in 4. maddesine bakıldığında anonim şirketler, nakit para karşılığında satılmak üzere ortaklık haklarına sahip olmadan kârdan pay alma, likidasyon bakiyesinden faydalanma, yeni pay elde etme ve Tebliğde gösterilen olanakların bir kısmından ya da tümünden faydalanma haklarını sağlayan nama ya da hamiline yazılı olarak hazırlanmış KİS çıkarabilirler (Aşçı, 2009). Ek olarak bu madde ile KİS satışı yapıldığında anonim şirketle KİS sahibi arasında bir sözleşme ilişkisi oluşacağı da hükme bağlanmıştır.

Tebliğin 13. maddesi ile KİS sahibine kâr payı hakkı verilmesi durumunda bu duruma ilişkin esas sözleşmede ne tür düzenlemeler yapılması gerektiğine ilişkin emredici kurallar hazırlanmıştır. Bu kuralları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- 1) İlk olarak ödemesi yapılmış anonim ortaklık sermayesi ile ödemesi yapılmış KİS sermayesinin toplamı içerisinde KİS sermayesinin toplam sermayeye olan oranı hesaplanır.
- 2) Vergi ve birinci kanuni yedek akçe çıkarılmasının ardından kalan dağıtımı yapılabilir kâr içinde, yukarıdaki orana göre KİS sahiplerine düşen kâr payı belirlenir.

- 3) KİS ortaklarına, bu yöntem ile ayrılan kârdan kanunun 15.i maddesine geldiğimizde Kurul tarafından belirlenmiş olan oran ve tutarda birinci kâr miktarında KİS kâr payı ödemesi gerçekleştirilir.
- 4) KİS ortağı olan şahıslara birinci kâr ilave olarak sağlanabilecek diğer çıkarlar esas sözleşmede düzenlenir.

Netice olarak KİS sahibi şahıslar, esas sözleşme ile pay sahipleri için daha yüksek bir oran düşünülmemişse, birinci kâr payına SPK'nın belirlediği asgari oranda ve pay sahipleri ile beraber iştirak ederler (Aşçı, 2009).

Tebliğ'in 13. maddesinin son fıkrasıyla kârdan pay elde edebilmek için gerekli olan genel kurul hükmünü bertaraf eden bir düzenleme getirilmiştir (Karahana, 1991). Bahsi geçen maddeye göre, bilançonun genel kurul tarafından onaylanması ile beraber ortaklık kâr verme kararına gerek kalmadan KİS sahiplerine kâr verme yükümlülüğü altına girmektedir. Bu düzenleme Seri: 4, No. 27 Sayılı Tebliğ ile çelişmektedir.

OYHS sahipleri için düzenlenen "kâr payı nakit olarak ve/veya hisse senedi şeklinde verilmedikçe başka yedek akçe ayrılmasına, bir sonraki yıla kâr devredilmesine ve kâr payı dağıtımında ayrıcalıklı pay sahiplerine, iştirak etme, kurucu ve adi intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyeleri ile memur, müstahdem ve diğer çalışanlara, türlü gayelerle kurulmuş olan vakıflara ve bu gibi kişi ve/veya işletmelere kâr payı verilmesine karar verilemez" hükmü yer almaktadır.

Diğer yandan bizim düşüncemize göre düzenlemeyle ortaklar ve KİS sahipleri arasında haksız bir fark oluşturulmuştur. Tebliğ'in 1. maddesiyle "Tasarruf edilenlerim menkul kıymetlere yatırım yapılmasıyla halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir biçimde iştirak etmesini sağlamak amacıyla düzenlemelerde bulunma yasal görevi gereği, sermaye piyasasında işlem gören evrakların çeşidinin artırılması ihtiyacını gidermek üzere" şeklinde ifade edilerek; KİS'lerin düzenlenme gayesi açıklanmıştır. Anonim şirketin temel görevi küçük tasarrufları bir araya getirip birleştirerek, sermayenin tabana yayılmasına neden olmaktır. Halkın tasarruflarını anonim ortaklıklarda değerlendirilmesine vesile olarak sermaye piyasalarının gelişimini arttırmak hedefiyle yapılan düzenlemelerde, ilk olarak pay senedi alıp tasarruflarını bu yöntemle değerlendiren ortaklar korunmaya alınmalıdır. Zira 20 Mart 1981 tarihli 2499 sayılı SerPK gerekçesinde "işletmeleri sermaye açısından halka açarak

mülkiyetin tabanını yaygın hale getirmek” amacı kanunun temel ilke ve amaçları arasında gösterilmiştir.

3.4. Kâra Katılma Hakkı Veren Tahvil Senetleri

Tahvil, TTK’nın 420. maddesi ile açıklanmıştır. Tanıma göre, “Anonim işletmelerin ödünç para bulmak için itibari değerleri eşit ve ibareleri aynı olmak kaydıyla ortaya çıkardıkları borç senetlerine (Tahvil) denir”. Açıklamaya göre, tahviller anonim şirketlerin borç para alma şartıyla, finansman ihtiyacını gidermek gayesiyle seri bir şekilde çıkardıkları borç senetleridir denebilir. Bu senetler nama ya da hamiline yazılı şekilde çıkartılabilirler (TTK m.425/1-b,5). TTK’ya bakıldığında tahvil ihracı için esas sözleşmede hüküm olsa bile, bu durumda genel kurul tarafından bir karar alınması zorunluluğu vardır. SerPK ise halka sunulacak tahvillerde, tahvil ihracı hükmü verme görevinin esas sözleşmeyle yönetim kuruluna tanınmasına izin vermektedir (SerPK m.13/son). Dolayısıyla SPK kararının ilânı, tescili ve mahkeme tasdiki usullerini ortadan kaldırmaktadır. Ek olarak SerPK çıkarılacak toplam tahvil sınırının tavanını TTK’ya göre daha yüksek tutmuştur (Ünal, 2003). TTK’ya gelince kâra iştirak etme hakkı veren tahvil çıkartılmasına engel bir husus söz konusu değildir. TTK’nın 279/2-b,5 maddesi uyarınca tahvil çıkartılabileceği gibi, 402/1. madde gözetilerek de tahvil çıkartma işlemi yapılabilir. 402. maddedeki “alacaklılar” ibaresine tahvil sahipleri de eklenebilir. Esas sözleşme ile ya da a esas sözleşme değiştirilmek şartıyla tahvil sahipleri menfaatine intifa senedi çıkartma işlemi yapılabilir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Kâra iştirak etme hakkı veren tahviller, sahibi olan kişilere faiz yerine oranı belirtilen tutardaki kârı istemek hakkını verir. Kâr tutarı yükseldikçe tahvil sahibinin yararlanması da o miktarda gerçekleşir. Bu şahısların ne tarz şekil ve oranda kâra ortak olacakları konusunda görüşler farklıdır. Görüşlerden bir tanesi genel kurul tahvil sahiplerinin kâra katılım şekil ve miktarını çıkarlar dengesine göre özgürce belirleyebilir (Arslanlı, 1961). Bizim görüşümüze gelindiğinde TTK m.466/3’te pay sahipleri için %5 kâr payı ayrımı yapılmasının ardından pay sahipleriyle kâra iştirak eden diğer şahıslara kâr dağıtımından bahsedildiğinden, %5 kâr payı pay sahiplerine verilmeden genel kurul tarafınca kâra ortak olma hakkı verilen tahvil çıkartılabilmesi mümkün gözükmemektedir. HAAO’lar açısından konu 29.01.2009 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe

girmiştir. Seri: II, No: 22 Sayılı “Borçlanma Araçlarının Kurul Kaydına Alınması ve Satışına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ” ile düzenlemesi gerçekleştirilmiştir. Tebliğin 34. maddesinde “tahvillere kârdan pay dağıtılması” düzenlenmiştir. Bahsi geçen madde ile kabul gören esasları şöyle sıralayabiliriz:

İhraççılar esas sözleşmelerinde ya da var ise özel mevzuatlarında hüküm bulunmak koşuluyla tahvillere kârdan pay dağıtılabılır. Halka sunulacak tahvillere kârdan pay dağıtılmasına ilişkin temellere izahname ve sirkülerde yer verilir. Tahvillere eklenecek kâr payının hesap edilmesinde, Kurul’un sermaye piyasası araç gereçleri bir borsada işlem gören ortaklıklar için belirlemiş olduğu finansal çizelge ve raporlamaya ilişkin düzenlemeler kapsamında hazırlanmış ve ihraççı genel kurul tarafından kabul edilmiş yıllık finansal çizelgeler esas alınmıştır.

Tahvil ihraç eden anonim işletmelere, kâr payının belirlenme işleminde faiz ve buna ilave olarak tahvile kârdan pay eklenmesi, kâr payının faizden daha düşük olması durumunda faiz ödemesinin yapılması, faiz getirisine eşit ya da daha fazla kâr payı tahakkuk ettiyse eğer kâr payı ödemesinin yapılması, bir faiz öngörülmezsizin tahvile kârdan pay eklenmesi, temellerinden birini seçme şansı verilmiştir.

Tebliğ’in 34/4. maddesi ile tahvillere ödemesi yapılacak kâr payının, kurul tarafından belirlenen ilke ve esaslara göre ayrılacak birinci kâr payı tutarını düşürmeyeceği şekilde düzenlenerek, ortakların kâr payı hakkı korunmuştur.

Tahvillere ödemesi yapılacak kâr payı, yıllık finansal çizelgelerin ihraççı olağan genel kurulu tarafından onaylanması takiben ve hesap dönemini izleyen 5 inci ay sonuna kadar, izahname ve sirkülerde ifade edilmiş olan esaslar çerçevesinde belirlenip açıklanır.

Tahvillere ilişkin kâr payı, kıstelyevm temeli uygulanmak şartıyla hesap edilen dönemin sonu ile birlikte mevcut tahvillerin bütününe, bu tahvillerin ihraç ve vade tarihleri göz önünde bulundurularak dağıtılır. Tasarının 504. maddesinde tahviller hazırlanmış, bu tahvillerin hamiline ya da emre düzenlenebilecekleri ifade edilmiştir. Düzenleme ile genel kurul kararı çıkarılacak menkul kıymetin cinsini, miktarını, vermiş olduğu hakları, bunların bağlı olduğu koşulları, itfa kararları gibi ihraca ilişkin tüm kararları ve koşulları içermelidir (Aşçı, 2009). Tasarının 505. maddesine bakıldığında genel kurulun belli koşullar ile yönetim kuruluna tahvil çıkarma görevi

verebileceği düzenlenmiştir. Ek olarak tasarının 506. maddesiyle, kanundaki ve SerPK’da yapılan düzenlemeler istisna tutularak, tahvil senetleri de dâhil borçlanma senetlerinin ihracında toplam sınır düşünülmüştür. Böylece “504 ve 505 inci madde kararlarına tabi borçlanma senetlerinin toplam miktarı, sermaye ile bilânçoda yer alan yedek akçelerin toplamını geçemez; kanunların bilânçoya konulmasına müsaade ettiği tekrardan değerlendirme fonları da toplama dahil edilir”.

3.5. Ortaklık Personeline Ödenecek Kâr Payı

Ortaklık çalışanlarının kâra dahil olması, çalışan kişileri kendi şirketinde çalışıyor gibi motive etmeye yönelik bir işletme politikasıdır. Bu yöntemle çalışan kişilerin daha istekli ve verimli şekilde çalışacakları varsayılır (Akbilek, 2001). Fakat ortaklık için çalışan şahısların kâra iştirak edilmesinin faydalı olan ve olmayan yönleri bulunmaktadır. Ortaklık için çalışan şahısların kârdan pay elde etmeleri mümkün hale getirildiğinde çalışan şahsın daha rasyonel şekilde çalışması sağlanacak ve ortaklığın verimliliğinin artmasının yanı sıra ortaklığın geleceği onu da ilgilendirecektir. Diğer taraftan işletmenin kâr elde edebilmesi yalnızca çalışanların verimli çalışmasına bağlı değildir. Aynı zamanda dış etkenlere de bağlıdır ve ortaklık az kâr elde ettiğinde ya da zarar ettiğinde arzu ettiği geliri elde edemeyen çalışan mutsuz olacaktır. Bu nedenle çalışanların kâra ortak edilmesi işletme açısından her zaman başarılı netice vermeyebilir (Bilgin, 1982).

Çalışan şahıslara kârdan pay dağıtılması olumlu bir politika olarak görünse de bu politikanın etki edebilmesi için ödemesi yapılacak kâr payının alınan ücretin hissedilir bir bölümünü oluşturması gerekir. Yoksa çalışan şahıslar tarafından umursanmayacağından amaçlanan verimlilik artışı sağlanamayabilir (Akbilek, 2001).

TTK’da ortaklık için çalışan şahısların kârdan pay almaları konusu net bir biçimde düzenlenmemiş yalnızca TTK 131/III maddesinde “Hizmet karşılığı olarak verilecek ücretin kısmen ya da tümünün kâra ortak olma şartıyla ifası kararlaştırıldığı durumda bu kayıt çalışan şahıslara ortak sıfatını vermez” şeklinde ifade edilerek dolaylı olarak bahsedilmiştir. Bu yöntemle kâr payı hakkı verilse dahi işçi ortak olarak görülmediğinden işçinin kâr hakları şirket için gider olarak görülür. Bunlar kâr zarar hesabı yapılırken gider olarak yazılır ve dönem kârından düşülür.

Ortaklık için çalışan kişilerin kârdan pay elde edebilmeleri için esas sözleşmede hüküm bulunması gerekir (TTK m.339/II-f). Ortaklık için çalışan kişilerin belli miktarda kâr payı ödemesi yapılacağına dair esas sözleşmede bulunan karar kazanılmış hak özelliğinde değildir. Nitekim kazanılmış hak ile alakalı kararlar pay sahipleri için geçerlidir. Ek olarak esas sözleşmedeki bu hükmü genel kurulun her zaman değiştirmeye yetkisi vardır (Karayalçın, 1988).

Çalışana kârdan pay kenara konması bu durumun hizmet akitlerinde ya da ortaklık esas sözleşmesinde yer alması ile birlikte ya da genel kurul hükmü ile mümkündür. Esas sözleşmede karar bulunmasa ve hizmet akitlerinde düşünülmemiş olsa dahi genel kurul, yıllık safi kârdan bir bölümünün çalışanlarına verilmesini karar olarak alabilir. Bu yöntem ile gerçekleştirilen bir tahsis hukuki özelliği açısından ikramiye niteliğindedir (Birsell, 1973).

Ek olarak TTK m.523/III hükmüne bakıldığında, “Esas sözleşmede hüküm yer almasa bile genel kurul, işletmenin çalışanları için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması ya da bu kuruluşların devamlılığı açısından ya da diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek için bilanço kârından yedek akçe ayırabilir”.

Halka açık anonim şirketlerde ortaklık için çalışan şahıslara kârdan pay dağıtılabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması gerekmektedir (SerPK m.19/V). Ek olarak ortaklık için çalışan şahıslara kârdan pay dağıtılabilmesi için öncesinde kanunen ayrılması zorunlu olan yedek akçeler ve esas sözleşmede pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmalı ve ödemesi yapılmalıdır. Bu ödeme gerçekleştirilmeden ortaklık için çalışan şahıslara kârdan pay verilemez (SerPK.19/V, Kâr Payı Tebliği m.4/III).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Anonim Şirketlerde Haksız ve Gerçek Dışı Kâr Dağıtımı

4.1. Haksız ve Gerçek Dışı Kâr Kavramı

TTK 512/I maddesine bakıldığında "Haksız yere ve kötünîyet kullanarak kâr payı ya da hazırlık dönemi faizi elde eden pay sahipleri, bu aldıklarını geri vermek zorundadır. Yönetim kurulu üyelerinin kazandıkları paylar hakkında da aynı karar uygulamaya geçer". Geri alma hakkı, paranın alındığı tarihten başlayarak beş yıl geçmekle beraber zamanaşımına uğrar (TTK m.512/II).

Şirketin iflas etmesi durumunda yönetim kurulu üyeleri işletme alacaklılarına karşı iflas edilmesinden önceki son üç yıl içerisinde kazanç payı ya da başka bir isim altında hizmetlerine karşılık olarak elde ettikleri ama uygun ücreti geçen ve bilanço uygun bir ücret tutarına göre tedbirli bir tipte düzenlemesi yapılmış olsaydı ödemesi yapılmaması gereken paraları geri vermekle yükümlüdürler (TTK m.513/I).

Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin hükümler uyarınca alınması mümkün gözükmeyen paraların geri verilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (TTK m.513/II). Mahkeme, hâlin tüm gereklerini göz önünde tutarak takdir hakkını yerine getirir (TTK m.513/III).

TTK 512. maddesine, haksız yere ve kötünîyetle kâr payı ya da hazırlık dönemi faizi alan pay sahiplerinin ve kazanç payı elde eden yönetim kurulu üyelerinin, elde etmiş oldukları tutarları geri vermekle yükümlü olduğu, TTK m.513'te ise işletmenin iflası durumunda yönetim kurulu üyelerinin haksız şekilde elde ettikleri kazanç payları ve diğer paraları geri vermekle yükümlü oldukları hazırlanmaktadır. Bu iki karar mülga TTK 473. ve 474. maddelerinin tekrarı olup yalnızca redaksiyon gerçekleştirilmiştir.

TTK m.512'de yalnızca pay sahiplerinin haksız şekilde ve kötünîyetle elde ettiği kâr payı ve hazırlık dönemi faizlerini geri vermekle yükümlü olduğu ve yönetim kurulu üyelerinin elde etmiş oldukları kazanç paylarının da aynı kapsamda

değerlendirildiği ifade edilse de aslında bu karar paydan kâr elde eden tüm şahıslar için geçerlidir. Hâkim görüş gereğince bu kapsamda pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri, intifa senedi sahipleri, kurucular ve kâra katılan diğer şahıslar yer almaktadır (Canözü, 2014). TTK 512/I maddesinde haksız şekilde ve kötünîyetle alınan kâr paylarını iade borcu altında olanların yalnızca pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleriyle kısıtlanması yerine kâra ortak olan tüm şahısların burada sayılması bizce daha yerinde olurdu.

Anonim şirket yöneticileri hesap dönemi bitiminde şirketi başarılı şekilde yönettiklerini ispat etmek, şahsi sorumluluklarını kapatmak, ortakları memnun etmek, ortaklığın prestijini ön plana çıkarmak, ortaklığa kredi imkânı verebilmek, kendilerine verilen kazanç payı ya da diğer çıkarlardan daha fazla yararlanabilmek vs. gibi sebeplerle ortaklığın hesap dönemi bitimindeki aktiflerindeki artışı olduğundan daha çok gösterme ya da aktiflerde artış olmadığı taktirde ya da zarar olmasına rağmen bu hususların aksini beyan etme eğilimi gösterebilirler.

Haksız kâr ibaresi, kâr payını elde eden şahsın gerçekte hak etmediği ancak elde etmiş olduğu kâr payını ifade eder. Haksız kâr ibaresinden, bilançoda belirtilen kâr tutarının gerçeğe aykırı şekilde farklı metotlarla şişirilmesi anlaşılır. Bu yöntemle şişirilen kârlarda özellikle işletme yöneticileri ve personelinin önemli derecede çıkarları bulunmaktadır. Bu uygulama ile beraber yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve diğer çalışanlar, elde ettiklerinden daha fazla prim elde etme imkânına sahip olabilmektedirler. Özellikle dağıtım yapılacak prim oranlarının yüksek tutulduğu işletmelerde haksız kâr uygulaması daha güzel görülmektedir. Bu tarz durumlarda verilen kâr, gerçek kârı teşkil etmediğinden, haksız şekilde verilen kârdır ve sermayenin iadesi özelliğini taşır (Canözü, 2014).

Haksız kâr, TTK hükümleri ile genel muhasebe ilkelerine uyulmadan hazırlanan bir bilanço ile tahakkuk eden ya da bilançoda gösterilmeden verilen kâr olarak belirtilmektedir. Şöyle ki; bilanço ilkelerinden olan netlik ve doğruluk ilkesinden ayrılmak şartıyla aktif olan kalemlerin gerçek değerinin üstünde değerlendirilmeye alınması ya da borçların gerçek değerlerinin altında gösterilmesiyle oluşturulan yapay fazlalık haksız kâr olarak kabul görmektedir.

Yargıtay kararlarına göre, TTK hükümleri ile VUK hükümlerine uygun şekilde hazırlanan bilançoya göre tespit ve hesaplanan kâr, haklı kâr iken, bahsedilen esas ve kararlara uyulmadan belirlenen kâr ise haksız kârdır.

Haksız kârın dağıtılması;

- Kanuni yedek akçenin dağıtılması,
- Ortaklığın tasarrufa gidemeyeceği yedek akçeleri kâr payı şeklinde dağıtması,
- Fiilen gerçeğe dönüşmemiş olan ancak muhasebe oyunları ile meydana getirilmiş bir değer artışı üzerinden kâr dağıtılması durumları karşımıza çıkabilmektedir (Canöz, 2014).

4.2. Haksız ve Gerçek Dışı Kâr Payı Dağıtımından Oluşan Sorumluluk Halleri

TTK 512. maddesine bakıldığında haksız ve kötüniyetli kâr dağıtımı sebebiyle kâr payının geri ödeme, borcunun oluşması için haksız ve kötüniyetli olma koşullarının bir araya gelmesi gerekmektedir;

- Haksız şekilde kâr dağıtımı gerçekleşmemeli ve
- Kâr payını elde eden kişi kötüniyetli olmalıdır. Öğretide bu iki koşulun yanında kâr vermeye ilişkin genel kurul kararının iptal edilmiş olması gerektiği de belirtilmektedir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

Haksız şekilde ve kötüniyetle kâr verme gerçekleştiğinde bu durumun geri iade talebi için zamanaşımı zamanının ne kadar olması gerektiği konusu tartışmalıdır. Görüşlerden birisi, genel kurul kararıyla haksız kâr verildiği hususlarda verilen kârın haksız olduğunun sabit şekilde olabilmesi için ilgili genel kurul kararının iptali gerekir. Kâr verilmesine ilişkin genel kurul kararı iptal edilmedikçe haksız ve gerçek dışı kâr verilmesi sebebiyle geri verme borcu oluşmaz. Eğer dağıtım hükmünün iptali istemi reddedilmişse ve iptal için gerekli süre zamanaşımına uğramışsa ya da dağıtım kararı butlanla malul olmadıysa (Canöz, 2014), TTK m.512'ye bakılarak kâr payının iadesinin gerçekleşme isteminde bulunulamaz. Zira mevcut bir hükme bakılarak verilmiş olan kâr payı haksız sayılamaz. Aynı zamanda bu görüş genel kurul kararlarının iptali için düşünülen 3 aylık süre zamanaşımı süresi şeklinde geçerli

olmalıdır. Aksi takdirde TTK m.512/II’de düşünölen 5 yıllık süre değildir. Ancak dağıtım hükmünün mutlak olarak geçersiz sayılması halinde ise iptal kararı olmasa dahi işletme ya da alacaklılar 5 yıllık süre içinde iade talebinde bulunabilmelidirler (Pulaşlı, 2011).

Tersi bir görüşe göre, bu ikili ayrıma gerek görölmemektedir. Çünkü haksız ve kötüniyetle verilen kâr payının, genel kurul hükmünün iptali mümkün olan durumlar için 3 aylık hak düşürücü süreye bağlı tutulmasını gerekli görececek haklı bir sebep yoktur. Haksız yere ve kötüniyetle verilen kâr payının geri iade davası, şartların bulunması durumunda genel kurul kararının iptali için süre geçirilmiş olsa dahi 5 yıllık zamanaşımına tabi olmalıdır (Bilgin, 1982; Canözö, 2014).

4.2.1. Pay Sahiplerinin Sorumluluğu

Kural olarak pay sahibi olanların genel kurul kararına bakarak elde etmiş oldukları kâr paylarının iadesi istenemez. Bu durumun istisnası TTK 512/1 maddesinde öngörölmüştür. Bu maddeye göre, pay sahibinin elde etmiş olduğu kâr payı, haksız şekilde ve kötüniyetli olması durumunda pay sahibinin elde etmiş olduğu kâr payını iade etmesi istenebilir.

Pay sahibi olan kişiler yalnızca haksız şekilde ve kötüniyetle elde etmiş oldukları kârlar açısından iade ile sorumlu tutulabilirler. Kâr payını alan şahsın niyetinin kötü olabilmesi için kârın haksız elde edildiğini bilmesi ya da bilebilecek konumda olması gerekmektedir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

Öğretide bu tarz bir davada, ispat etme yükünün ortaklıkta mı yoksa pay sahibinde mi olacağı konusunda tartışmalar görölmektedir. Bu konudaki bir görüşe bakıldığında, bu durumda ispat yükü pay sahibine aittir. İade ile yükümlü ve davalık olan pay sahibinin kendi niyetinin kötü olmadığını ispat etmesinin (Canözö, 2014) kuralına aykırılık teşkil edeceği gerekçesi sebebiyle eleştirilmektedir (Pulaşlı, 2014). Farklı bir görüşe göre, ispat yükü iddia edene aittir ve genel prensip gereğince ispat yükü ortaklığa ait olmalıdır. Çünkü genel kuraldan ayrılmak için hiçbir neden yoktur. İşletme kârdan pay alanların niyetinin kötü olduğunu ispat etmesi gerekir. Kârdan pay elde edenlerin niyetinin iyi olması durumunda, dağıtımı yapılan kâr paylarının geri istenebilmesinin mümkünatı yoktur. Düşüncemize göre, haksız şekilde kâr payı elde

ettiği iddia edilen şahıslar, kâr payının haksız şekilde olduğunu bilmiyor ya da bilebilecek halde değiller ise, bu şahıslardan elde ettikleri kâr payları geri istenemez. Haksız şekilde kâr payının iadesi davasında ispat yükü, iddia eden kişi ya da kişilerin iddiasını ispatla yükümlüdür genel prensibi sebebiyle anonim işletmelerde olmalıdır (Akbilek, 2001).

Pay sahibinin kâr payı verme kararının daha önce alınmış olarak genel kurula katılması, kâr dağıtımı ile ilgili olumlu ya da olumsuz oy kullanıyor olması niyetinin kötü olduğunu kanıtlamaz. Yukarıda belirtildiği üzere pay sahiplerinin niyetinin kötü olduğu ayrı olarak kanıtlanmalıdır (İmregün, 2005). Kendisinden beklenen özeni göstermesine rağmen haksız yere kâr verilmesine vakıf olamayan pay sahibinden kâr payının iadesi istenemez (Arslanlı, 1960). Fakat bilanço geçen yıldan bir zarar bakiyesi gösteriyor ve bu zarar giderilmeden kâr dağıtım kararı alınmışsa bu hususda pay sahiplerinin iyiniyetinden bahsedilemez. Bu hususda pay sahipleri elde ettikleri kâr paylarını iadesiyle yükümlüdürler. Pay sahiplerinin ortaklık muhasebesini yönetmesi ya da bilanço hakkındaki bilgilere sahip olması durumunda da pay sahiplerinin niyetinin kötü olduğu kabul görmelidir (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

Haksız şekilde ve niyeti kötü şekilde alınan kâr payının iade talebinin istendiği esnada kâr payının pay sahibinin malvarlığında olması koşul değildir (Akbilek, 2001). Niyeti kötü olan pay sahibi TBK m.79/II uyarınca “Nedensiz zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmadan elden çıkardıysa ya da çıkarırken ileride geri vermek mecburiyetinde kalabileceğini hesap etmesi gerekiyorsa, zenginleşmenin tümünü geri vermekle yükümlüdür”. Pay sahibi iade süresine kadar faiz ödemeye de mecburdur (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003).

İade davasında dava eden kişi, anonim şirket adına yönetim kurulunu oluşturur (Aytaç, 1997). Fakat tasfiye aşamasında iken tasfiye memurları, iflas aşamasında iken iflas yönetimi dava hakkına sahiptir. Alacaklı olanlar kural olarak dava haklarını haiz değildirler. Sadece iflas yönetimi talep hakkını alacaklılara aktarabilir (Canözü, 2014). Ayrıca öğretide iade davasını açabilecekler arasında, geri alınacak kârın ortaklığa verilmesi şartı ile ortaklık alacaklılarının açabilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

4.2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu

Yönetim kurulu üyelerinin, aldıkları ücretler ile alakalı iade yükümlülükleri TTK'da iki şekilde hazırlanmıştır. İlki TTK m.512/I'deki "haksız şekilde ve niyeti kötü bir şekilde alınan kazanç payının" iadesi, ikincisi ise TTK m.513'te hazırlanan, "şirketin iflası durumunda, kazanç payı ya da başka bir durumda hizmetlerine karşılık almış oldukları ve fakat uygun ücreti aşan ücretlerin" iadesidir.

4.2.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Haksız Kârdan Doğan Sorumluluğu

Mülga TTK 336. maddesi yönetim kurulu üyelerinin, haksız şekilde kâr payı ödeme yapması halini özel bir sorumluluk nedeni olarak kabul etmekteydi. TTK'ya bakıldığında ise, haksız şekilde kâr payı ödemesinin yapılması özel bir sorumluluk durumu olarak düzenlenme yapılmamasına rağmen, TTK 553. maddesi sebebiyle, yönetim kurulu üyelerinin kanundan ve esas sözleşmeden doğan sorumluluklarını kusurlarıyla ihlal etmeleri durumunda meydana gelecek olan zarardan sorumlu tutuldukları durumdur. Dolayısıyla haksız şekilde kâr verme durumu da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Yönetim kurulu üyeleri, TTK m.512-513 uyarınca haksız şekilde ve kötüniyetli elde etmiş oldukları kazanç paylarının iadesinin dışında, TTK m.553 gereği kanundan ve esas sözleşme doğan yükümlülüklerini ihlal etmiş olmaları sebebiyle de işletmeye verdikleri zararlardan ek olarak sorumlu tutulurlar. Bu sorumluluk hukuki sorumluluk kapsamındadır ve bir tazminat sorumluluğunu kapsamaktadır (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003; Canözü, 2014). Ek olarak bu sorumluluk hem iyi hem de kötüniyetle verilmiş kâr paylarını içerir.

Kurucu şahıslar, yönetim kurulu üyeleri, yönetici vasıflı kişiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden oluşan yükümlülüklerini ihlal ettikleri durumda kusurlarının olmadığı ispat edilmedikçe hem işletmeye hem pay sahiplerine hem de işletme alacaklılarına karşı uğratmış oldukları zarardan sorumludurlar (TTK m.553/I) (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Maddeye göre sorumluluğu oluşturan sebep, kanun ve esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin ihlal edilmiş olmasıdır. Finansal çizelgelerin Türkiye Muhasebe Standartlarına göre düzenlenmesi

yönetim kurulu sorumluluğundadır. Bu yüzden yanlış düzenlenmiş bilançolar üzerinden verilen kazanç payları için yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bulunmaktadır.

Yönetim kurulu üyelerinden birden çok şahsın zarardan sorumluluğu var ise bu hususda TTK 557. maddesi uygulamaya geçer (Canözü, 2014). Birden çok şahsın aynı zararı tazminle yükümlü olmaları durumunda bunlardan her biri kusuruna ve duruma göre zarar şahsın kendisine yükletilebildiği ölçüde bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu tutulur (TTK m.557/I).

TTK m.553 uyarınca gerçekleştirilecek sorumluluk davasında, davalı olanların (kurucu şahıslar, yönetim kurulu üyeleri, yönetici vasıflı şahıslar, tasfiye memurları) sorumluluklarının oluşabilmesi kusurlu hareket etme koşuluna bağlanmıştır. İspat etme yükümlülüğü kural olarak davacıya aittir (TMK m.6). Fakat kurucu şahıslar, yönetim kurulu üyeleri, yönetici vasıflı şahıslar ve tasfiye memurları ile işletme arasındaki ilişkinin kural olarak mukavele ilişkisine dayandığı varsayıldığında, sorumlu olan davalı şahısların kendi kusursuzluklarını ispat etmeleri mecburidir (Özkorkut, 2017).

TTK m.553/I'de söz edilen zarar, doğrudan zararı belirtmektedir. İşletmenin uğramış olduğu zararı, işletme ve pay sahipleri talep edebilir. Pay sahipleri tazminatın sadece işletmeye ödemesinin gerçekleştirilmesini talep edebilir. TTK işletme adına dava açma yetkisinin kime ait olduğunu ifade etmemektedir. Kural olarak, anonim şirket adına dava açma yetkisinin yönetim kuruluna ait olduğu fakat yönetim kurulunun aynı zamanda davacı vasfına sahip olması halinde davayı açmak üzere bir kayyum atanması gerektiği belirtilmektedir (TMK m.426/III) (Canözü, 2014).

Maddeye göre davalı şahıslar ise kurucu şahıslar, yönetim kurulu üyeleri, yönetici vasıflı şahıslar veya tasfiye memurları olabilir (Karahana, 1998).

Zarara uğrayan işletmenin iflas etmesi durumunda ise tazminatın işletmeye ödemesinin yapılmasını isteme hakkına işletme alacaklıları da sahiptir. Fakat pay sahibi olan kişilerin ve işletme alacaklılarının istemleri ilk olarak iflas idaresince ileri sürülür (TTK m.556/1). İflas idaresi birinci fıkrada öngörülen davayı açmadığı durumda, her pay sahibi şahıs ya da işletme alacaklısı mezkûr davayı ikame edebilir (TTK m.556/2).

4.2.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Haksız Kazanç Payından Doğan Sorumluluğu

TTK m.512/1 uyarınca, pay sahiplerinin haksız şekilde elde etmiş oldukları kâr payı ve hazırlık devresi faizini geri vermekle yükümlü oldukları gibi yönetim kurulu üyeleri de haksız şekilde elde ettikleri kazanç paylarını iade ile yükümlüdür. Kazanç payları açısından da zamanaşımı süresi paranın teslim alındığı tarihten itibaren 5 yılı kapsamaktadır.

Pay sahibi şahısların iade borcundan farklı olarak yönetim kurulu üyelerinin geri verme borcunun oluşabilmesi için haksız şekilde kârın dağıtılmış olması yeterlidir. Buna ek olarak yönetim kurulu üyelerinin niyetinin kötü olması gerekmez. Çünkü yönetim kurulu üyeleri verilen kârın haksız olduğunu farkında olabilecek durumdadırlar (Canözü, 2014).

Yönetim kurulu üyelerinin elde etmiş olduğu haksız kazanç paylarının geri isteyebilmesi için işletmenin iflas konumuna gelmesi gerekmez. Haksız kâr payının elde edilmiş olması yeterlidir. Bu hususta ödemesi yapılan kazanç paylarını geri alma hakkı bulunan işletmenin, daha üyelere ödemesini yapmadığı ya da yalnızca borçlandığı miktarları ödemekten kaçması ve gerektiğinde menfi tespit davası açması da mümkündür.

Yönetim kurulunun kazanç paylarında davalı olan yönetim kurulu üyeleridir. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılan sözü geçen dava, işletme adına açılır. Davacı olanlar, işletmenin tasfiye durumunda, tasfiye memurudur. Ek olarak yönetim kurulu değişime gitmişse, yerlerine yeni gelen yönetim kurulu da bu davayı açma hakkına sahiptir. Fakat yeni yönetim kurulu değişikliğe gitmemişse bu kısımda mahkeme, taraf eksikliğini gidermek için bir kayyum ataması yapabilir. Sözü geçen bu dava, böyle bir durumda işletme adına kayyum tarafından da açılabilir.

4.2.5. Kâra Katılan Diğer Kişilerin Sorumluluğu

TTK m.512'ye göre haksız şekilde ve kötüniyetle kâr payı ve hazırlık devresi faizi elde eden pay sahibi şahıslar ile yönetim kurulu üyeleri için öngörülmüş ise de hâkim görüş gereğince bu madde kâra ortak olan diğer şahıslara da uygulanmalıdır

(Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003). Dolayısıyla kâra ortak olan ayrıcalıklı pay sahipleri, ortaklık personeli, intifa senedi sahibi şahıslar, kâr ve zarar ortaklığı belgesine sahip olan şahıslar, kâra ortak olma hakkı veren tahvil senetleri sahipleri haksız ve kötünîyetle kâr payı elde etmişler ise elde etmiş oldukları bu kâr paylarını iade etmek mecburiyetindedirler. Kâra ortak olan bu şahıslara karşı da, kâr payının elde edildiği tarihten itibaren beş yıl içinde iade davası açılmalıdır (Akbilek, 2001; Canözü, 2014).

4.2.6. Denetçilerin Haksız Kâr Dağıtımından Doğan Sorumluluğu

Türk Ticaret Kanunu'nun 359. maddesi uyarınca, denetçiler kanun ya da esas sözleşme ile kendilerine verilen görevleri hiç veya gereği gibi yapmadıklarından meydana gelen zararlardan ötürü kusursuz olduklarını ispatlamadıkça müteselsilen mesuldürler. Yönetim kurulunun düzenlemiş olduğu bilançonun ve yıllık faaliyet raporunun genel kurulda görüşülmeden önce denetçiler tarafından incelenmektedir (Aşçı, 2009). Özellikle bu anlamda bilançonun yanlış hazırlanmasından dolayı haksız kâr dağıtımı yapılması durumunda denetçi şahısların sorumluluğuna gidilebilecektir. Esas itibarıyla sorumluluğun özelliği açısından “yönetim kurulu üyesi şahısların haksız şekilde kâr dağıtımından oluşan sorumluluğu” başlığı altında bahsedilen hususlar burası için de geçerlidir. TTK 359. maddenin 2. bendinin göndermesiyle zarara uğrayan ortaklık, pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının dava hakkı söz konusu olmaktadır. Tasarının “Denetçi şahısların ve işlem denetçi şahıslarının sorumluluğu”nu düzenleyen 554. maddesine bakıldığında, “İşletmenin ve işletmeler topluluğunun sene sonu ve konsolide finansal çizelgelerini, raporlarını, hesaplarını denetleyen denetçi şahıslar; işletmenin kuruluşunu, sermaye artırımını, azaltılmasını, birleşmeyi, bölünmeyi, çeşit değiştirmeyi, menkul kıymet ihracını ya da herhangi bir diğer işletme işlem ve kararını denetleyen işlem denetçisi olan şahıslar ve özel denetçi şahıslar; kanuni görevlerinin uygulanmasında kusurlu hareket ettikleri durumda hem işletme hem de pay sahipleri ile işletme alacaklılarına karşı vermiş oldukları zarar sebebiyle sorumludur.

SONUÇ

Anonim şirketlerde kâr payı dağıtımı isimli çalışma dört ana başlıktan oluşmaktadır. Anonim şirketler kar, kar türleri, kâr payının tespiti ve dağıtılması, pay ve pay sahibini kısıtlayan unsurlar ve haksız ve gerçek dışı kazanç kavramlarının incelenmesi yapılmıştır. Konuların incelenmesinde önemli hususlara değinilmiştir. Bunun nedeni tez çalışmamız, “Anonim şirketlerde kâr payı dağıtımı” olması nedeniyle bu tür ortaklıklardaki kar payı ile alakalı düzenlemelerin kapsamlı ve dağınık olmasıdır. Özellikle TTK ve SerPK ile birlikte irdelendiğinde ve tebliğler ile düzenlendiğinde dağınıklık net anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu düzenlemelerin yapılması gereklidir. Anonim ortaklıklar, küçük tasarrufların bir araya gelmesi ile meydana gelen, sermaye ortaklıklarıdır. Ortaklığa sermaye koyan küçük tasarruf sahiplerinin esas amacıysa kâr payı almaktır ve kâr payı alma hakkı ortakların en önemli malvarlıksal haklarından. Anonim şirketlerdeki ortaklığın ortaklıklar arasında çıkar çatışması kaçınılmazdır. Mevzuatlarda bu durumlar yer almaktadır. Kâr payı hakkı açıkça müktesep hak olarak kabul edilmişse dahi yine de TTK’ da bulunan kâr payı aleyhine olan hükümler ile bu mükteseplik anlamsız hale getirilmiş, bir anlamda içi boşaltılmıştır. Anonim şirketlerde, kanun düzenlemeleri nedeniyle kâr payı hakkı tertipte arka sıralara itilmiş, üstelik genel kurula ve hatta gizli yedek akçe ayırmak suretiyle yönetim kuruluna dahi, kâr payı üzerinde geniş tasarruf yetkileri verilmiştir. Kanunun kâr payını hem müktesep hak olarak kabul edip hem de onu önemli derece sınırlayan ve ihlal eden düzenlemeler taşıması, öğretide (doktrinde) ve Yargıtay kararlarında, kâr payının kanunda müktesep hak sayılmasının anlamını sorgulayan yorumlar yapılmasına neden olmuştur.

KAYNAKÇA

- Acar, F. (2005). “Anonşm şirketlerde kar dağıtımı ve vergilendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Akbilek, N. (2001). “TTK. ve Ser PK. açısındananonim ortaklıklarda kâr payı hakkı, Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Akgüç, Ö. (1994).” Finansal Yönetim”, *Muhasebe Enstitüsü*, İstanbul,785.
- Akgül, H. (2009).“Vergi Hukukunda Peçeleme”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi*, 54.
- Akyazan, S. (1975).“Anonim Ortaklıklarda Paydaşların Müktesep Hakları”, *Batuder*, 8(2).
- Arslanlı, H. (1960). “Açık yedek akçeleri”, *İktisat ve Maliye Dergisi*, 7,567-568.
- Arslanlı, H. (1960).“Anonim Şirketler”, *Umumi Hükümler*, 212.
- Arslanlı, H. (1960). “Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller”, İstanbul,: *Fakülteler Matbaası*.
- Arslanlı, H. (1961). “Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller”, İstanbul: *Fakülteler Matbaası*, 310.
- Aşçı, O. (2009). “Anonim ortaklıklarda kar ve karın dağıtımı”, Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Ateşaoğlu, E. (2011).“Kâr payının peçeleme işlemleri ile gizli şekilde dağıtılması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 17(3-4),114.
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2010).“Finansal Yönetim”, *Detay yayıncılık*.
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2011). “Finansal yönetim”,*Detay Yayıncılık*.
- Aytaç, Z. (1988).“Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri”, *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü*,(225),91.
- Aytaç, Z. (1997). “Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı”,*Sermaye Piyasası Hukuku Sempozyumu*.
- Aytaç, Z. (1998). “Halka açık anonim ortaklıklarda kar dağıtımı”, *Sermaye Piyasa Kurulunun 15. Yıl Sempozyumu*, 44.
- Badak Aybar, Z. (2018). “Türk Ticaret Kanunu’na göre anonim şirkette pay sahibinin kâr payı hakkı”, Doktora Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

- Berk, N. (2000), “Finansal Yönetim”, İstanbul: **Türkmen Kitabevi**, 316.
- Bilgili, F. ve Ertan D. (2013).“Şirketler Hukuku”, Bursa: **Dora Yayıncılık**.
- Bilgin, Y. (1982). “Anonim ortaklıklarda kar dağıtımı ve kara katılan kişiler”, **Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi**, Yayın No: 189.
- Birsel, M. T. (1965).“İstikrarlı kâr dağıtımını temin için ayrılacak yedek akçeler ile idare meclisi azalarının kazanç payları arasındaki ilişki”, **BATIDER**, 3(2),294-295.
- Birsel, M. (1973). “Anonim Şirketlerde Kâr Kavramı”. İzmir: **Ege Üniversitesi Matbaası**.
- Bostancıoğlu, M. (1988). “Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Pay Senetleri ve İmtiyazların Korunması”, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını**, (217),8.
- Bozer, A. (1968). “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Üyelerinin Kazanç Payları”, **BATIDER**, 4(4), 675.
- Bozgeyik, H. (2000). “Halka Açık Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı”,**Batider**, 20(3).
- Boztosun, D. (2006). “Temettü dağıtma kararının farklı piyasalarda hisse senedi fiyatına etkisinin mukayeseli olarak incelenmesi”, Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.
- Büker, S. ve Aşıkoğlu, R. “İşletmelerde Finansal Yönetim”, Eskişehir: **Sözkesen Matbacılık**, 325-326.
- Canözü, S. (2016). “Anonim şirketlerde kar payının tespiti ve dağıtılması”, Ankara: **Seçkin Yayınları**.
- Çevik, O. N. (2002). “Anonim Şirketler”, 4. Baskı, Ankara:**Seçkin Yayıncılık**.
- Erem, T. S. (1969).“Anonim Şirketlerde Kâr Tevzii Dolayısıyla Pratikte Karşılaşılan Bazı Meseleler”, **BATIDER**, 5(2), 180.
- Erem, T. (1976).“Ticaret Hukuku Prensipleri”, İstanbul: **Ticaret Şirketleri**.
- Eriş, G. (1995). “Anonim Şirketler Hukuku”. Ankara: **AŞ**.
- Eriş, G. (2007). “Açıklamalı İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu”, Ankara: **Seçkin Yayınevi**.
- Eriş, G. (2017). “Ticari İşletme ve Şirketler”, **Seçkin Yayıncılık**.
- Ertaş, C.F. ve Karaca, S.S. (2010). “Kar dağıtımının ilanı ve gerçekleşmesi arasında geçen sürenin firma değerine etkisi”,**Muhasebe ve Finansman Dergisi**, (47), 58-68.
- Göle, C. (1976).“Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt”,**Banka ve ticaret hukuku araş. enst.**

- Günel, O. K. (1997). “Özel Kategori Paylar”, *Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları*, 92, 28.
- Haftacı, V. (2013). “Şirketler Muhasebesi”, Kocaeli: *Umuttepe Yayınları*.
<https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-1977-11-1013-k-1978-824-t-11-10-1978-yargitay-hukuk-genel-kurulu-karari/494226>, (E.T. 12.07.2019).
<https://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>(E.T. 05.06.2019).
- İmregün, O. (2005). “Kâra Ticareti Hukuku Dersleri”, İstanbul: *Filiz Kitabevi*.
- Karacan, A. İ. ve Karacan, E. E. (2016). “Halka Açık Şirketlerde Kâr Dağıtımı”, *Legal Yayınları*, 225.
- Karahan, S. (1998). “Anonim Şirketlerde Tasfiye”, Konya: *Mimoza Yayınları*.
- Karahan, S. (1991). “Anonim Ortaklıklarda imtiyazlı Paylar ve Korunması”, İstanbul, *Kazancı Hukuk Yayınları*, (98).
- Karayalçın, Y. (1988). “Muhasebe Hukuku”, Ankara: *Bankacılık ve Ticaret H. Araş. E.*
- Karyağdı, N. (2002). “Halka Açık Şirketlerde Temettü Avansı Dağıtımının Esasları ve Vergi Yasaları Karşısındaki Durumu”, *Vergi Dünyası Dergisi*.
- Kayar, İ. (2003). “Hisse Senedi Yatırımcısının Korunması Açısından HAAO’larda Kâr Dağıtımı”, İstanbul: *Kâr Dağıtımı*.
- Kendigelen, A. (2012). “Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler”, İstanbul: *On İki Levha Yayıncılık*.
- Kılıçoğlu, A. M. (2012). “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”. Ankara: *Turhan Kitabevi*.
- Kızılkaya, S. (2012). “Anonim Şirket Ortağının Kar Payı”, Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Moroğlu, E. (2003). “Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı”, İstanbul: *On İki Levha Yayıncılık*.
- Poroy, R., Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu E. (2003). “Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku”, İstanbul: *Beta Basım Yayım*.
- Pulaşlı, H. (2011). “Şirketler Hukuku Şerhi”, *Adalet Yayınevi*.
- Pulaşlı, H. (2014). “Şirketler Hukuku Şerhi”, Ankara: *Adalet Yayınları*.
- Şener, O. H. (2012). “Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku”, Ankara: *Seçkin Yayıncılık*.
- Tekil, F. (1998). “Anonim Şirketler Hukuku” *AŞ-II*.

- Tekinalp, Ü. (1967).“Kanunî Yedek Akçe Ayrımına Esas Olan Safi Kâr’ın Anlamı ve Bir Zarar Artığının Varlığı Hâlinde Ortaklığın Tutumunu Etkileyebilecek Sebepler ve Sonuçları”, *İkt. Mal. Der.*,16(7); 259.
- Tekinalp, Ü. (1979). “Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri”, İstanbul: *Fakülteler Matbaası*.
- Üçışık, G. (2013). “Anonim Ortaklıklar Hukuku”, Ankara: *Adalet Yayınları*.
- Ünal, A. C. (2006). “Anonim şirketlerde kar payı, kar dağıtımı ve yedek akçe ayrılması” Yüksek Lisans Tezi, *Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Ünal, O. K. (2003). “Sermaye Piyasası Kanununda ve Türk Ticaret Kanunda Tahviller”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7 (1-2).
- Yanlı, V. (2014). “Yeni Ticaret Kanunu ve Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı”, *Batıder*, 30(1); 2.

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Karabük'te doğdum. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi Karabük'te okudum. 2003 yılında başladığım Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi hukuk bölümünü 2007 yılında tamamladım. 2013 yılında Karabük Üniversitesi İşletme Bölümünde yüksek lisans yapmaya hak kazandım. 2009 yılında Karabük ilinde avukatlık mesleğine başladım ve halen daha bu görevi yapmaktayım.

